

Latvijas Kultūras akadēmija
Starpkultūru komunikācijas un svešvalodu katedra

HUANA HOSE MIJASA „AVIŽSTĀSTU IZLASES” TULKOJUMS
Bakalaura darbs

Autore:

Akadēmiskās bakalaura augstākās izglītības programmas “Mākslas”
Starpkultūru sakaru (Latvija un Spānija) apakšprogrammas
4.kursa studente Linda Mičule
(ID Nr. 20111406)

Darba vadītāja:

Dr.philol. Ana Leona Mansanero (*Ana León Manzanero*)

/paraksts/

RĪGA, 2015

SATURS

IEVADS	3
1. HUANS HOSĒ MIJĀS. AVĪŽSTĀSTA ŽANRS LITERATŪRAS KONKTEKSTĀ	5
1.1. Huana Hosē Mijāsa vieta Spānijas mūsdienu literatūrā	5
1.2. Avīžstāsta žanra īpatnības	7
2. AVĪŽSTĀSTU TULKOŠANAS TEORĒTISKAIS PAMATS	14
3. AVĪŽSTĀSTU TULKOŠANAS PROBLĒMAS UN IZMANTOTĀS METODES TO RISINĀŠANAI.....	17
4. HUANA HOSĒ MIJĀSA „AVĪŽSTĀSTU IZLASES” TULKOJUMS.....	25
NOBEIGUMS	56
KOPSAVILKUMS.....	58
SUMMARY	62
RESUMEN.....	63
PIELIKUMI.....	64
1.pielikums. Huana Hosē Mijāsa „Avīžstāstu izlases” oriģinālteksti.....	64

IEVADS

Bakalaura jaunrades darba tēmas „Huana Hosē Mijāsa „Avīžstāstu izlases” tulkojums” izvēle pamatojama ar autores pastiprināto interesi par tulkošanu un plāniem ar šo jomu saistīt arī savu tālāko profesionālo darbību. Autore bakalaura studiju programmas Starptautiskie kultūras sakari Latvija-Spānija laikā jau iepriekš izstrādājusi kursa darbus, kuri tieši saistīti ar spāņu un latviešu valodu un to gramatiku līdzību un atšķirību izpēti, kā „Īpašības vārds spāņu un latviešu valodās: salīdzinošā analīze” un „Artikulu funkcijas spāņu valodā un to atveide latviešu valodā”, tāpēc šī bakalaura darba tēmas izvēle ir mērķtiecīgi plānota, lai autores bakalaura studijas papildinātu un noslēgtu ar programmai atbilstošu praktisku tulkošanas pieredzi starp šīm abām valodām.

Jaunrades bakalaura darbs izstrādāts, izmantojot divas metodes – pirmkārt, apskatot valodniecības un tulkošanas teorētisko literatūru, otrkārt, izstrādājot patstāvīgu tulkojumu no spāņu valodas latviešu valodā. Kā pētījuma centrs izvēlēts šobrīd populārs un plašu atzinību ieguvis spāņu autors Huana Hosē Mijās (*Juan José Millás*) un viņa avīžstāstu izlases „*Articuentos escogidos*” oriģinālteksts. Šie avīžstāsti sarakstīti spāņu standartizētajā valodā, ko autore apguvusi savā studiju programmā, kā arī veidots mūsdienīgā spāņu valodā ar daudziem sarunvalodas elementiem, tāpēc šis darbs uzskatāms par autores studiju programmai atbilstošu materiālu tulkojuma veikšanai. Šī H.H.Mijāsa darbu izlase ir interesanta ar to, ka tajā ietilpst avīžstāsta žanra darbi, kas radīti sākot no autora daiļrades pirmsākumiem līdz 2011.gadam, kurus pats Huans Hosē Mijās raksturojis kā literāru un publicistisku tekstu savienojumu, un šim autoram gan Spānijā, gan pasaulē atrodami vien pāris līdzinieki. Autore vēlas pamatīgi izpētīt šos tekstus un ar šī pētījuma palīdzību iepazīstināt ar tiem arī plašāku lasītāju loku. Pētījuma pamatā ir iepazīšanās ar krājuma „*Articuentos escogidos*” tekstiem, tulkojamo tekstu izlases izveidošana, šīs izlases tulkojuma veikšana, tulkojuma piesaistīšana teorētiskās literatūras bāzei, sarežģītāko problēmu uzskaitījums un secinājumu izdarīšana.

Šī bakalaura jaunrades darba aktualitāte ir saskatāma tajā, ka, lai gan šī autora grāmatas ir izdotas 15 un atsevišķi darbi pat 23 dažādās valodās, kā angļu, franču, vācu, portugāļu, itāliešu, zviedru un dāņu, Latvijas auditorijai Huans Hosē Mijās, līdz šim vēl nav pazīstams, neviens viņa darbs latviešu valodā nav nedz tulkots, nedz izdots, lai arī Spānijā literatūras un žurnālistikas jomā ieguvis daudzas nozīmīgas balvas un ir guvis lielu popularitāti. Šie teksti pārstāv nebijušu un interesantu tekstu žanru, kas sevī apvieno īsā stāsta un viedokļa raksta īpašības, tie ir tematiski ļoti kolorīti, turklāt palīdz iepazīties tuvāk ar Spānijas kultūru, tāpēc šī autora darbu publicēšanai varētu būt lielas perspektīvas.

Darba mērķis –izveidot teorētiskās literatūras apkopojumu, un, izmantojot interneta avotus un vārdnīcas, iztulkot Huana Hosē Mijāsa „*Articuentos escogidos*” izlasi latviešu valodā un apkopot izdarītos secinājumus.

Darba uzdevumi:

1. Izlasīt Huana Hosē Mijāsa „*Articuentos escogidos*” avīžstāstu krājuma tekstus,
2. Izmantojot teorētisko literatūru, iepazīties ar avīžstāsta žanra tekstu specifiku;
3. Apkopot informāciju par Huana Hosē Mijāsa profesionālo darbību, apkopot informāciju par autora jaunradīto literatūras avīžstāsta žanru;
4. No Huana Hosē Mijāsa „*Articuentos escogidos*” izdevuma veidot to darbu izlasi, kuri tiks tulkoti;
5. Iepazīties ar pieejamo teorētisko literatūru par tulkošanas metodoloģiju un izvēlēties piemērotāko Huana Hosē Mijāsa „*Articuentos escogidos*” izlases tulkojuma veikšanai, atbilstošos teorētiskos materiālus izkārtot vienā nodaļā;
6. Veikt izlases darbu tulkojumu un redakciju;
7. Gan pirms tulkošanas, gan tās laikā konstatēt ar tulkojumu saistītās problēmas, meklēt risinājumus gan teorētiskajā literatūrā, gan praktiskajā tulkošanā, apkopot pielietotos risinājumus vienā nodaļā;
8. Nodaļu un teorētiskās daļas beigās apkopot darba gaitā radušos secinājumus;
9. Noformēt bakalaura darbu atbilstoši Latvijas Kultūras akadēmijas metodiskajiem norādījumiem.

Šajā darbā izmantota kvalitatīvā pētniecības metode, pētot un analizējot tulkošanas teoriju un dažādu autoru viedokļus par tulkošanas metodoloģiju. Darba teorētiskā pamatojuma daļu veido 4 nodaļas un 2 apakšnodaļas, savukārt praktiskajā daļā veikts H.H.Mijāsa avīžstāstu izlases tulkojums (tulkojumu sk.4.nodaļā, oriģinālu - 1.pielikumā).

Darba praktisko daļu veido Huana Hosē Mijāsa darba „*Articuentos escogidos*” jeb „Avīžstāstu izlases” 30 avīžstāstu tulkojums latviešu valodā. Autore izvēlējusies tieši šos avīžstāstus subjektīvu iemeslu dēļ, respektīvi, vadoties pēc savas gaumes, kā arī objektīvu iemeslu vadīta. Pirmkārt, izvēlētie teksti atbilst autora izveidotā žanra sākotnējam veidolam, t.i., tie ir apmēram vienu lapaspusi gari žurnālistikas un daiļliteratūras žanra hibrīdteksti. Otrkārt, tulkotie stāsti kombinēti, lai atspoguļotu autora literāro un stilistisko meistarību un izmantotās tematikas dažādību. Autore centusies tulkotajā izlasē apkopot pēc iespējas interesantākus un atšķirīgākus avīžstāstus, ar dažādu tematiku un stilistiku – filozofiskus, skumjus, humoristiskus, ar rakstniecību un publicistiku saistītus, dažādas autora dzīves epizodes apcerošus u.c.-, taču, ja bijis sastopams kāds avīžstāstu ansamblis, kā „Troknis”, „No kurienes?” un „Turpinājums sekos”, tos neatdalīt vienu no otra.

1. HUANS HOSE MIJĀS. AVIŽSTĀSTA ŽANRS LITERATŪRAS KONKTEKSTĀ

1.1. Huana Hosē Mijāsa vieta Spānijas mūsdienu literatūrā

Huans Hosē Mijās (*Juan José Millás*) ir mūsdienās aktīvs spāņu romānu, lugu, dzejas un avīžstāstu autors, kurš paralēli darbojas arī žurnālistikas jomā. H.H.Mijās ir ļoti populārs gan Spānijā, gan pasaulē, un, kā minēts ievada daļā, atsevišķi viņa darbi tulkoti pat 23 valodās, taču latviešu valoda nav to skaitā.

H.H.Mijās dzimis 1946.gadā Valensijā, taču bērnības gados ģimene pārcēlās uz Madridi, uz t.s. „Pārticības kvartālu” (*Barrio de Prosperidad*), kas vēlāk kļuva par daudzu viņa tekstu darbības vidi un iedvesmu. Viņš uzaudzis samērā nabadzīgā ģimenē, kas bieži aprakstīta viņa darbos, tajā skaitā avīžstāstos. Šim rakstniekam jau agrā jaunībā nācies savienot mācības ar darbu, tādējādi viņš pamanījies strādāt gan par pasta darbinieku, gan skolotāju. Literatūra viņu sākusī interesēt laikā, kad viņš iestājās Ramiro de Maestu institūtā (*Instituto Ramiro de Maeztu*), kas paredzēts sagatavošanai studijām universitātē, jo tur sastapis izcilus pasniedzējus, kas viņu pamudinājuši rakstīt. Vēlāk Mijās sāk klasiskās filozofijas studijas, bet darbs no rītiem un mācības vakara grupā viņam neļauj nodoties tam, kas sagādā prieku, - rakstīšanai -, tāpēc viņš tās nepabeidz, sākot zināšanas apgūt pašmācības ceļā. Lai gan Mijās augstāko izglītību tā arī neiegūst, filozofiska nots viņa darbos saglabājusies līdz pat mūsdienām.

Mijās rakstniecības karjeru sāka ar dzejas rakstīšanu, pēc tam pārorientējoties uz romāniem, un jau par pirmo pabeigto romānu („*Cerebro son las sombras*” jeb „Cerbers ir ēnas”) saņēma „Sesama literatūras balvu” (*Premio Sésamo*, 1975.). Arī turpmāk viņš aktīvi raksta, 1986.gadā viņš rada romānu „*El desorden de tu nombre*” („Nekārtība tavā vārdā”, līdz mūsdienām šī grāmata izdota vairāk kā 300'000 eksemplāros), kas par viņu gāž stereotipu kā par „augstās literatūras” pārstāvi. Spānijas sabiedrība un kritiķi darbu pieņem ārkārtīgi labi, un no šī brīža H.H.Mijās uzskatāms jau par iemīļotu un populāru tautas rakstnieku. Šis autors ir ļoti ražīgs (sarakstījis ap 20 romānu) un rakstījis dažādu vecumu auditorijai: gan jauniešiem, gan pieaugušajiem.

Kopš 1993.gada Mijāsam tiek piedāvāta sadarbība ar lielākajiem Spānijas laikrakstiem, kā *Prensa Ibérica*, *Prensa Canaria*, *El Sol*, taču sevišķi nozīmīgs ir Spānijas lielākais laikraksts *El País*, kur viņa tekstiem tiek atvēlēta atsevišķa viedokļu sleja. Šajā brīdī viņš nolemj veltīt sevi visu tikai žurnālistikai un rakstniecībai¹, kas vienlaikus ir laiks, kad, lai literatūru ietilpinātu žurnālistikas slejā, dzimst viņa *articuentos* jeb avīžstāsti, kas arī ir šī bakalaura darba centrs. Jāpiebilst, ka H.H.Mijās iemēģinājis roku arī īsmetrāžas filmu projektu veidošanā, tā 1999.gadā piedaloties

¹ **Club Cultura: Club Escritores.** *Juan José Millás*. Pieejams: <http://bit.ly/1GMJfdZ> [Skatīts: 2015. 2.apr.]

projektā „10 vilcieni 10” („10 trenes 10”) ar īsfilmu „*Robots de compañía*” („Mājdzīvnieki roboti”),² taču ilgtermiņā šajā jomā neturpina strādāt.

Tulkošanai izvēlēto avīžstāstu krājums, „Avīžstāstu izlase” („*Articuentos escogidos*”), no kura tulkošanai autore atlasījusi 30 darbus, pieder pie autora jaunākajiem izdevumiem. „Avīžstāstu izlase” izdota 2012.gadā un ir koncentrēts vispopulārāko avīžstāstu krājums, kas atlasīts no „Avīžstāstu kopoto rakstu” („*Articuentos completos*”, izdots 2011.g.) izdevuma, kurā apkopoti visi kopš šī žanra izveides, resp., kopš 1993.gada, radītie Huana Hosē Mijāsa avīžstāsti.

H.H.Mijās ticis apbalvots ar neskaitāmām balvām literatūrā (piem., Nadāla prēmiju (*Premio Nadal*)), dramaturģijā (De Rohas teātra prēmija (*Premio Teatro de Rojas*)) un sevišķi žurnālistikā (piem., *Continente de periodismo*, *XII Tiflos de periodismo* un Dona Kihota balvu žurnālistikā (*Premio Don Quijote de Periodismo*)³, tādējādi ir uzskatāms par vienu no spilgtākajiem Spānijas modernisma un postmodernisma autoriem publicistiem⁴, kura iknedēļas publicētās slejas ar nepacietību gaida ikviens Spānijas lasītājs.

Lai arī fantastikas literatūra žurnālistikā nesākas ar H.H.Mijāsa prozu, jo literāri nospiedumi žurnālistikā redzami kopš tās pirmsākumiem (jau pirmie Čārlza Dikensa un Edgara Alana Po stāsti publicēti žurnālistikas izdevumos), H.H.Mijāsa darbu iezīmes atbilst 20.gs.70.gados attīstītam strāvojumam jeb t.s. „jaunajai žurnālistikai” – terminam, kas tiek uzskatīts par jaunu, taču ir kļūdaini datēts (pirmoreiz tas lietots 1887.gadā Metjū Arnolda, angļu dzejnieka un kritiķa, sūdzībās par tradicionālo stilu izmantojumu Ziemeļamerikas izdevuma *Pall Mall Gazette* rakstos, kur izmantoti uzmanību piesaistoši virsraksti un ļoti personiskas intervijas).⁵ Šim žurnālistikas stilam raksturīgi viedokļu slejās pielietot stāsta un esejas tehnikas, raksta autoru novietojot darbības centrā, tā uztverto realitāti un vērtējumus nododot lasītājam bez starpniekiem, ko sauc par *reporterismo*⁶ jeb „reportierisko stilu”. Mijās ir rakstnieks, kam patīk dzēst robežas, sevišķi tās, kas nodala realitāti no izdomas, ārēji normālo no neparastā un šķietamību no īstenības.⁷ Kopumā H.H.Mijāsa darbu tematika, valoda un stils ir ļoti suģestējoši, kas viņu izceļ starp daudziem citiem rakstniekiem, tāpēc viņš Spānijas literatūras realitātē ir unikāla un mīlēta parādība.

² **Club Cultura: Club Escritores.** Juan José Millás.

³ **El País: Cultura.** Juan José Millás gana el premio Don Quijote de Periodismo. Pieejams: <http://bit.ly/1PITIHH> [Skatīts: 2015. 5.maijs]

⁴ **Mañas, José Ángel.** La literatura española explicada a los asnos: Las columnas o „articuentos” de Juan José Millás. No: *PliegoSuelto. Revista de Literatura y Alrededores*. 2015. Pieejams: <http://www.pliegosuelto.com/?p=15337> [Skatīts: 19.04.2015.]

⁵ **Mancera Rueda, Ana.** El ‘articuento’: una tradición discursiva a medio camino entre el periodismo y la literatura. Pieejams: <http://bit.ly/1QiJRyJ> [Skatīts: 2015. 4.marts]

⁶ **Turpat.**

⁷ **Escobedo, María.** Entrevista a Juan José Millás. Meta: *Cuadernos Hispanoamericano*. No.738, 2012. 87.lpp. Alicante: Biblioteca virtual Miguel de Cervantes Pieejams: <http://bit.ly/1PIJ2D7> [Skatīts: 2015. 5.maijs]

1.2. Avīžstāsta žanra īpatnības

Avīžstāsti ir unikāls tekstu žanrs, kuru radījis un definējis Huans Hosē Mijās, kurš līdz šim ir vienīgais zināmais autors, kas šajā žanrā strādā. Viņš pats 1993.gadā vienā no savām viedokļu slejām avīžstāstu definējis kā „žurnālistikas apakšžanru, kas radies īsstāsta un viedokļu slejas hibridizācijas procesā.”⁸ Respektīvi, šis autors rada tekstus, kuri vienlaikus pilnībā iekļaujas divos dažādos – daiļliteratūras un publicistikas – stilos, kas Spānijas literatūrā ir neparasta parādība.

Lai gan pēc latviešu humanitāro zinātņu doktores Regīnas Kvašītes raksta „Latviešu valodas stili” kopumā iespējams izdalīt 5 dažādus valodas funkcionālos stilus un „neviens no funkcionālajiem stiliem mūsdienā latviešu valodā nepastāv tīrā veidā,”⁹ autorei šķītis svarīgi apzināt daiļliteratūras un publicistiskā stila iezīmes. Pirmajam, daiļliteratūras stilam, ir divi paveidi, no kuriem H.H.Mijāsa avīžstāsti pieder daiļliteratūras prozaiskajam apakšžanram. Pazīstamais latviešu valodas speciālists Jānis Rozenbergs to aprakstījis šādi: „Daiļliteratūras stils ir funkcionāls valodas paveids, ko lieto daiļliteratūrā, [kura] [...] pazīme ir individuālisms, [...] [un tas] atšķiras no citiem tekstiem ar mākslinieciski estētiskajām īpašībām, valodas bagātību, izteiksmīgumu, skaistumu, emocionalitāti.”¹⁰ Tajā „izmantoti visdažādākie izteiksmes līdzekļi: gan neitrāli un stilistiski iekrāsoti, gan grāmatu stila un sarunvalodas līdzekļi. Taču pēc tam, kad [dažādo stilu] elementi ir iekļauti daiļliteratūrā, tie jāuztver kā vienlaidu teksts, kas [...] veic estētisko funkciju,”¹¹ kas jāņem vērā arī avīžstāstu tulkošanas procesā.

Šī darba ietvaros vienlīdz svarīgs ir arī publicistiskais stils. Tas ir „funkcionāls valodas paveids, ko lieto laikrakstos, žurnālos [...] plašsaziņas līdzekļos,”¹² ar ko „sabiedrībai tiek izskaidroti aktuāli politiskās un sabiedriskās dzīves jautājumi.”¹³ Stila „daudzveidīgās funkcijas – informējošā, ietekmējošā, izglītojošā, audzinošā, popularizējošā, organizējošā, kā arī izklaidējošā – tekstos tiek realizētas dažādās kombinācijās, bieži viens un tas pats teksts veic vairākas funkcijas.”¹⁴ „Publicistikas stila raksturīgākās pazīmes ir aktualitāte, mērķtiecīgums, konkrētība, [...] plaši [...] lietoti dažādi mākslinieciskās izteiksmes līdzekļi. Lai publicistika labi veiktu savas funkcijas, tās valodai jābūt stilistiski nevainojamai,”¹⁵ runai tiekot izklāstītai „gan jēdzienos, gan tēlos,”¹⁶ kas, veicot šāda teksta tulkojumu, attiecīgi jāpārnes arī mērķvalodā. Publicistikas stilam eksistē 3 apakšstili, no kuriem avīžstāsti pieder pie analītiskā un no tā atvasinātā ekspresīvā apakšžanra, un

⁸ Mancera Rueda, Ana. *El 'articueto': una tradición discursiva a medio camino entre el periodismo y la literatura.*

⁹ Kvašīte, Regīna. *Latviešu valodas stili. Latviešu valoda.* Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2013. 179.-180.lpp.

¹⁰ Rozenbergs, Jānis. *Latviešu valodas stilistika.* Rīga: Zvaigzne ABC, 1995. 103.lpp.

¹¹ Kvašīte, Regīna. *Latviešu valodas stili. Latviešu valoda.* 189.lpp.

¹² Turpat, 185.lpp.

¹³ Turpat.

¹⁴ Turpat.

¹⁵ Turpat.

¹⁶ Rozenbergs, Jānis. *Latviešu valodas stilistika.* Rīga: Zvaigzne ABC, 1995. 91.lpp.

tajos ietilpst: miniatūras, feļetoni, kā arī stāsti,¹⁷ kuri var robežoties arī ar daiļliteratūras un sarunvalodas stiliem,¹⁸ kā tas ir avīžstāstu gadījumā.

Valodniecībā tekstu klasifikācijai nav tikai viena iespējama pieeja, tāpēc pētīts Pītera Nūmārka, pasaulē ļoti populāra tulkošanas teorētiķa, teiktais, kas sasaucas arī ar tulkojamā izmantoto metodoloģiju (sk. 2.nodaļu). Viņš aprakstījis tekstu iedalījumu pēc valodas funkcijām, kur H.H.Mijāsa darbiem galvenokārt piemīt trīs veidu funkcijas - ekspresīva (*expressive*), informējoša (*informative*) un ietekmējoša (*vocative*)-, taču reizumis iespējams sastapt arī tekstus metalingvistisko (*metalinguistic*) funkciju.¹⁹ Tā kā šī darba specifika nepieprasa šī aspekta dziļāku izpēti, autore to sīkāk nav apskatījusi.

Pats H.H.Mijās atzinis, ka ir vairāki tekstu veidi, kas ietekmējuši avīžstāstus. Spāņu valodas un lingvistikas doktore Ana Mansera Rueda (*Ana Mancera Rueda*) raksta, ka Mijāsa darbi ir radniecīgi fantastikas žanram – īsstāstam, fabulai -, un nedaudz viedokļu slejas rakstam.²⁰ Pēc A.M.Ruedas teiktā jāsecina, ka avīžstāstus spēcīgāk ietekmējis literatūras, ne publicistikas žanrs, kam pieslejas arī spāņu literatūras kritiķe Marija Eskobedo (*María Escobedo*), kura uzskata, ka tajos vairāk saskatāma literatūras, ne realitātes atspoguļošanās.²¹ Tomēr jāņem vērā tas, ka, lai gan „žanru atšķirības [...] pastāv un ir reālas [...], novilkt precīzas robežas starp tiem nevar, jo tādu absolūtu, sastingušu, nepārejamu robežu nav. Mākslā visas robežas [...] ir nosacītas un kustīgas, vēsturiski mainīgas un pārejošas.”²²

Tā kā avīžstāsti ir stāsta un viedokļu slejas apvienojums, svarīgi gūt par šiem tekstu veidiem kādu priekšstatu. Jāatzīmē, ka H.H.Mijāsa darbi nav garā stāsta, bet īsstāsta ietekmēti, tādēļ autori interesējušas tieši šī teksta veida iezīmes. M.Mauriņa atklāj, ka „īsa stāsts pieder pie daiļliteratūras žanriem, kam ir ļoti senas un bagātas tradīcijas, [...] [un] tam salīdzinājumā ar citiem epikas paveidiem [...] ir daudz garāka evolūcija,”²³ bet, neskatoties uz to, tas pieder „modernākajām, laikmetīgākajām prozas nozarēm.”²⁴ Īsstāsta centrā ir viens tēls un notikums, kas norobežoti laikā un telpā, tēloti filozofiskā zemtekstā, turklāt atšķirībā no noveles īsstāsta finālā nav negaidīta pavērsiena vai anekdotiska pārsteiguma.²⁵ Šeit redzams, ka H.H.Mijāsa darbi, iespējams, publicistikas stila ietekmē vai tāpēc, ka tas nav latviešu literatūras īsstāsts, šai definīcijai atbilst tikai daļēji. Tas ir, šajos tekstos patiešām ir viens konkrēts vēstījums, norobežojums laikā un telpā, un

¹⁷ **Kvašite, Regīna.** *Latviešu valodas stili. Latviešu valoda.* 180.lpp.

¹⁸ Turpat, 185.lpp.

¹⁹ **Newmark, Peter.** *A textbook of translation.* Prentice Hall International: 1988. 39.-43.lpp.

²⁰ **Mancera Rueda, Ana.** *El 'artículo': una tradición discursiva a medio camino entre el periodismo y la literatura.*

²¹ **Escobedo, María.** *Entrevista a Juan José Millás.* Meta: Cuadernos Hispanoamericano. 88.lpp.

²² **Mauriņa, Maiga.** *Īsa stāsts latviešu padomju literatūrā: žanra attīstības un teorijas jautājumi.* Rīga: Zinātne, 1975. 17.lpp.

²³ Turpat, 9.lpp.

²⁴ Turpat.

²⁵ **Latvijas Universitātes Matemātikas un informātikas institūta Mākslīgā intelekta laboratorija.** *Skaidrojošā vārdnīca.*

tiem piemīt filozofisks zemteksts, taču ir gana daudz atšķirīgā - avīžstāstos bieži sastopams kāds pavērsiens vai negaidīts atrisinājums, turklāt darbojas ne tikai viens, bet vairāki tēli. Taču jāpiekrīt, ka stāsts kopumā ir „jūtīgs pret dzīves īstenību, no kuras tas gūst saturu,” tas laika gaitā kļuvis daudzveidīgs, „mainīdams iekšējo un ārējo struktūru, ieguvījis žanriskas atšķirības dažādu tautu un dažādu laikmetu literatūrās,”²⁶ kam H.H.Mijāsa darbi ir, iespējams, viens no visspilgtākajiem piemēriem. Novērots, ka „prozā aizvien vairāk ieplūst [...] skatījums caur varoņa vai autora subjektīvo „es”, dodot rakstniekam iespēju izmantot visdažādākās monoloģiskās un dialogiskās vēstījuma formas.”²⁷

Meksikāņu teorētiķis, semiotiķis un literatūras doktors Lauro Savala (*Lauro Zavala*), kurš strādājis pie stāsta žanriskās un problēmu analīzes, rakstā „*El cuento ultracorto bajo el microscopio*” (jeb „Ultraīssais stāsts zem mikroskopa”) analizējis īsos stāstus. Viņš izdalījis kopumā trīs to veidus: īsos jeb *cortos* (1'000 līdz 2'000 vārdu gari), ļoti īsos jeb *muy cortos* (200 līdz 1'000 vārdu gari) un ultraīsos stāstus jeb *ultracortos* (no 1 līdz 200 vārdu gari). Tā kā autore izvēlējusies tulkot 30 īsākos H.H.Mijāsa avīžstāstus, kuri ir vismaz 200 vārdu gari un veido vienu līdz pusotru lapaspusi, šīs darba tēmas ietvaros apskatāms tikai „ļoti īso” stāstu paveids. Pēc Lauro Savalas uzskatiem, tos nevar ierindot ne stāsta, ne romāna kategorijā,²⁸ tie visvairāk iederas pie *flash-fiction* jeb dažādas tematikas stāstiņiem, kuri, pēc literatūras teorētiķes Irēnes Zahavas (*Irene Zahava*), ir notikumu apraksti, ko var izstāstīt pie kafijas tases, īsas telefonsarunas laikā, vai no kādas tālas zemes uzrakstot uz pastkartes.²⁹

Kā otra avīžstāstu ietekme jāmin viedokļa raksts, kura definīcijas meklējumi latviešu valodā ir bijuši neauglīgi, jo, lai gan tas žurnālistikā ir viens no visplašāk izmantotajiem tekstiem, par šo tēmu nav veikti pētījumi, turpretī Spānijas literatūras avoti par šo tēmu autorei nav bijuši pieejami. Vienīgais resurss, kur atrodama kāda informācija, ir Latvijas Universitātes Matemātikas un informātikas institūta Mākslīgā intelekta laboratorijas Skaidrojošā vārdnīca. Tā „viedokļraksts” tiek skaidrots kā „raksts, kurā tiek izteikts un izskaidrots kāds viedoklis”³⁰, kur „viedoklis” ir „uzskats, izpratne (par ko), arī attieksme (pret ko)”³¹, savukārt „raksts” tiek definēts kā „samērā neliela apjoma publicistisks, zinātnisks, informatīvs teksts (parasti laikrakstā, žurnālā, krājumā)”³². No tā secināts, ka viedokļa rakstu var definēt kā periodisku neliela apjoma informatīvu, publicistisku,

²⁶ **Mauriņa, Maiga.** *Īsais stāsts latviešu padomju literatūrā: žanra attīstības un teorijas jautājumi.* 9.lpp.

²⁷ Turpat, 11.lpp.

²⁷ Turpat, 12.lpp.

²⁸ **Zavala, Lauro.** *El cuento ultracorto bajo el microscopio.* Revistas de Literatura, Vol.64 No.128, 2002. 542.lpp. Pieejams: <http://bit.ly/1FyWlfJ> [Skatīts: 2015. 9.marts]

²⁹ **Zahava, Irene.** *Word of Mouth. 150 Short-Short Stories by 90 Women Writers.* Freedom, California, The Crossing Press, 1990. 7.lpp.

³⁰ **Latvijas Universitātes Matemātikas un informātikas institūta Mākslīgā intelekta laboratorija.** *Skaidrojošā vārdnīca.*

³¹ Turpat.

³² Turpat.

reizēm zinātnisku tekstu kādā komunikācijas mediju izplatītā izdevumā vai, mūsdienu situācijā, interneta vietnē, kur izteikts un skaidrots kāds viedoklis, uzskats, izpratne un attieksme par kādu tematu. H.H.Mijās avīžstāstos minētās iezīmes papildinājis ar daiļliteratūrai raksturīgu valodu, bagātu fantāziju un filozofisku vai didaktisku pieskaņu, vienotu rakstības stilu un apjomu, kas pavadīts ar autora vārdu, turklāt tie tiek radīti, balstoties uz sabiedrībā vai autora dzīvē aktuāliem notikumiem.³³

Kad noskaidrots, pie kādiem valodas funkcionālajiem stiliem pieder un no kādiem tekstiem veidojušies Huana Hosē Mijāsa avīžsāsti, jāuzzina, kādas ir šī autora radīto tekstu īpatnības. Modernajā literatūras zinātnē veidoti vairāki pētījumi par Mijāsa darbiem, konkrēti arī par avīžstāstiem. Vienu no šādiem pētījumiem izstrādājusi jau minētā Ana M.Rueda. Viņa atklājusi, ka preses izdevumā *El País*, kur autors ik nedēļu publicē avīžstāstus, tie vienmēr ietilpst 32 rindu robežās, ir ap 300 vārdu gari, kas piespiež autoru koncentrēties tikai uz viena notikuma aprakstu,³⁴ padarot tos ļoti koncentrētus.

Avīžstāstu centrā parasti ir kāds nesens, bieži vien anekdotisks notikums, nereti savienots ar citiem notikumiem vai idejām,³⁵ autora atmiņām vai asociatīvām pārdomām, kādu konkrētu fenomena detaļu vai fragmentu, kas reprezentē kādu vēl plašāku problēmu un kam autors piešķir īpašu jēgu.³⁶ Kā ievadā intervijai ar H.H.Mijāsu raksta M.Eskobedo, avīžstāstu tematikā iespējams atrast jebko – sākot ar tekstiem par personīgām attiecībām ar slimībām, jautājumiem par apziņu, apjukumu, apātiju, hipokrātiskiem raksturiem, masu gļēvulību un agresiju, nāvi, personības problēmām, bailēm, veiksmi, paranormālām parādībām un sakritībām, beidzot ar mīlestību. Tas ir īstens cilvēka dabas katalogs.³⁷ Tā, dažkārt smīdinot, dažkārt sarauzinot vai šokējot, tas radīts, lai vienā mirklī lasītāju izrautu no viņa komforta zonas, ikdienā pielietotās loģikas, provocētu, piespiestu ieskatīties sevī un palūkoties uz sabiedrību un tās vērtībām. Hosē Anhels Manjas (*José Ángel Mañas*), žurnālists, kas apskata literatūras tēmas, atzīmē, ka, lai gan viņš kopumā uzskatāms par postmodernu autoru, dažos stāstos ieskanas sirreālisma nots, ko Mijās uzbur, izmantojot jaunākās ziņas un no tām radot neparastu un absurda pilnu noskaņu.³⁸

Huana Hosē Mijāsa darbos bieži izmantota intertekstualitāte,³⁹ personifikācijas, metaforas, vārdu spēles ar dažādām nozīmēm, būtisku lomu piešķirot teksta konotācijai. A.M.Rueda uzskata, ka realitāte un fantāzija Mijāsa žurnālistiskajā prozā sadzīvo ļoti labi un, izmantojot retoriskus paņēmienus un motīvus, kā ironiju, paradoksu un humoru, un, attālinoties no realitātes uzliktajām

³³ Mancera Rueda, Ana. *El 'articuento': una tradición discursiva a medio camino entre el periodismo y la literatura.*

³⁴ Turpat.

³⁵ Turpat.

³⁶ Turpat.

³⁷ Escobedo, María. *Entrevista a Juan José Millás. Cuadernos Hispanoamericano.* 88.lpp.

³⁸ Mañas, José Ángel. *La literatura española explicada a los asnos: Las columnas o „articuientos” de Juan José Millás.*

³⁹ Mancera Rueda, Ana. *El 'articuento': una tradición discursiva a medio camino entre el periodismo y la literatura.*

robežām, viņš ienirst dziļi fantāzijā.⁴⁰ Mijāsa daiļradei raksturīga iezīme ir fantāzijā atspoguļotā intelektuālā bagātība, kas izpaužas kā nedzīvo būtņu personifikācijas un dažādu izteicienu tiešs izmantojums, turklāt viņš ir arī savādas noskaņas radīšanas meistars, piemēram, atspoguļojot realitātes dubultošanos, identitātes zaudēšanu, metamorfozes un sakāpinot emocijas. Viņa personāži ir hipohondriski, „hiperestētiski” un „hiperfantazēti”.⁴¹

Avīžstāstos izmantoti ļoti dažādi valodas reģistri – ir teksti, kas pamatā veidoti uz sarunvalodas bāzes (piem., avīžstāstā „Kaka”), ir teksti, kas rakstīti izteikti literārā valodā (piem., „Plaukstas” un „Jāns”), vai ietver dažādus medicīnas vai bioloģijas terminus (piem., „Sāpoša mugura”), tādējādi šī autora tekstus ir ļoti interesanti lasīt, taču ir sarežģīti tos iztulkot. Tāpat šajos tekstos izmantots gan klasisks stāstījums, gan ekspliciti (atklāti) un implicīti (kontekstuāli ietverti) dialogi, kā arī bieži vien saredzams kāds slēpts zemteksts.

Atšķirībā no ierastās struktūras - ievada, galvenās daļas un atrisinājuma -, avīžstāstos nav ievada klasiskajā izpratnē,⁴² turklāt ir avīžstāsti, kā „Plaukstas”, kas sastāv no vienas rindkopas, visām teksta daļām, kuru robežas grūti izšķirt, saplūstot vienā veselumā (interesanti, ka šī tēma aprakstīta avīžstāstā „Insekti”). Kā uzskata angļu valodas filoloģijas doktore Suzanne Ferguson (*Suzanne C.Ferguson*), H.H.Mijāsa darbiem raksturīga metaforiska secība. Metaforiskiem stāstiem, atšķirībā no eliptiskajiem (daži stāsta fragmenti tiek izlaisti), raksturīgi dažus stāsta fragmentus aizvietot ar disonējošiem, negaidītiem elementiem, kas sagrauj to linearitāti un stāstījuma secību.⁴³ L.Savala minēto papildina uzsverot, ka avīžstāstiem raksturīgs iekšējais monologs, alegoriska struktūra, formāla interpunkcija, mīklaini nobeigumi un enigmātiski nosaukumi,⁴⁴ kā „Turpinājums sekos”, kas bieži iezīmē duālas tematikas iespējamību.⁴⁵

A.M.Rueda savā rakstā minējusi interesantu pētījumu, kuru izstrādājusi žurnālistikas doktore Marija Hesus Kasalsa Karro (*María Jesús Casals Carro*). Viņa apkopojusi 62 H.H.Mijāsa publicētos stāstus izdevumā *El País* 2000.-2001.gadā, kur atklāts, ka šim autoram raksturīgas divas sižeta atrisinājuma metodes: induktīvā (dominējošā) un deduktīvā (sastopama ļoti reti).⁴⁶ Mijāsa avīžstāsti mēdz sākties, pirmkārt, ar atsevišķa gadījuma aprakstu un attīstīties kādā vispārīgā idejā, vai, otrkārt, sākties ar anekdoti, un noslēgties ar pārsteigumu, divdomību vai mīklu. Tādējādi

⁴⁰ Mancera Rueda, Ana. *El 'articuento': una tradición discursiva a medio camino entre el periodismo y la literatura.*

⁴¹ Mañas, José Ángel. *La literatura española explicada a los asnos: Las columnas o „articuentos” de Juan José Millás.*

⁴² Mancera Rueda, Ana. *El 'articuento': una tradición discursiva a medio camino entre el periodismo y la literatura.*

⁴³ Ferguson C., Suzanne. *Defining the Short Story. Impressionism and Form.* No: *The New Short Story Theories.* Athens: Ohio University Press, 1994. 219.-230.lpp.

⁴⁴ Zavala, Lauro. *El cuento ultracorto bajo el microscopio.* 543.lpp.

⁴⁵ Turpat.

⁴⁶ José Casals Carro, María. *Juan José Millás: La realidad como ficción y la ficción como realidad (o cómo rebelarse contra los amos de lo real y del lenguaje). Análisis de Juan José Millás, columnista de El País.* Meta: *Revistas Científicas Complutenses. Estudios sobre el Mensaje Periodístico.* Vol. 9. 2003. 63-124.lpp. Pieejams: <http://bit.ly/1JObVcA> [Skatīts: 2015. 19.apr.]

avīžstāstu atrisinājumi ir vai nu skaidri izklāstīti (*explicito*), vai slēpti (*implicito*), tā liekot pašam lasītājam iztēloties savu sižeta nobeigumu,⁴⁷ kas parāda šī autora izmantoto paņēmienu virtuozitāti. Interneta literatūras žurnālistikas izdevums *PliegoSuelto* H.H.Mijās izcilībā salīdzinājis ar Vudiju Alenu, jo viņš rada iespaidu, ka neko nekontrolē un nesaprot un mūsdienīgais haoss viņu ievaino,⁴⁸ taču tas ir tikai aizsegs, lai piekļūtu lasītājam.

Hosē Anhelam Manjasam (*José Ángel Mañas*) ir viedoklis, ka Mijāsa darbi ir diezgan nemuzikāli, taču viņš uzskata, ka tajā pat laikā šis autors izceļas ar savu neparasto skatpunktu un viedokli par lietām, kas ļoti ietekmē viņa rakstības stilu.⁴⁹ Mijāsa tekstiem piemīt reti sastopama parādība, ka tie vienmēr ir pilni jaunām un pārsteidzošām idejām, un viņa tekstu atrisinājumus nekad nav iespējams paredzēt.⁵⁰

Kopumā jāpiekrīt Domingo Rodenas de Mojas (*Domingo Ródenas de Moya*) viedoklim: Huana Hosē Mijāsa teksti pretojas klasificēšanai. Tie ir uzskatāmi par kaut ko starp komentāru par aktuālām tēmām un stāstu, starp atsauci uz citu tekstu un atsauci uz autora dzīvi, starp tekstu, kas balstīts uz faktiem, un uz tādu tekstu, kas balstās tādā fantāzijā, kas gandrīz nekad nav līdzīga tradicionālo viedokļu rakstu fantāzijai. Tieši tāpēc šo īso tekstu nosaukumam pilnīgi pareizi tiek izmantots neoloģisms *articuento*, jo tie ir argumentatīva teksta un stāsta hibrīds.⁵¹

Veidojot 1.1.nodaļu, noskaidrots, ka Huans Hosē Mijās ir spāņu literatūras un publicistikas rakstnieks, kura literārajā bagāžā sastopami romāni, lugas, dzeja un avīžstāsti, kā arī atsevišķi publicistikas īsmetrāžas kino projekti. Mijāsa panākumi literatūrā sākušies ļoti agri (par pirmo sarakstīto romānu ieguvis Sezama literatūras balvu), viņš strauji ieguvis popularitāti, kas atspoguļojas tajā, ka atsevišķi viņa darbi tulkoti pat 23 valodās. H.H.Mijās ir joprojām aktīvs rakstnieks, kurš līdz šim izdevis ap 20 grāmatu, viņa lasītāju lokā ietverot gan jauniešu, gan pieaugušo auditoriju. Kopš 1993.gada Mijāsam tiek piedāvāta sadarbība ar lielākajiem Spānijas laikrakstiem, tostarp *El País*, kur viņam tiek atvēlēta sava viedokļu sleja, kuras īpatnībām viņš pielāgo arī savus tekstus, tādējādi izveidojot avīžstāsta žanru, kas ir šī bakalaura darba centrā. Autores tulkojumam izvēlētais avīžstāstu krājums „Avīžstāstu izlase” ir pēdējais šī autora izdotais darbs, iznācis 2012.gadā, kurā ietilpst populārākie un interesantākie autora darbi, kas atlasīti no 2011.gadā izdotas grāmatas „Avīžstāstu kopotie raksti”, kurā publicēti visi kopš 1993.gada autora sarakstītie avīžstāsti. Šis autors tiek uzskatīts par vienu no šībrīža Spānijas spilgtākajiem modernisma un postmodernisma autoriem, kura darbi kopumā iekļaujas 20.gs.70.gados populāra

⁴⁷ **Mancera Rueda, Ana.** *El 'articuento: una tradición discursiva a medio camino entre el periodismo y la literatura.*

⁴⁸ **Mañas, José Ángel.** *La literatura española explicada a los asnos: Las columnas o „articuentos” de Juan José Millás.*

⁴⁹ Turpat.

⁵⁰ Turpat.

⁵¹ **Ródenas de Moya, Domingo.** *La epistemología de la extrañeza en las columnas de Juan José Millás. El columnismo de escritores españoles (1975-2005).* Editorial Verbum, Madrid: 2006. 59.-78.lpp.

strāvojuma, „jaunās žurnālistikas” jeb „reportieriskā stila” ietvaros, ko raksturo autora novietošana darbības centrā stāstiem un esejām raksturīgu tehniku izmantojums viedokļu sleju rakstos.

1.2.nodaļas tapšanas laikā secināts, ka Huana Hosē Mijāsa avīžstāsti ir unikāls tekstu veids, kuru 1993.gadā radījis autors pats, apvienojot īso stāstu un viedokļa rakstu. Avīžstāsti pieder daiļliteratūras stila prozaiskajam apakšžanram un publicistikas stila analītiskajam un ekspresīvajam žanram, un tiem piemīt ekspresīva, informējoša, ietekmējoša, retāk arī metalingvistiskā funkcija. Pētot īsā stāsta un viedokļu slejas raksta ietekmes H.H.Mijāsa avīžstāstos, secināts, ka īsais stāsts ir ļoti sens daiļliteratūras žanrs, no kura Mijās aizguvis tādas īpašības, kā norobežojumu laikā un telpā, filozofisku zemtekstu, konkrēta vēstījuma aprakstu, taču redzamas arī atšķirīgas iezīmes, piemēram, bieži sastopami vairāki darbojošies tēli, sižetiski pavērsieni vai negaidīti atrisinājumi. Avīžstāstu personāži un tematika ir ārkārtīgi dažāda, tā piespiežot pārdomāt cilvēku dažādību un to dabu kopumā. H.H.Mijās darbos jūtama liela intelektuāla bagātība, viņš izmanto intertekstualitāti, personifikācijas, metaforas, vārdu spēles, izteicienus un parunas, kā arī ironiju, paradoksu, humora elementus un ļoti krāšņu fantāziju, radot īpatnu noskaņu. Autors tekstos izmanto sarunvalodas un literārās valodas reģistrus, kā arī daudz medicīnas un bioloģijas terminu, enigmātiskus nosaukumus un formālu interpunkciju. Avīžstāstiem nav raksturīga muzikalitāte, toties ir neparasta kompozīcija, kur ievada, iztīrījuma un nobeiguma daļas saplūdinātas kopā vai kāda no tām iztrūkst. Sastopama metaforiska secība, kad daži fragmenti aizvietoti ar disonējošiem elementiem, kas pārrauj stāstījumu. Ietverti arī eksplīciti vai implicīti dialogi, induktīvi vai deduktīvi atrisinājumi un slēpti zemteksti. Kopumā H.H.Mijāsa tekstu īpatnība ir to neparastais viedoklis un skatpunkts uz lietām, kurš vienmēr turpina pārsteigt, jo šī autora teksti nekad nekļūst vienmuļi un ir nebeidzamu pārsteigumu pilni, kuru atrisinājumu paredzēt nav iespējams.

2. AVIŽSTĀSTU TULKOŠANAS TEORĒTISKAIS PAMATS

Tā kā šī bakalaura darba centrā ir mūsdienīgs literārs darbs, autore koncentrējusies uz moderno literārās tulkošanas metodoloģiju. Vēl pirms sākt tulkot tulkotājs saskaras ar dažiem ļoti svarīgiem lēmumiem, kas saistīti ar tulkojuma beigu produktu, jo, kas labi funkcionē darbā ar vienu tekstu, var nefunkcionēt ar citu. Dominējošais uzskats starp literārajiem tulkotājiem, ir, ka tulkojumam mērķvalodā vajadzētu radīt tādas pašas emocijas, kā oriģinālvalodas teksta lasītājam. Mērķis ir pārcelt valodā A esošo ideju uz valodu B tādā veidā, lai pēc iespējas mazāk būtu redzamas šī procesa sekas, tā dažkārt lasītājs var pat nepamanīt, ka ir lasījis tulkojumu, ja vien kaut kas nepiesaista viņa uzmanību.⁵² To ietekmē gan no tulkojamā teksta veids, gan izvēlētais tulkošanas metodes, kuras tiks apkopotas nākamajās rindkopās, bet visvairāk – tulkojuma kopējā kvalitāte.

Kā nozīmīgs latviešu tulkošanas speciālists jāmin profesors Jānis Silis, kurš atklāj, ka „metodes, ar kurām iepazīstas ikkatrs topošais tulks, ir „burtiskā tulkošana”, kuras gadījumā tulkotājs [...] skrupulozi mēģina iespējami ciešāk turēties pie oriģinālteksta,” un „brīvā tulkošana”, kurā tulkotājs ņem vērā mērķteksta lasītāju loka specifiku,”⁵³ kā galveno tulkošanas kritēriju paturot prātā pieļāvumu, ka mērķvalodas lasītājs visticamāk nepazīst ne oriģinālo tekstu, ne valodu, tāpēc tas jāpadara baudāms tieši šādam lasītājam. Tulkošanas teorētiķis Klifords E.Landers darbā „*Literary translation. A practical guide*” iesaka šai izvēlei par pamatu izmantot P.Ņūmārka teoriju par „autoratīviem tekstiem”, respektīvi, jo teksta autors vairāk sabiedrībā pazīstams un ietekmīgs, jo tā tekstus svarīgāk tulkot pēc iespējas tuvāk oriģināltekstam.⁵⁴ No tā jāsecina, ka, tā kā H.H.Mijāsa avīžstāsti pieder literatūras un publicistikas žanriem, to tulkojums nepieprasa skrupulozu, bet mākslinieciski augstvērtīgu rezultātu.

Spāņu filozofs Ortega i Gasetis pauž uzskatu, ka „tulkojumam vajadzētu piedēvēt pavisam citu žanru kā oriģināldarbam, jo nav tas pats darbs, bet gan ceļš uz šo darbu,”⁵⁵ tāpēc pamatoti ir teikt, ka „vienam tekstam ir attaisnojami dažādi tulkojumi,”⁵⁶ dažādas pieejas, ko tulkotājs var izmantot. Arī nīderlandiešu valodnieka Cesa Kostera uzskati ir līdzīgi - tulkojums reprezentē citu tekstu, taču vienlaikus tas ir arī patstāvīgs teksts, un nevienu no šīm funkcijām nevar nostādīt kā primāru,⁵⁷ jo vienubrīd ir svarīgāk izcelt avotvalodā ielikto jēgu, bet citā – pielāgot tekstu mērķvalodai.

Jau minētajiem tulkošanas pamatveidiem mūsdienās attīstījušies specifiskāki paveidi, kuri izmantojami atkarībā no teksta veida un mērķa. Pīters Ņūmārks uzskaitījis astoņas metodes, no

⁵² Landers, Clifford, E. *Literary translation: a practical guide*. Clevedon: Multilingual Matters, 2001. 49.lpp.

⁵³ Silis, Jānis. *Tulkojumzinātnes jautājumi. Teorija un prakse*. Ventspils: Ventspils Augstskola, 2009. 13.lpp.

⁵⁴ Turpat.

⁵⁵ Ortega y Gasset, José. *The Misery and the Splendor of Translation. The translation studies learner*. London ; New York : Routledge, 2003. 60.-61.lpp.

⁵⁶ Turpat, 62.lpp.

⁵⁷ Koster, Ceas. *Textual presence of the translator. Translation Studies. Perspectives on an Emerging Discipline*. Cambridge; New York: Cambridge University Press, 2008. 24.lpp.

kurām četras kalpo tulkošanai, kas vērsta uz avotvalodu - tulkošana „vārds pret vārdu” (*word-for-word*), burtiskā (*literal*), „uzticīgā” (*faithful*), un semantiskā tulkošana (*semantic*) -, un četras, kuras orientētas uz mērķvalodu: adaptācija (*adaptation*), brīvā (*free*), idiomātiskā (*idiomatic*) un komunikatīvā tulkošana (*communicative*).⁵⁸ Autore sprāt, lai gan dažādos tulkošanas posmos iespējams sastapties ar dažādu metožu iezīmēm, kopumā Huana Hosē Mijāsa avīžstāstu tulkojumam par visnoderīgāko uzskatāms divu metožu - semantiskās un komunikatīvās tulkošanas - apvienojums, ko literāru tekstu tulkošanai iesaka arī P. Ņūmārks.⁵⁹

Semantiskai tulkošanai raksturīga estētiskās vērtības - avotvalodas skaistā un dabiskā skanējuma - ietveršana tulkojumā, taču daļas, ko šādi iztulkot nav iespējams, tulko, atspoguļojot jēgu tā, lai pabeigtajā variantā nebūtu asonanšu, lieku vārdu spēļu vai atkārtojumu. Ar šo metodi mazāk svarīgus ar kultūru saistītus vārdus tulko ar neitrālākiem vārdiem, bet iespējamās arī citas atkāpes, jo metode pieļauj radošus izņēmumus un ļauj tulkotāja intuitīvajai empātijai par oriģinālu.⁶⁰ Otru, komunikatīvo tulkošanu, raksturo mēģinājumi sniegt precīzu oriģināldarba kontekstuālo nozīmi tā, lai saturs un valoda lasītājam būtu pieņemama un saprotama.⁶¹ Tieši šīs divas metodes izpilda tulkošanas divus galvenos mērķus – precizitāti un ekonomiju -, jo semantiskā tulkošana koncentrējas uz avotteksta lingvistiku, tiek izmantota ekspresīviem tekstiem, savukārt komunikatīvā – koncentrēta uz lasītāju, informatīvu un ietekmējošu tekstu tulkošanu,⁶² kas ideāli atbilst avīžraksta tulkošanas vajadzībām.

Filozofs Valters Benjamins uzskata, ka „būtiskākais [...] nav vēstījums vai izteikums, [bet] tas, ko [...] var atrast ārpus vēstījuma⁶³ – netveramais, noslēpumainais, „poētiskais”. Tulkojumam ir jācenšas nevis burtiski līdzināties oriģinālam,⁶⁴ bet gan „jāļaujas savam plūdumam, lai oriģināla jēgas intencei ļautu ieskanēties nevis kā atkārtojumam, bet gan kā harmonijai, kā savas izpausmes valodas papildinājumam.”⁶⁵

Sjūzena Basneta (*Susan Bassnett*), populāra mūsdienu tulkošanas teoriju autore, iedrošina ar ideju, ka tekstu tulkošana ne vienmēr nozīmē tikai zaudēt avotvalodā atspoguļoto domu un skaistumu. Viņa uzskata, ka brīdī, kad ir pieņemta vispārzināmā patiesība, ka identiskums divu valodu starpā vienkārši nav iespējams, aktualizējas „zaudējumu un ieguvumu” (*loss and gain*) tēma, jo ir reizes, kad tulkotājs reizēm pat bagātināt vai padarīt skaidrāku avotvalodas tekstā atspoguļoto,⁶⁶ kā to dažos gadījumos nācies darīt arī tulkojot H.H.Mijāsa avīžstāstus, kur oriģinālā

⁵⁸ **Newmark, Peter.** *A textbook of translation.* 45.lpp.

⁵⁹ Turpat, 46.lpp.

⁶⁰ Turpat.

⁶¹ Turpat, 47.lpp.

⁶² Turpat.

⁶³ **Benjamins, Valters.** *Illuminācijas.* Rīga, Laikmetīgās mākslas centrs. 2005. 60.-61.lpp.

⁶⁴ Turpat, 69.lpp.

⁶⁵ Turpat.

⁶⁶ **Bassnett, Susan.** *Translation Studies.* London; New York: Routledge, 2005. 38.lpp.

ideja nav izklāstīta lasītājam gana saprotami, vai autorei bijusi iespēja izmantot latviešu valodā sastopamus interesantus vārdus (piemēram, „rūgumpods” vai „suņa oma”).

Veidojot šo nodaļu, autore apskatījusi mūsdienu tulkošanas metodoloģiju, tās veidus un apakšžanrus, kā arī iepazinusi ar H.H.Mijāsa darbu tulkošanai noderīgām filozofu paustajām idejām. Autore secinājusi, ka tulkošanas mērķis ir no avotvalodas jeb teksta oriģinālvalodas pārceļt tajā pausto konotāciju, emocijas un valodas krāšņumu mērķvalodā jeb tulkotajā tekstā tā, lai pēc iespējas mazāk būtu jūtama tulkošanas klātesamība. Mūsdienu tulkošanas teorijā sastopamas divas metodes – burtiskā tulkošana, kas vairāk koncentrēta uz avotvalodas teksta precīzāku atspoguļošanu tulkojumā, un brīvā tulkošana, kas koncentrējas uz mērķteksta izkopšanu. Pēc P.Ņūmārka ieteikuma, ikvienu tekstu vērtēt pēc to autoritatīvās dabas, autore uzskatījusi, ka H.H.Mijāsa avīžstāsti nav autoritatīvi teksti, tāpēc to tulkojumā svarīgākā ir estētiskā kvalitāte, un var atļauties izmantot tādas metodes, kas tulkotājam ļauj tekstu veidot mākslinieciski interesantu un labskanīgu. Pēc P.Ņūmārka metodoloģijas izklāsta autore avīžstāstu tulkojumam izvēlējusies apvienot brīvo un burtisko metodi, sīkāk, to semantisko un komunikatīvo apakšžanru. Semantiskā metode ir brīvāka, tās pamatā ir avotvalodas lingvistisko un estētisko kvalitāšu atspoguļošana tā, lai tulkotajā tekstā neatrastos asonances un stilistiski lieki atkārtojumi, savukārt komunikatīvā metode koncentrējas uz lasītāja vajadzībām, mēģinot skaidrāk atspoguļot oriģināla kontekstuālo jēgu ar pēc iespējas saprotamākas valodas izmantojumu. Pēc K.E.Landersa ieteikuma secināts, ka šaubu gadījumos vienmēr svarīgāk tuvināt tulkojumu lasītājam, jo tieši viņa dēļ tulkojums tiek vispār veikts. S.Basneta un tulkošanas filozofijas pārstāvji šī darba autori iedrošinājuši nebaidīties reizi pa reizei papildināt tulkojuma ar nepieciešamām niansēm tā, lai, cienot arī autora intenci, mērķa teksts izvērstos pēc iespējas saprotamāks, mākslinieciski augstvērtīgāks un kolorītāks, jo literāros tekstos gan saturs, gan forma ir vienlīdz nozīmīgi.

3. AVĪŽSTĀSTU TULKOŠANAS PROBLĒMAS UN IZMANTOTĀS METODEDES TO RISINĀŠANAI

Kā apskatīts darba 1.nodaļā, Huana Hosē Mijāsa avīžstāsti ir samērā sarežģīts literāru un publicistisku žanru savienojums, un autoram jau kopš rakstniecības karjeras sākuma bijis ļoti individuāls stils, kas ietver dažādu valodas reģistru, izteicienu un specifisku terminu izmantojumu. Tas padara interesantāku lasīšanas procesu, taču, ņemot vērā to, ka autore dzimtā ir latviešu, nevis spāņu valoda, tik komplicētus tekstus, nezaudējot nedz jēgu, nedz krāšņumu mērķvalodā, iztulkot bijis ļoti sarežģīti. Tādējādi autore sastapusies ar dažādām tulkošanas problēmām, no kurām sarežģītākās tiks apkopotas šajā nodaļā.

Kā pirmā problēma jāmin spāniskā nosaukuma „*articuento*” tulkošana, jo šis vārds ir neoloģisms, saliktenis no diviem atsevišķiem vārdiem – „*artículo*” jeb „raksts” un „*cuento*” jeb „stāsts” -, kas norāda uz tekstiem, no kuriem šis žanrs smēlies iedvesmu, resp., no īsā stāsta un viedokļu slejas rakstiem (sīkāk sk.1.nodaļu). Šie apstākļi uzlikuši par pienākumu arī latviešu valodā radīt līdzīgu neoloģismu – salikteni, kas raksturotu šo tekstu būtību, taču vienlaikus harmoniski iekļautos latviešu valodā. Pats autors M.Eskobedo intervijā, atbildot uz jautājumu: „Kāpēc jūs savus darbus nosaucāt par *articuentos*, nevis *cuéntículos*? Vai tie pirmkārt ir raksti un tikai pēc tam stāsti?” atklājis, ka šī žanra nosaukums viņam atausis pats no sevis, un ka pirmais prātā ienācis vārds *articuento* jeb avīžstāsts. Vārdu secība tajā nav svarīga, jo šie abi žanri ir tik saplūduši, ka tāpat kā metālu sakausējumos, sadalīt tos pa pirmelementiem nav iespējams.⁶⁷ Šo neoloģismu autore pārnesusi uz latviešu valodu, ņemot vērā P.Ņūmārka uzskatu, ka fantāzijas literatūrā visus neoloģismus jāmēģina pārradīt – resp., ja tas ir atvasināts vārds, to vajadzētu aizvietot ar ekvivalentām morfēmām⁶⁸, tāpēc līdzīgi kā pats Mijās, autore mēģinājusi savienot vārdus „raksts” un „stāsts”. Tā kā tulkošanas procesā izrādījies, ka „rakstsstāsts”, „stāstraksts” un „viedokļstāsts” latviešu valodā skan ļoti neveikli, autore gājusi soli tālāk, un, ņemot vērā to, ka šie teksti pirmoreiz tikuši publicēti avīzē, nonākusi pie neoloģisma „avīžstāsts”. Tas izpilda visas izvirzītās prasības – tas ir saliktenis, kas atspoguļo šo tekstu būtību (tie ir īsi stāsti, kas publicēti avīzē) un pietiekami dabiski iekļaujas latviešu valodas leksikā. Protams, mūsdienās šie teksti tiek publicēti arī citos medijos – avīzēs, grāmatās, internetā,- taču tos visus nosaukumā atspoguļot nav iespējams, tāpēc autore uzskata, ka „avīžstāsts” šobrīd ir labākais iespējamais šī žanra nosaukums latviešu valodā.

Tā kā žanra un attiecīgi arī grāmatas nosaukuma tulkošanas problēma ir unikāla, tā apskatīta atsevišķi, taču pārējās problēmas iedalītas vairākās grupās. Kā pirmā apskatīta idiomu, parunu un izteicienu tulkošanas problēmu grupa, tai seko leksiskas problēmas, sintaktiskās problēmas,

⁶⁷ Escobedo, María. *Entrevista a Juan José Millás. Cuadernos Hispanoamericano*.

⁶⁸ Newmark, Peter. *A textbook of translation*. 143.lpp.

gramatisko laiku pārneses problēmu grupa, interpunkcijas problēmas, liekvārdības un kontekstuālu papildinājumu un zemsvītras komentāru ievietošanas jautājumi.

Pirmā sastapto tulkošanas problēmu kopa ir idiomu, parunu un izteicienu tulkošana. Šie mākslinieciskie elementi H.H.Mijāsa tekstos sastopami bieži, un nereti ir grūti pārceļami latviešu valodā. Kā pirmā šajā grupā jāmin idiomu tulkošana, t.i., parasti nedalāmi vārdu savienojumi ar pārnestu nozīmi. Kā norādījusi S.Basnetā, tulkotājam idiomā jāaizvieto ar idiomām, tām sameklējot oriģinālam atšķirīgu formu.⁶⁹ Tā, piemēram, atrodas idiomā, kā „*cortar por lo sano*,”⁷⁰ kuras bijis iespējams veiksmīgi aizvietot ar līdzīgas nozīmes idiomu: „mest pie malas.”⁷¹ Jāpiebilst, ka šis gadījums ir veiksmīgs, nevis ierasta prakse, jo vairumā Mijāsa izmantoto idiomu latviešu valodā precīza ekvivalenta nav. K.E.Landers vēlējies uzsvērt, ka literāra teksta tulkojumam vairāk par oriģinālteksta spoguļattēla izveidošanu mērķvalodā nepieciešams izveidot tulkojumu, kas respektē oriģinālu, taču skanētu tik dabiski, it kā tas pats būtu oriģināls,⁷² un ka šaubu gadījumos jaunradīto tekstu ieteicams vairāk tuvināt lasītājam.⁷³ No tā secināts, ka svarīgāk izmantot kolorītu valodu, kura var atšķirties no oriģinālā izmantotajām frāzēm, nevis censties turēties pie kalku izmantojuma, radot kokainu un pārāk burtisku oriģinālteksta tulkojumu. Tā, piemēram, teikumā: „*Pues nada: a tachar esos doscientos gramos a base de frutas y punto (punto y aparte)*,”⁷⁴ sastopama spāņu kultūrā bieži izmantota idioma (kalkojot „punkts un atstarpe”), kuras tulkošanai latviski nācies apvienot divas idiomā – „un punkts” un „un āmen baznīcā”, kuras apvienotas šādi: „punkts un āmen baznīcā.”⁷⁵ Vēl sarežģītāks gadījums ir, piemēram, „*volverse los dedos huéspedes*”⁷⁶ jeb „veikt mazu zādzību”, kam latviešu valodā nav ekvivalenta, tāpēc, lai pārnestu tekstā pausto jēgu, izmantojot semantisko un komunikatīvo tulkošanas metodi, autore to aizvietojusi ar izteicienu „kaut ko nočiept”⁷⁷. H.H.Mijās nebaidās eksperimentēt ar idiomām un atgriezeniskajiem darbības vārdiem, radot no tiem vārdu spēles, kā: „*los dedos se nos hagan huéspedes*,”⁷⁸ kas latviešu valodā pārnestas šādi: „pirkstiem sagribas mūs nočiept”⁷⁹. Šajā grupā sastopams kāds interesants spāņu sarunvalodas sakāmvārds, kurš ļoti meistarīgi iesaistīts teikumā, taču līdz ar to ir ārkārtīgi sarežģīti tulkojams. „*Pero los médicos han respondido que Santa Rita Rita, lo que da no se quita y que el trasplante ha sido un éxito.*”⁸⁰ To tulkojot bijis jāievēro trīs

⁶⁹ Bassnett, Susan. *Translation Studies*. 120.lpp.

⁷⁰ Millás, Juan J. *Articuentos escogidos*. Spānija: Seix Barral, 2012. 56.lpp.

⁷¹ 4.nodaļa, 37.lpp.

⁷² Landers, Clifford, E. *Literary translation: a practical guide*. 54.lpp.

⁷³ Turpat.

⁷⁴ Millás, Juan J. *Articuentos escogidos*. 56.lpp.

⁷⁵ 4.nodaļa, 30.lpp.

⁷⁶ Millás, Juan J. *Articuentos escogidos*. 29.lpp.

⁷⁷ 4.nodaļa, 28.lpp.

⁷⁸ Millás, Juan J. *Articuentos escogidos*. 30.lpp.

⁷⁹ 4.nodaļa, 28.lpp.

⁸⁰ Millás, Juan J. *Articuentos escogidos*. 31.lpp.

nosacījumus: jā saglabā oriģinālā ietvertais personvārds, tulkojumā jāievieš atskaņu sistēma, jā saglabā parunas jēga, kā arī harmoniski jāiesaista sintaktiskajā struktūrā, ko autore atrisinājusi šādi: „Bet ārsti atbildējuši: „Svētā Rita, Rita - to, ko dāvā, neatņem.” un ka transplantācija bijusi veiksmīga.”⁸¹ Kā pēdējais piemērs pie šī veida problēmām jāmin izteiciens, no kura Mijās izveido vārdu spēles un binārās opozīcijas: „*pan de cada día o al clitoris de cada noche*”, kur pirmo daļu tulkot latviski nesagādā problēmas, jo iespējams izmantot idiomu „dienišķā maize”, taču, lai izveidotu ideju par pretstatu, otrās izteiciena daļas tulkošanā bijis jā aizņemas vārds no citas idiomas, resp., no „naksnīgās debesis”. Rezultātā izveidots šāds teikums: „Daudzkārt, redzot sevis paša roku, tuvojamiem dienišķajai maizei vai naksnīgajam klitoram, cilvēks nespēj izvairīties no jautājuma sev pašam: Mans Dievs, kāpēc man apakšdelma galā ir šis veidojums?”⁸²

Otrā tulkošanas problēmu grupa ir atsevišķi leksiski elementi, kuri sagādājuši stilistikas raizes. Piemēram, tekstā „Sāpošā mugura” runa ir par fascikuliem, specifiskiem preses izdevumiem, kuri, pretstatā Spānijai, kur to apzīmēšanai sastopami vairāki sinonīmi, Latvijā nav ļoti populāri. Mijāsa avīzstāstā „Sāpošā mugura” divos blakus teikumos lietoti trīs sinonīmi: „*Había comenzado a juntar unos fascículos sobre el punto de cruz, cuando veo en el kiosco un coleccionable sobre la espalda. Dios mío, cuarenta entregas sobre la espalda y la gente se apunta.*”⁸³ Latviešu valodā šim vārdam nav sinonīmu, tāpēc, tulkojot oriģinālu burtiski, nāktos trīs reizes izmantot vārdu „fascikuls”. To autore risinājusi, pirmajā gadījumā tiešām to izmantojot, bet abos pārējos – aizstājot ar vārdu „izdevums”.

Nākamais gadījums ir šķietami vienkāršs, taču tulkošanas procesā izrādījies problemātisks – tā ir vārda „*uno*” tulkošana. Par tā nozīmēm parasti tiek uzskatītas divas - „kāds” un „viens” -, taču konkrētajos H.H.Mijāsa tekstos tiem piemīt uz 1.personu vērsta konotācija, ko latviski ir ļoti grūti atspoguļot. Autore, atkarībā no konteksta un stilistikā vajadzībām, atradusi vairākus risinājumus: piemēram, „*Si los dedos de uno se vuelven huéspedes [...]*”⁸⁴ tulkojot kā „Ja pat paša pirksti ne reizi vien gribējuši kaut ko nočiept [...],”⁸⁵ teikumu „*Significaba que había cosas que uno no podía ver, aunque fueran visibles,*”⁸⁶ tulkojot kā „Tas nozīmēja, ka ir kas tāds, ko cilvēks nevarēja redzēt, lai gan tas bija redzams,”⁸⁷ vai teikumu „*Uno quiere ser eso porque le gusta el uniforme o encuentra placer en bombardear [...]*”⁸⁸ tulkojot šādi: „Šis „kāds” grib par to būt, jo viņam patīk formas tērps vai viņš gūst prieku no spridzināšanas [...].”⁸⁹ Atrodams arī gadījums, kad izvēlēts izmantot ciešamo

⁸¹ 4.nodaļa, 29.lpp.

⁸² 4.nodaļa, 27.lpp.

⁸³ Millás, Juan J. *Articuentos escogidos*.26.lpp.

⁸⁴ Turpat, 29.lpp.

⁸⁵ 4.nodaļa, 28.lpp.

⁸⁶ Millás, Juan J. *Articuentos escogidos*.64.lpp.

⁸⁷ 4.nodaļa, 32.lpp.

⁸⁸ Millás, Juan J. *Articuentos escogidos*.60.lpp.

⁸⁹ 4.nodaļa, 31.lpp.

kārtu un darbības darītāju tulkojumā neminēt, un teikumu „*Se pregunta uno por qué es ético reproducir un hígado [...]*”⁹⁰ tulkot kā „*Ir*” radies jautājums, kāpēc audzēt aknas ir ētiski, savukārt uzražot veselu cilvēcisku būtni ir amorāli.”⁹¹ Respektīvi, vārdam „*uno*” rasti 4 dažādi risinājumi: „*pats*”, „*cilvēks*”, „*kāds*” vai izmantot ciešamo kārtu. Ļoti līdzīgs gadījums ir arī vārds „*pues*” jeb sarunvalodai raksturīgs iespraudums „*nu*”, kurš dažos stāstos sastopams ļoti bieži, vai vārdu „*cosas*”, kas latviešu valodā var būt ar nozīmi „*lieta*” vai „*parādība*”, tāpēc prasa lielu rūpību, lai avīžstāstu tulkojumi nekļūtu stilistiski nebaudāmi.

Nākamā ar leksiku saistītā problēma bijusi, kā rīkoties ar vārdiem, kuri oriģinālā tieši vai pastarpinātā veidā aizgūti no angļu valodas, kā „*best seller*” un „*reiniciarse*” (jeb „*restart*”) un kuriem latviski sastopami divi varianti – latviskots tā atveidojums vai nesen izveidoti neoloģismi. Lai gan vairumu svešvārdu autore veiksmīgi iztulkojusi un, ja nepieciešams, ievietojusi komentārus tekstu kājenē, šo konkrēto vārdu latviskojumus „*dižpārdoklis*” un „*atsāknēt*” autore uzskata par ļoti neveiksmīgiem, tāpēc izvēlēts paturēt runātajā valodā ierastos variantus „*bestsellers*” (avīžstāstā „*Turpinājums sekos*”) un „*restartēties*” (avīžstāstā „*Nedrošība*”). Līdzīga problēma sastopama arī latīņu valodas cilmes vārdiem, kā *imago* un „*cresta iliaca*”, no kuriem „*imago*” (avīžstāsts „*Muša*”) autore, tāpat kā H.H.Mijās, izlēmusi saglabāt latīniskajā formā, jo, to tulkojot kā „*pieaudzis īpatnis*”, tas atstātu pārāk formālu iespaidu un zaudētu teksta rotaļīgo konotāciju. Savukārt otru vārdu pēc konsultācijas ar medicīnas speciālistu izlemts pārveidot tā latīniskajā formā jeb „*crista iliaca*” („*Mītiskās teritorijas*”), jo mūsdienās mediķi to izmanto arī savā ikdienas komunikācijā.

Nākamā, visbiežākā un arī vissmagākā problēma, ar kuru autore sastapusies avīžstāstu tulkošanas procesā, ir sintaktisko konstrukciju pārnese latviešu valodā, lai neciestu mērķvalodas stils. Lai gan centieni respektēt autora izvēlētais konstrukcijas vienmēr bijuši klātesoši, tas ne vienmēr bijis pilnībā iespējams. H.H.Mijāsa stilam raksturīgi veidot ļoti samezglotus teikumus, kurus ir sarežģīti atšķetināt, kas apgrūtina to harmonisku iekļaušanu kopējā kompozīcijā. S.Basnetā uzskata, ka cilvēkiem bieži ir iespaids, ka prozas tekstu struktūra ir daudz vienkāršāka, nekā dzejā, tāpēc valda uzskats, ka tās saturs ir no formas neatkarīga vienība,⁹² taču autore pārliecinājusies, ka abi faktori tulkojumā ir vienlīdz svarīgi. Nācies sastapties gan ar teikumiem, kuru sintaktiskās daļas bijis jāsadala vai jāapvieno vienā teikumā, piemēram: „*Un baño en las aguas sosegadas y lisas de la espalda siempre viene bien. Los viciosos pueden demorarse en los omoplatos, que son los pechos de la cara oculta de la luna; la escalera de servicio como si dijéramos.*”⁹³ kur pirmais un otrs virsteikums tulkojumā savienots vienā, savukārt trešais virsteikums nodalīts jaunā teikumā: „*Mugurai mierīgā un rāmā ūdenī vanna vienmēr nāk par labu, bet netiklie var pakavēties pie*

⁹⁰ Millás, Juan J. *Articuentos escogidos*. 95.lpp.

⁹¹ 4.nodaļa, 41.lpp.

⁹² Bassnett, Susan. *Translation Studies*. 114.lpp.

⁹³ Millás, Juan J. *Articuentos escogidos*. 26.lpp.

lāpstīnām, kuras ir kā mēness slēptās sejas krūtis. Personāla kāpnes, tā teikt.”⁹⁴ Dramatiskāks šīs problēmas atspoguļojums atrodams, tulkojot avīžstāstu „Horoskops”: „*Lo malo es que a los dos días de haber vuelto me tropiezo con algún imbécil que fuma como un carretero, así que cuando me veo en él, chupando compulsivamente ese objeto absurdo, lo tengo que abandonar de inmediato, aunque entonces entre en un estado de ansiedad que también le da la razón al horóscopo: es rara la semana que no dice que controle mis nervios.*”⁹⁵ Tulkojot šo teikumu burtiski, nedalot divās daļās, nemainot atsevišķo teikumu daļas vietām un neievietojot vārdus, kas konkretizē autora ideju, rezultāts būtu aptuveni šāds: „Sliktums ir tas, ka divās dienās, kurās atgriezos, es uzduros kādam nejēgam, kurš smēķē kā skurstenis, un tā, kad viņā skatos, kurš, nespējot atturēties, sūkā šo absurdo objektu, man tas nekavējoties jāatmet, lai gan tad es iekļūstu nemiera stāvoklī, kas arī piešķir jēgu horoskopam: dīvaina ir tā nedēļa, kas nesaka, lai kontrolēju savus nervus,” respektīvi, latviešu lasītājs nesaprastu šī teikuma jēgu, jucekliģo stilu un, visticamāk, pēc tā izlasīšanas šo grāmatu aizvērtu. Tāpēc, tulkojot H.H.Mijāsa tekstus, autore veikusi daudzas korekcijas, lai avīžstāstu saturu un formu līdzsvarotu, kā, piemēram, šajā teikumā: „Sliktums ir tas, ka divas dienas pēc tam, kad atkal esmu sācis atmet, uzduros kādam nejēgam, kurš smēķē kā skurstenis. Un tad, kad skatos viņā, kurš nespēj atturēties un sūkā šo absurdo objektu, man ir vēlme atmet nekavējoties, lai gan tādā veidā iedzīvojos nemiera lēkmē, kas piešķir horoskopam jēgu: dīvaina ir tā nedēļa, kuras horoskopā nav teikts, lai savaldu savus nervus.”⁹⁶

H.H.Mijāsa tekstu tulkošanas ietvaros autore sastapusies arī ar oriģinālā izmantoto gramatisko laiku pārnesei uz tulkoto tekstu. Pirmkārt, spāņu valodas gramatikā sastopami dažādi darbības vārdu laiki, kuri latviešu valodā nav, tāpēc tie jāaizvieto ar citiem laikiem, kas saglabā to pašu teksta konotāciju. Otrkārt, tie oriģinālvalodā izmantotie laiki, kuri latviešu valodā ir tādi paši kā spāņu valodā, tulkojumā bieži ir stilistiski neveikli, tāpēc autorei šajā jomā nācies veikt daudz uzlabojumu. Piemēram, teikumā „*Me ha dicho el médico que me pese cada mañana.*”⁹⁷ izmantotie gramatiskie laiki ir pabeigtā tagadne un „*subjuntivo*”, kam ir daudz pielietojuma veidu un kas latviešu valodā neeksistē. Ja šo teikumu tulkotu burtiski, tas būtu šāds: „Ārsts man ir teicis, lai es katru rītu svērtos.” un autore izvēlējusies to modificēt: „Ārsts man ieteicis, lai es katru rītu sveros.”⁹⁸

Nākamā apskatāmā problēma ir interpunkcija, taču tā šoreiz netiks skatīta sarežģīto gramatisko konstrukciju griezumā, bet gan dažos teikumos iekļautās neparastās konotācijas dēļ. Šajos teikumos ietvertais nolūks šķiet pieprasām izsaukuma vai jautājuma zīmes, vai vismaz daudzpunktēs izmantojumu, taču to vietā autors lietojis tikai punktu. Tādi teikumi, piemēram ir

⁹⁴ 4.nodaļa, 26.lpp.

⁹⁵ Millás, Juan J. *Articuentos escogidos*. 179.lpp.

⁹⁶ 4.nodaļa, 53.lpp.

⁹⁷ Millás, Juan J. *Articuentos escogidos*. 55.lpp.

⁹⁸ 4.nodaļa, 30.lpp.

„*Qué daño.*”⁹⁹ „*Quién medita con la que está cayendo.*”¹⁰⁰ „*No dejaremos de comer como bárbaros hasta que no seamos libres, pero en qué consiste ser libre.*”¹⁰¹ un „*Que en paz descansa.*”¹⁰² Tulkojuma redakcijas posmā autore izlēmusi teikumu beigās ievietot daudzpunktes, lai tos padarītu nedaudz izteiksmīgākus, jo uzskatījusi, ka tas nenonāk pretrunā ar H.H.Mijāsa sākotnējo ideju. Tā radušies šādi teikumi: „Kas par sāpēm...”¹⁰³ „Kā tādā brīdī var meditēt...”¹⁰⁴ „Mēs nebeigsim ēst kā barbari, līdz nebūsim brīvi, bet ko nozīmē būt brīvam...”¹⁰⁵ „Lai viņai vieglas smiltis...”¹⁰⁶

Dažkārt autorei nācies sastapties arī ar sīkākām problēmām, kuras saistītas ar oriģināltekstā ietvertu liekvārdību. Piemēram, teikuma „*Parece un avance médico, pero es una onomatopeya, o sea, un ruido que imita el sonido de otro ruido.*”¹⁰⁷ pēdējo daļu tulkojot burtiski, tā būtu šāda: „troksnis, kas imitē cita trokšņa skaņu.” Šajā teikumā līdzīgas nozīmes vārdu atkārtošana teksta ideju būtiski nav papildinājusi, drīzāk radījusi sliktas stilistikas iespaidu, tāpēc teikums padarīts lakoniskāks: „Tas šķiet medicīnisks sasniegums, bet tā ir onomatopeja jeb troksnis, kas imitē citu troksni.”¹⁰⁸ Nedaudz līdzīgs gadījums ir teikums, kurā uzskaitīti vairāki dzīvnieku valsts pārstāvji: „*Quizá no existe, así que para tapar esa carencia atroz ha llenado el universo de anélidos, lamelibranquios, vertebrados, acéfalos, reptiles...*”¹⁰⁹ no kuriem „*lamelibranquios*” un „*acéfalos*” ir sinonīmi, kuriem latviešu valodā ir identiska nozīme – „moluski”. Lai tulkojumā neieviestu nevajadzīgu atkārtojumu un uzkrītošu stila kļūdu, izmantoti sinonīmi: „Varbūt Dieva nemaz nav. Un, lai slēptu šo milzīgo trūkumu, tas piebāzis universu ar posmtārpiem, moluskiem, mugurkaulniekiem, gliemjiem un rāpuļiem...”¹¹⁰

Autore sastapusies arī ar daudziem gadījumiem, kad avīžstāstu oriģinālteksta tulkojumā nepieciešams ietvert vārdus, kuri konkretizē tekstos pausto ideju, jo dažus teikumus tulkojot tieši, tie varētu radīt neskaidru iespaidu. Tā, piemēram, ir avīžstāstā „Varbūt arī ne”: „*No les quepa la menor duda de que vencerá lo más económico, no por nada, sino porque no hay ética sin plusvalía.*”¹¹¹ Konkrētā konteksta ietvaros uzreiz nav saprotams, uz ko H.H.Mijās attiecinājies pasvītrotā vārdu ar nozīmi „viņiem”, jo līdz tam neviena persona tekstā nav pieminēta. Tāpēc autore izvēlējusies tulkojumu papildināt ar paskaidrojošiem vārdiem, izveidojot personifikāciju: „Visām

⁹⁹ Millás, Juan J. *Articuentos escogidos*. 27.lpp.

¹⁰⁰ Turpat, 89.lpp.

¹⁰¹ Turpat.

¹⁰² Turpat, 235.lpp.

¹⁰³ 4.nodaļa, 26.lpp.

¹⁰⁴ 4.nodaļa, 39.lpp.

¹⁰⁵ Turpat.

¹⁰⁶ 4.nodaļa, 55.lpp.

¹⁰⁷ Millás, Juan J. *Articuentos escogidos*. 27.lpp.

¹⁰⁸ 4.nodaļa, 27.lpp.

¹⁰⁹ Millás, Juan J. *Articuentos escogidos*. 11.lpp.

¹¹⁰ 4.nodaļa, 25.lpp.

¹¹¹ Millás, Juan J. *Articuentos escogidos*. 95.lpp.

šīm valstīm nav ne mazāko šaubu, ka uzvarēs ekonomiskais pamatojums, un ne bez iemesla, kaut vai tāpēc, ka bez pievienotās vērtības nav ētikas.”¹¹²

Kā pēdējā, bet ne mazsvarīgākā problēmu kopa, ir zemsvītras komentāru ievietošana tulkojumā. Autore komentējusi dažādus avīžstāstu elementus, kur sastopami medicīnas, bioloģijas u.c. svešvārdi, spāņu kultūras reālijas, informācija par populārām personībām, atsauces uz skandaloziem notikumiem pasaulē u.c. komentāri. Lai gan vienmēr būs lasītāji, kuri ir informēti par viena vai otra termina nozīmi, autore izvēlējusies komentēt sarežģītākos vārdus, kuri pašai sagādājuši vislielākās problēmas. Tā tas bijis, piemēram, avīžstāsta „Muša” gadījumā ar terminu „*mosca oftalmica*”, kura nosaukums latviešu valodā, „kazu spindele”, nav vienkārši atvasināms no oriģinālā dotā, taču to neizprotot, teksta jēga nebūtu skaidra. Autore apkopojusi informāciju arī gadījumos, kad nepieciešams papildināt tekstu ar kādām Spānijas kultūrā interesantām parādībām vai pasaulē aktuāliem notikumiem vai ļaudīm, par kuriem lasītājs varētu nebūt informēts, taču izvairījusies no pārlieku pašsaprotamu komentāru ietveršanas.

Kopumā secināts, ka, tulkojot Huana Hosē Mijāsa avīžstāstu izlasi, bijis jāstāpjas ar neskaitāmām dažādas sarežģītības pakāpes tulkošanas problēmām, turklāt dažkārt vienā teikumā bijis jārisina vairākas atšķirīgas problēmas vienlaikus. Šajā nodaļā izdevies apkopot tikai nelielu daļu smagāko un biežāk sastopamo problēmu piemērus, taču ir vēl daudz sīkāku problēmu, kas nav tikušas aprakstītas, jo to izklāstam būtu nepieciešams atsevišķs zinātniski teorētisks darbs. Nopietnākās problēmas, tulkojot avīžstāstus, bijušas žanra nosaukuma tulkošana, kura atrisināta, izveidojot salikteni „avīžstāsts”, kurš atspoguļo tekstu izcelsmi un ietekmes un organiski iekļaujas latviešu valodas leksikā. Nākamā pēc sarežģītības ir sintaktisko konstrukciju un ar to saistītās gramatisko laiku pārnese problēma, kas risināta, izmantojot semantisko un komunikatīvo tulkošanas metodi, t.i., respektējot oriģinālajā tekstā ielikto ideju, veikts tulkojums, kuram piemīt tāda konotācija, struktūra, un stils, kas harmoniski iekļaujas avīžstāsta kopējā kompozīcijā. Tas panākts, sadalot vai apvienojot teikumu daļas, mainot tās vietām vai strukturējot tekstu palīgteikumos. Nākamā problēmu grupa pēc sarežģītības saistīta ar leksiku: t.i. angļu un latviešu valodas cilmes svešvārdi, īpatnēju vārdu sinonīmu trūkums latviešu valodā, kā arī atsevišķu vienkāršu vārdu („*uno*”, „*pues*”, „*cosa*”) tulkošanas stilistikas problēmas. Angļu un latīņu cilmes svešvārdi tulkoti, vai nu aizstājot svešvārdus ar sabiedrībā populāru to latvisko variantu (piem., *bestsellers*), vai paturot svešvārdu latīnisko nosaukumu. Specifisku vārdu sinonīmu nepietiekamība latviešu valodā un stilistikas jautājumi risināti ar citu, līdzīgas nozīmes vārdu vai ciešamās kārtas izmantojumu tā, lai tekstā neievietos pārāk daudz atkārtojumu, savukārt ja kāda tulkotā teksta daļa izveidojusies pārāk nekonkrēta, autore tajās iesaistījusi paskaidrojošus vārdus. Nākamā problēma, idiomu tulkošana, risināta, izmantojot dažādas stratēģijas: ja iespējams, aizstājot tās ar tādas pašas

¹¹² 4.nodaļa, 41.lpp.

nozīmes idiomām latviešu valodā vai savienojot vairākas idiomas vienā izteicienā. Spāņu sakāmvārdi tulkoti, saglabājot oriģinālā ietvertos personvārdus un jēgu. Pēdējā problēma, kura aprakstīta šajā nodaļā, ir zemsvītras komentāri, kurus autore izmantojusi sarežģītākajos, kontekstuāli nozīmīgākajos gadījumos un lai skaidrotu Spānijas kultūras kontekstā nozīmīgas un interesantas parādības. Autoresprāt, ņemot vērā to, ka par šajā darbā sastaptajām problēmām teorētiskajā literatūrā praktiska informācija sastopama maz vai nemaz, kopumā tās visas atrisinātas veiksmīgi. Tomēr ar šādām un līdzīgām problēmām jāreķinās ikvienam tulkotājam, kurš plāno pievērsties H.H.Mijāsa darbu tulkošanai, jo tas ir ļoti komplicēts uzdevums.

4. HUANA HOSE MIJĀSA „AVIŽSTĀSTU IZLASES” TULKOJUMS

Dievs

Laukos notiek dažādas lietas. Tieši šobrīd uz mana datora tastatūras ir apsēdies sienāzis, ar vienu aci skatīdamies, ko rakstu, bet ar otru – novērodams mani pašu. Acīmredzot tas nesaprot redzēto, bet tam nav nozīmes, jo viņš nelūkojas sevis, bet gan kāda, kas atrodas tālu, - Dieva dēļ. Dievs ir akls, jeb, citiem vārdiem sakot, viņš nesaprot, ka ir radījis tik daudzas acis Visuma kontrolēšanai, turklāt - tik dažādas. Mana un sienāža skatienu summa aizved līdz rezultātam ar sacaurumotām virsmām un dobjiem ķermeņiem, pa kuru tuneļiem velkas Dievs, mēģinot radīto izprast.

Es kliežu sienāzim, lai pabīdās, bet tas nedzird mani. Varbūt tas zālē spētu sajukt kailgliemeža pieskārienu, bet viņu nerasniedz mana balss, tāpat kā līdz manām ausīm nenonāk sienāža žokļu gremošanas troksnis. Mēs abi dzirdam kādam citam - Dievam, - kurš, bez šaubām, ir kurls. Tāpēc viņš piepildījis pasauli ar insektiem, zīdītājiem, putniem un rāpuļiem, kas viņam ieraksta visu veidu skaņas un sarunas. Kopums, ko izveido mana un sienāža dzirde, ir simfonija, pie kuras Dievs brokasto, bet ar mūsu ožu tas sasmaržo rītu.

Sienāzis ir uzlasījis kādas organiskas atliekas uz datora tastatūras – varbūt mikroskopiskas zvīņas no maniem pirkstu galiem – un tās gremo, kamēr es riju siekalas. „Iekodīsim arī par Dievu?” es jautāju. Dievs nevar ciest, ka viņam nav kuņģa, tāpēc piepildījis Visumu ar specializētiem vēdera dobumiem, lai tie gremotu arī par viņu. Dievam nav nedz redzes, nedz taustes, nedz dzirdes, nedz ožas, nedz garšas. Varbūt Dieva nemaz nav. Un, lai slēptu šo milzīgo trūkumu, tas piebāzis universu ar posmtārpiem, moluskiem, mugurkaulniekiem, gliemjiem un rāpuļiem... Viss šķitīs niecīgs, ja tevis nav, un pārāk liels, ja kādudien, ieskatoties acīs insektam, saproti, ka, lai gan tevī skatās viņš, pavisam cits ir tas, kas tevi redz.

Sāpošā mugura

Biju sācis krāt fascikulus¹¹³ par izšūšanu, kad pēkšņi ieraudzīju tādu pašu izdevumu par mugurām. Mīļais Dievs, četrdesmit izdevumi par muguru, un cilvēki tajā piedalās - tas noteikti kaut ko nozīmē. Tagad tiek apgalvots, ka šī ķermeņa daļa, kurai nekad neesam pievērsuši uzmanību, ir kļuvusi svarīgāka par krūtīm. Bija situsi tā stunda: kādam bija apriekušās neskaitāmās krūšu formas. Mugurai mierīgā un rāmā ūdenī vanna vienmēr nāk par labu, bet netiklie var pakavēties pie lāpstīnām, kuras ir kā mēness slēptās sejas krūtis. Personāla kāpnes, tā teikt. Pirmajā izdevumā kā dāvana līdzī nāk skausts, un tas ir jauki. Cilvēks vienmēr bez panākumiem ir meklējis kaut ko šajā iedobumā. Skausts ir klusējoša mute, kuras neķītrību saprot tikai pirkstgali.

Tomēr mums ir bail, ka šī mode vairāk radusies kā sāpju, nevis baudas produkts. Jau pēdējos pāris gadus cilvēki sūdzas par muguras sāpēm. Tāpat mēs uzzinām par šīs anatomiskās zonas eksistenci sāpju dēļ. Viss, kas sāp, eksistē. Savukārt, ja nesāp, par dažām lietām viss ir skaidrs, par dažām – nekas. Patīkamiem sapņiem, piemēram, nav nekāda reāla veidola, savukārt murgi materializējas daudz biežāk nekā vēlams. Fascikuli, ar dažiem izņēmumiem, aizvien vairāk ekspluatē tieši sāpju teritoriju. Tagad kioskos sastopami arī līdzīgi izdevumi, lai iemācītos rakstīt, kas ir viena no vissāpīgākajām jomām. Īpaši tad, kad redzi, ka to nespēj - kā ar angļu valodas mācīšanos -, ka nespēj pat ar video palīdzību. Angļu valoda spāņiem ir kā kastīliešu valodas mugura - ir zonas, kuras nevaram nespējam aizsniegt, lai arī kā nestaipītos ar rokām.¹¹⁴

Vispār kāds bija ārkārtīgi apmierināts ar izšūšanas izdevumiem, kas ir diezgan neitrāla, bezkrāsaina vai varbūt bezgaršīga joma, līdz uzradās fascikuli par sāpošo muguru. Kā gan tos drīkst nepirkt, jo vairāk tādēļ, ka tev dāvina skaustu, ar kuru kopā pārdzīvot melanholiskos rudens vakarus, kamēr tu, ejot cauri ciešanām, iemācies rakstīt stāstus angļu valodā. Lapkriti mēs pārciešam, pateicoties fascikuliem: mēs ticam, ka tajos rakstītais mainīs mūsu dzīvi, lai gan muguras sāpes turpina būt līdzās, tirgus prasību nesatricinātas. Kas par sāpēm...

¹¹³ *Fascikuls* – mazs sējums, burtnīca. Tie ir periodiski izdevumi par noteiktu tēmu, publicē pa daļām, un no tām beigās var sakrāt un iesiet grāmatu.

¹¹⁴ Autors ironizē uz plaši izplatītu stereotipu, ka spāniski runājošie nevar iemācīties angļu valodu augstā līmenī, lai kā arī censtos.

Troksnis

Francijā kādam kungam, kas deviņus gadus dzīvojis tikai ar vienu plaukstu, tikusi transplantēta liķa plauksta. Tas šķiet medicīnisks sasniegums, bet tā ir onomatopoēze jeb troksnis, kas imitē citu troksni. Daudzkārt, redzot sevis paša roku, tuvojamies dienišķajai maizei vai naksnīgajam klitoram, cilvēks nespēj izvairīties no jautājuma sev pašam: Mans Dievs, kāpēc man apakšdelma galā ir šis veidojums? Ja pat paša pirksti ne reizi vien gribējuši kaut ko nočiept, kas tik nevarētu notikt ar svešajiem? Plauksta transplant nav tas pats, kas aknas vai aizkuņģa dziedzera. Mums it kā zināms, ka iekšas vispār eksistē, bet tās mūs nekad nav apciemojušas, tā kā mēs tās varam iztēloties, kādas vēlamies. Personīgi es iztēlojos savas aknas gatavotas heresā¹¹⁵, bet nieres - sīpolklopsī¹¹⁶ - ar pievienotu lauru lapu. Sirdi iztēlē vienmēr redzu kā laika bumbu, kura uzies gaisā, kad to vismazāk gaida. Nu, ar to es rēķinos, tomēr neesmu kļuvis piesardzīgāks. Toties, lai mazinātu vainas sajūtu, esmu kārtējo reizi atmetis smēķēšanu.

Bet par plaukstām tomēr fantazēt neizdodas – tās ir klāt visās mūsu ikdienas gaitās. Tās ir ierastākas nekā apaļgalu plakanknaibles elektrīķim vai uzgriežņatslēga santehniķim. Brīžos, kad jāpievelk skrūves, katram patīk izmantot savu, nevis kaimiņa skrūvgriezi, un gluži tāpat arī neviena plauksta nav tik noderīga kā savējā, lai, - atvainojiet par salīdzinājumu, - nodarbotos ar onānismu. Vecajā Madrides zoodārzā bija kāds dzīvnieku kopējs, kuram lauva ar vienu glāstu norāva labo roku. Ilgu laiku, kā esmu dzirdējis, viņš nespēja saglabāt līdzsvaru, līdz viņam izdevās izveidot savai rokai „spoku”, ar kuru kompensēt kreisās rokas svaru. Šī virtuālā roka, ar kuru viņš dzīvo joprojām, ir tikpat reāla kā kāposts, vienīgi neviens nav spējis to ieraudzīt.

Tas, kas nav reāls, ir liķa plauksta, piestiprināta paša rokai. Pat tad, ja, - vēlreiz atvainojiet par salīdzinājumu, - ar to var nomizot banānu. Tāpēc es saku, ka šī roka nav roka, bet gan onomatopoēze, un, ja Jums tā labpatīk, - skaņa, kas imitē pirkstu formu.

¹¹⁵ Oriģināltekstā autors min vārdu savienojumu *hígado al jerez*, t.i., tradicionāla spāņu gaļas gatavošanas recepte, kurā var izmantot dažādas izcelsmes gaļu, tai pievienojot sīpolus, ķiploku, lauru lapas, heresu, buljonu, nelielu daudzumu mandeļu, pētersīļus, papriku, piparus, sāli un cūku taukus. Heress jeb *jerez* ir salds stiprinātais vīns ar 15,5-25% alkohola saturu, izmantojot 3 vīnogu šķirnes, kas tiek audzētas Andalūzijas apgabalā, t.s., *heresa trijstūrī* Spānijā jeb starp Heres de la Frontera, Sanlukar de Barameda un El Puerto de Santa Maria pilsētām.

¹¹⁶ Oriģinālā izmantota frāze *riñones encebollados*. Tas ir Spānijā un Latīņamerikā populārs zivju vai gaļas ēdienu pagatavošanas veids, līdzīgs sīpolklopsim, t.i., pēc apacepšanas tvaicēta gaļa ar mērci, kuras sastāvā daudz ceptu sīpolu ar garšvielām un olīveļļu.

No kurienes?

Prese pie mums ar satraucošu regularitāti ziņo par mirušas rokas, kura tika transplantēta dzīvam ķermenim pagājušā gadā Francijā, panākumiem. Pirms dažiem mēnešiem mums teica, ka tā jau kautrīgi kustinot pirkstus, un esot spējīga pat bungot pa līdzenu virsmu. Vakar dabūjām zināt, ka tā prot rakstīt un vadīt motociklu. Te ir runa par kādu ļoti nepastāvīgu, nu, un ļoti untumainu roku. Tādēļ, ka tā brauc, kur grib. Un tieši tas mūs satrauc, ka brauc, kur grib, viņa, nevis tās jaunais saimnieks. Ja paša roka izceļ no aptiecināšanas valiuma kārbītiņa, kad tas, ko cilvēks meklē, ir aspirīns, ko tik nespēj paķert viena sveša plauksta, kas vēl piedevām tikusi norauta līķim, lai tiktu piešūta mūsu rokai? Vai viņu piesaistīs veci produkti? Varbūt tā no virtuves augšējā plaukta biskvītu vietā, ko tai esam likuši meklēt, nocels sardīņu (vai, vēl ļaunāk, mīdiju) kārbu ar beigušos derīguma termiņu?

Šis gadījums izceļ lērumu neatbildētu fantastiska, nevis ētiska tipa jautājumu. Rokas ārpus mūsu redzesloka (somiņās, skapjos, zem gultas) bez jebkādas atskaitīšanās par to, ko tur dara, pavada ilgu laiku. Kad tās augušas ar mums, un izprotam viņu nolūkus tāpat kā viņas mūsējos, šī ignorance ir saprotama. Tādā gadījumā nav nekā savāda, ja noteiktos apstākļos, pēc jau labi zināmā izteiciena, lai raksturotu šo dīvaino sajūtu, pirkstiem sagribas mūs nočiept. Cik gan reižu, pieskaroties ķermenim, mizojot banānu vai ņemot ko rokās, mēs neesam jutuši, ka baudas vai prieka adresāts bijis cits, varbūt kāda miroņa spoks, kurš par protēzi izmantojis mūsu orgānus? Kā lai ar ķermeņa daļu, kuru nepazīstam, to vispār pārcieš?

Rokām izrādās ir arī atmiņa. Pavēro: pirkstiem ir tendence pārļaut pirkstgalus pār virsmām, kas atgādina pieskārienu senam audumam vai kādas ķermeņa atveres mitrumam. Ja žurnālistikas sadaļa par francūža roku mūs tik ļoti uztrauc, tad tas ir tāpēc, ka atmodina kaut ko tumšu mūsu pašu pagātnē. Jā, mēs visi esam nedaudz transplantēti. Bet no kurienes?

Turpinājums sekos

Vai atceraties to savdabi, kuram pirms diviem gadiem transplantēja līķa plaukstu? Noteikti. Katru rītu taču nebrokastojam ar tik bioloģiski sairstošām ziņām. Visu laiku laikraksti ir turpinājuši mūs informēt par plaukstas panākumiem. Kādu dienu tās pirksti bungojuši pa klavieru taustiņiem. Neilgi pēc tam spējuši sasiet kurpju saites. Tāpat bija apguvuši spēju sakrustoties ar pretējās plaukstas pirkstiem žestā, kas līdzinājās lūgsnai... Beigās runa bija par inteliģentu plaukstu, kura pat rakstīja, lai gan mums netika ziņots, vai tā bija proza vai dzeja, novele vai eseja, autobiogrāfija vai humoreska. Ko līķa roka ir spējīga uzrakstīt?

Neviens vēl nav atgriezies no mirušo pasaules, lai mums pavēstītu, vai otrā pusē ir dzīve un kāda tā ir. Neviens nav atgriezies, izņemot šo plaukstu, kas ieradās, lai tiktu apglabāta, kas jau bija noglāstījusi zārka zīdu, līķauta audumu, karalisko tumsu zem kapakmens. Varbūt, kad šī plauksta tika mirušajam nolaupīta, lai atgrieztu to starp dzīvajiem, tā jau bija iepazinusi aizkapa pieskārienu priekus. Iespējams, ka tā bija iemīlējusies kādā skeletā, dvēselē vai mūmijā. Varbūt, kad tai pirkstos ielika pildspalvu, šī roka sāka rakstīt šausmīgu dienasgrāmatu par ciešanām, ko pārdzīvo, atgriežoties dzīvē. Vai varbūt tā rakstīja tikai virtuves receptes miroņiem. Mēs nezinām, ko ēd mirušie. Neviens nav atgriezies, lai mums to pateiktu. Bet varbūt šai plaukstai piemita žurnālistisks instinkts un pēc kurpju saišu sasiešanas, lai apmierinātu publiku, tā ķērās pie paeljas sastāvdaļu aprakstīšanas maltītei četriem līķiem.

Mēs nezinām, ko tā rakstīja, kad tai priekšā nolika ceturtdaļloksni papīra, patiesi. Lieta tāda, ka tās saņēmējs, kurš dzīvo Austrālijā, braucis līdz Leonai, kur viņš ieguvis transplantu, lai pēc tam mediķiem uz ceļiem lūgtos to noņemt. „Nevaru pat paskatīties,” viņš teicis. Bet ārsti atbildējuši: „Svētā Rīta Rīta - to, ko dāvā, neatņem¹¹⁷”, un ka transplantācija bijusi veiksmīga. Pat vairāk nekā veiksmīga, es teiktu - kā *bestsellers*. Bet šausmu literatūras *bestsellers*. Turpinājums sekos.

¹¹⁷ Spāniski *Santa Rita, Rita, lo que se da no se quita* – mūsdienu runātās spāņu valodas teiciens. Teicienu izmanto, runājot par kādu dāvinātu lietu, ar to parādot, ka tā netiks atdotas dāvinātājam.

Ziņkārība

Ārsts man ieteicis, lai es katru rītu sveros. Tādējādi, ja vienudien par pāris gramiem pieņemtos, nākamajā varētu attiecīgi rīkoties, lai tos nomestu. Lai gan ne ārstus, ne sievas mēs nevinnējam loterijā, nav nepieciešams minēt, ka runa te ir par apmātu mediķi. Ja esmu ar viņu saistīts, tam noteikti ir iemesls, sev saku. No otras puses, man patīk ideja, ka otrdienā varu labot pirmdienas kļūdas. Pirmais, ko uzreiz pēc pamošanās, nosēžoties pie datora, stundu daru, sakārtoju iepriekšējā darba dienā uzrakstītās lappuses. Vienmēr dažus vārdus izsvītroju vai pievienoju citus. Pateicoties apsēstajam ārstam, esmu sācis izturēties pret savu ķermeni tā, it kā tas būtu romāns, kuru dienu no dienas rakstu. Vakariņu dēļ, kuras turklāt mani nedarīja laimīgu, šodien sveru par 200 gramiem vairāk nekā vakar. Nu neko - uz augļu bāzes jānomet tie divsimt grami, un punkts (punkts un āmen baznīcā).

Nomest svaru ir tikpat grūti kā izsvītrot īpašības vārdus. Cilvēks pieķeras kā vienam, tā otriem. Lai gan tu zini, ka ne rakstniecībai, ne ķermenim tas nenāk par labu, patiesību sakot, ir grūti to mest pie malas. Tomēr gribu uzsvērt ideju par ķermeni kā romānu; dažkārt kā zinātniskās fantastikas romānu. Man veica analīzes, kuru rezultātus izsniedza aizlīmētā aploksnē ar uzrakstu „konfidenciāli”. Ar šo aploksnī azotē gāju pa ielu tā, it kā es būtu Nacionālā Izlūkošanas centra aģents, bet es biju tikai sava ķermeņa spiegs. Es to iesniedzu ārstam, un toreiz man rekomendēja katru dienu svērties, lai trešdien nomestu otrdienā par daudz uzrakstītos gramus. Tā arī daru.

Lai svariem atlīdzinātu, sveros katru reizi, kad esmu tiem tuvumā. Nezinu kāpēc, taču naktīs vienmēr sveru par diviem kilogramiem vairāk kā no rīta. Bet tie ir divi kilogrami, kas pazūd paši, it kā grami kādā neizskaidrojamā veidā pa miegam aiztecētu neredzamā notekā. Kādu dienu es pamodos rītausmā un, lai pārsteigtu ķermeni tievēšanas brīdī, stundu pavadīju uz svariem, bet tas ir daudz sarežģītāk, kā vērot augam zāli. Esmu arī veicis eksperimentus ar dažām grāmatām. Naktī romāniem ir lielāks svars nekā no rīta. Dzeja turpretī vienmēr sver vienādi. Pieņemu, tas ir metabolisma jautājums.

Vēlmes

Visi sapņi piepildās. Varbūt ne tiem, kuri tos ir sapņojuši, taču citiem gan. Nav tikai viens vien sapnis, kam jāpiepildās. Vai gribēji uzrakstīt ģeniālu darbu? Literatūras vēsture ir pilna ar izciliem tekstiem. Vai esi gatavs atdot labo plaukstu, lai būtu izcils gleznotājs? Mākslas vēsture ir pilna ar ģēnijiem. Vai varbūt lielisks arhitekts? Tur atrodams Fosters, Kalatrava, Zumtors¹¹⁸. Vai dod priekšroku būt vienkārši slavens, bez nekādiem nopelniem? Ieslēdz televizoru, un tur būs gūzma cilvēku, kuri piepildījuši tavu sapni, kurš varbūt pat nebija viņējais. Daudzi cilvēki ir dažādi izcēlušies bez nekāda pamudinājuma. Tas pat nebija mans horizonts, viņi saka, turklāt biju cerējis kļūt par aktieri vai neiroķirurgu, vai komiķi, vai mācītāju. Tie, bez šaubām, bija citu sapņi, kuri piepildījās viņos.

Arī ļaunas vēlēšanās piepildās. Ja esi iecerējis iekārtot slepenu pagrabu, lai kādu ieslodzītu un slepenībā izvarotu, šeit jau atrodams Amstetenas briesmonis¹¹⁹. Ja esi fantazējis par iespēju bombardēt kādu apdzīvotu vietu un pēc tam sūtīt ātrās palīdzības mašīnas, lai savāktu pārpalikušo, tur jau ir Bušs. Ja sapņos esi sevi redzējis provocējam globāla mēroga ekonomisku katastrofu, te jau ir Medofs¹²⁰. Visas šīs vēlmes, kas dzimušas tevī, neesi piepildījis tu? Var jau būt, tomēr tu noteikti esi realizējis sapni, kas piederējis kādam citam. Iespējams, ar pirmo reizi nokārtoji tiesneša vai notāra eksāmenu. Varbūt tu laimēji loterijā, nemaz nedomājot par šādu iespēju. Ir iespējams, ka tevi paaugstināja par ģenerāldirektoru, lai gan tas tev pat neienāca prātā, un tas tika izkalts kāda kolēģa iztēlē, kurš to patiešām vēlējās. Vairums ambīciju neīstenojas to dzīvēs, kuri tās izlolojuši. Neskatoties uz to, katrs ķermenis ir savas gremošanas, sava izsalkuma un savu sāpju saimnieks. Kāpēc tā?

¹¹⁸ Autors atsaucas uz britu arhitektu Normanu Robertu Fosteru (*Norman Robert Foster*), spāņu neofutūrisma arhitektu Santjago Kalatravu Vaju (*Santiago Calatrava Valls*) un šveiciešu arhitektu Pīteru Zumtoru (*Peter Zumthor*).

¹¹⁹ Autors atsaucas uz 2008.gadā atklātu noziegumu Amstetenā, Austrijā, t.s. *Fricla lietu* (*Fritzl case*), kurā galvenā cietusī bija kāda 42 gadus veca sieviete, Elizabete Fricla, kas 24 gadus tika turēta pagraba zonas slēgtā koridorā lielā ģimenes mājā, kura piederēja viņas tēvam Jozefam Friclam (*Josef Fritzl*). Viņš šajā laikā viņu bija daudzkārt sitis, seksuāli izmantojis un izvarojis, kā arī incesta ceļā radījis 7 bērnus, četri no šiem bērniem tika turēti ieslodzīti kopā ar māti, bet trīs no tiem tika uzaudzināti kopā ar Jozefu un Rozmariju (*Rosemarie*) Fricliem, un bijuši reģistrēti kā atradeni.

¹²⁰ Autors atsaucas uz 2008.gadā atklāto lielāko finanšu investīciju krāpšanas shēmu ASV vēsturē, pazīstamu kā *Madoff investment scandal* jeb *Ponzi scheme*. Shēmu izgudroja un īstenoja Bernards Medofs (*Bernard Madoff*), kurš, izmantojot sava brāļa un viņa trīs bērnu palīdzību, kā arī viņa īpašumā esošo investīciju tirgus uzņēmumu *NASDAQ Stock Market* nodokļu nemaksāšanas ceļā no valsts izkrāpa apmēram 64,8 miljardus ASV dolāru. Bernards Medofs par šo noziegumu 2009.gadā tika notiesāts uz 150 gadiem cietumā ar 17 miljardu dolāru mantas atsavināšanu.

Aklā zona

Manam tēvam uz sejas bija aklais punkts, kuru viņš, loģiski, neskuva, tāpēc, lai viņu uzturētu formā, mātei nācās ik pēc trim vai četrām dienām pārļaut tam ar bārdas dzenamo. Ēdienreīzu laikā es uz šo ēnu lēcas formā, kas parasti uz viņa vaiga izcēlās, nevarēju beigt skatīties. Kad biju mazs un mani paņēma rokās, es ar tādu prieku izbaudīju pārbraukt pār to ar pirksta galu, kāds rodas, pieskaroties kam nelīdzenam. Kādu dienu viņam jautāju, kāpēc viņš to neskuj, un viņš atbildēja, ka šie matiņi izauguši tādā sejas vietā, kurai viņa skatiens nepieklūst. Aklā zona, viņš atzīmēja. Izteiciens „aklā zona” man nelika miera. Tas nozīmēja, ka ir kas tāds, ko cilvēks nevarēja redzēt, lai gan tas bija redzams.

Pa nakti, esot manā istabā un ar izslēgtu gaismu, viss bija aklā zona. Taču pēc šīs ziņas, gaismu ieslēdzot, man bija bail nesaredzēt kaut ko tādu, kas bija manu acu priekšā. Ja tā notika ar manu tēvu, kāpēc ne ar mani? Dažkārt, sēžot uz gultas, es stundām ilgi vēroju realitāti, meklējot to, ko tomēr neredzu. Absurda darbība acīmredzamu iemeslu dēļ. Jebkurā gadījumā, es uzaugu, baidoties no sava tēva šo problēmu pārmantot. Vienudien skatīšanās spogulī, neredzot savus zobus vai mēli, vai kādu no ausīm, man raisīja paniku. Katru vakaru pirms iemigšanas pilnībā pārbaudīju savas sejas reljefu, tajā skaitā vasarraibumus, pārlicinādāmie, vai kāds netrūkst. Protams, kad bija pabeigta šī pārbaude, es nolaidu pidžamas bikses, lai apstiprinātu, ka arī ģenitālijas ar visām to sastāvdaļām joprojām atrodas savā vietā.

Jau kādu laiku man bērni pārmet, ka atstāju neskūtu vienu sejas pleķīti, to pašu, ko neredzēja mans tēvs. Sākumā es to neatzinu. Taču, kad pajautāju sievai, viņa apstiprināja manas aizdomas. Vārdu sakot, man ir aklā zona. Tā pati, kas manam tēvam. Tas tad attiecas uz redzi, bet nespēju iedomāties, cik vēl aklo zonu ir manā galvā, kuras neesmu pat apzinājies un kuras neredz arī citi. Iespējams, būtu pienācīgāk izcelt to, ko redzam, kas pretēji neredzamajam ir izņēmums.

Bērnišķīgie ievainojumi

Kad bijām mazi, mūsu dabaszinību skolotājs teica, ka krevele ir vāks, ko virs ievainojumiem veido asinis, lai mēs nekļūtu tukši. Runa bija par ļoti brutālu skolotāju, ar ļoti slimīgām tieksmēm. Šķiet, viņam patika, ka izjūtam bailes. Ar absurdu entuziasmu viņš runāja arī par hemofiliju, kas izpaužas kā ķermeņa nespēja sadziedēt brūces. Klasē nebija neviena hemofilijas slimnieka, kas mums bez problēmām ļāva rotaļāties ar ievainojumiem. Nepagāja ne diena, kad mēs ar kādu nekļuvām par asins brāļiem. Lai to panāktu, iepriekš, parasti pirkstā, bija jāiegiež ar bārdas nazi. Ne mūsu vecākiem, ne skolotājiem tādas spēles nešķita sliktas. Tie bija dīvaini laiki. Vai šie.

Tagad bērniem kreveļu uz ceļiem nav. Man nav zināms, kā viņi to panāk. Mēs tās uzplēsām ar patiesu nežēlību, lai rastos nākamā. Cilvēka ķermenī, kā apgalvoja mūsu skolotājs, ir kādi pieci litri asiņu. Kādu dienu, līdz galam atvēris krānu, es piepildīju ar ūdeni piecas litra pudeles un sapratu, ka noasiņošana prasītu labu brīdi. Krevele parādītos, vēl pirms būtu pazaudējis pusi glāzes asiņu. Kādā reizē jautāju savam skolotājam, kā tiem, kuri pārgriezuši vēnas, izdodas nomirt. Man tika sniegts ļoti suģestīvs izskaidrojums.

- Tāpēc, ka, lai izvairītos no koagulācijas, - viņš teica, - viņi iekāpj vannā ar karstu ūdeni.

Skats ar pašnāvnieku vannā man palika atmiņā gadiem, sevišķi iedomājoties, ka varēja būt runa arī par sievieti. Tas mani mulsināja un sajūsmināja vienlaikus. Visas šīs atmiņas man nāk prāta, kad televīzijas ziņas skar tēmu par tīšu jēlnaftas nopludināšanu jūras dzīlēs no *BP*¹²¹ naftas platformas. Naftas asiņošana ļoti līdzinās asins zaudēšanai vannā. Šķiet, ka mediķu (vai inženieru) pūliņi aizvērt brūci šobrīd nedod nekādus rezultātus. Cik labi būtu, ja tur parādītos tāda krevele, kāda veidojās uz mūsu ceļiem! Kad šādas ziņas beidzas, es pārslēdzu kanālu, meklējot kādu citu, kur turpina runāt par manu pagātņi.

¹²¹ Autors izmantojis abreviatūru *BP*, lai atsauktos uz starptautisku naftas ieguves uzņēmumu *BP plc*, agrāk sauktu par *British Petroleum*. Autors tekstā piemin šo kompāniju, jo 2010.gada 20.aprīlī no vienā no uzņēmuma naftas platformām Meksikas līcī nogranda sprādziens, kam sekoja liels ugunsgrēks, kurš tika dzēsts 2 dienas un prasīja 11 cilvēku dzīvības. Sprādziena dēļ Meksikas līcī sāka izplūst liels daudzums jēlnaftas ar ātrumu 35'000-60'000 barelu (starp 5'600-9'500 m³) dienā. Jēlnaftas noplūdes dēļ okeānā izveidojās 6'500m² plaša piesārņojuma zona, apdraudot vairākas ASV krasta lielpilsētas, kur par vainīgo tika pasludināta šī naftas ieguves kompānija. 2010.gada 5.augustā noplūde tika likvidēta, taču ūdens un krastu attīrīšanas pasākumus pilnībā plānots pabeigt tikai 2016.gadā.

Nedrošība

Biju mierīgi pabeidzis savu pēcpusdienas džina toniku, kad pie blakus galdiņa kāds īpatnis sarunājās ar citu, kurš bija ļoti gandarīts, jo viņam pēc ārsta pārbaudes bija atbildēts, ka viss ir kārtībā.

- Viss, – jautāja otrs –, arī holesterīns un asinsspiediens?

- Jā, viss. Man kārojas dejot.

Abiem diviem bija pāri piecdesmit ar uzviju (ko pie velna nozīmē *uzvija*), un viņi izskatījās pēc brāļiem. Pēc pāris sekunžu klusuma, tas, kurš izskatījās jaunāks, turpināja taujāt.

- Un arī PSA¹²² ir kārtībā?

- Kārtībā. Turklāt man taisīja iegurņa ehogrāfiju, un prostatas izmērs man ir kā četrdesmitgadīgām džekām. Turklāt, tā kā jau septiņus gadus esmu atmetis smēķēšanu, ārsts sacīja, ka man ir nesmēķētāja plaušas. It kā nekad nebūtu smēķējis.

- Tu iebilstu, ja es aizdegtu cigareti? – jautāja rūgumpods brālis.

- Skaties pats, tavas plaušas, tava dzīve. Tev ir par četriem gadiem mazāk kā man, joprojām ir laiks atmet, lai nebūtu nekādu seku.

Šī saruna man šķita biedējoša. Visā, ko viņi runāja, slēpās akla ticība vainai, bet arī akla ticība veiksmei. Dzīve bija veiksmes un ticības kombinācija. Ja atmet smēķēšanu un esi veiksmīgs, vari atgriezties pie sākuma, *restartēties*¹²³ kā dators. Viņš veiksmi pievilka ar gribasspēka palīdzību.

Smēķētājs ar klīstošu skatienu, it kā sevī meklētu vēl kādu argumentu, lai padarītu rūgtāku vecākā brāļa vakaru, ievilka pāris dūmus.

- Vai esi izdarījis arī kolonoskopiju?

- Kolonoskopiju? Nē. Kāpēc?

- Pēc piecdesmit ir ieteicami. Kāds mans kaimiņš kopumā bija vesels, izņemot sūnām līdzīgus veidojumus, kas no zarnām ieauga resnajā zarnā. Viņš izvilka vēl divus mēnešus, lai gan nekad nebija smēķējis.

- Nav iespējams būt drošam par it visu – ar izteiksmi, kas pauda sakāvi, vecākais atbildēja.

- Tieši to es tev gribēju pateikt, – pabeidza smēķētājs.

¹²² PSA (*Prostate-specific antigen*) ir daudzās pasaules valodās bieži izmantota angļu valodas termina abreviatūra, kura parasti netiek tulkota, tostarp arī latviski ne. PSA ir proteīns, ko ražo prostatas dziedzerā šūnas, un tā paaugstināts līmenis asinīs norāda uz prostatas vēža šūnu pavairošanos.

¹²³ Autors oriģinālā izmantojis vārdu *reiniciarte*, kas ir spāniski atveidots angļu valodas datora terminoloģijas atveidojums vārdam *restart*, kas nozīmē izslēgt un no jauna ieslēgt datoru.

Kāzu priekšvakarā

Tobrīd dzēru savu pēcpusdienas džina toniku, kad vīrietis pie blakus galdiņa kādai sievietei jautāja, vai viņa var iztēloties resnu spāri.

- Bet resnu, resnu – viņš piebilda -, kā tava māte.

- Vai tu salīdzini manu māti ar spāri? – jautāja sieviete.

- Ja būtu resnas spāres – viņš teica -, esmu pārliecināts, ka viņas līdzinātos tavai mātei.

- Bet kas manai mātei kopīgs ar spāri?

- Nezinu, sejas izteiksme, kāju kustības... Turklāt, kad viņa laista istabas augus, viņa tiem pietuvojas un attālinās ar spārei līdzīgām kustībām.

Sieviete nogrieza pankūkas gabalu, kuru pārļēja ar saldo krējumu un to domīgi lika pie mutes, it kā mēģinādama izlemt, vai vīrietis centies izteikt komplimentu vai apvainot viņas priekšteci. Paejot dažām sekundēm, viņa beidzot jautāja:

- Vai vari iztēloties tievu nīlzirgu?

- Kā – tievu?

- Nu, tādu, kuram varētu redzēt ribas.

- Nav viegli, bet varu.

- Nu, ja būtu tievi nīlzirgi, viņi būtu tādi kā tava māte.

Lai gan man šķita, ka sievietes vārdos ieskanas aizvainojošs nolūks, vīrietis izlikās to nedzirdam.

- Manai mātei, – viņš vientiesīgi atzīmēja –, ribas nevar redzēt.

- Bet uzvedas gan kā nīlzirgs. Tu redzi viņu virzāties pa gaiteni visā savā tievumā un sev saki: tur nāk viens izbadējies nīlzirgs.

Iedzēru malku sava džina tonika un iztēlojos kādu 2.kanāla dokumentālās filmas ainu, kurā resna spāre nosēžas uz tieva nīlzirga ķermeņa. Tā šķita sirreāla aina, sapnim līdzīga dāvana. Kamēr es izgaisu šajos alkohola spēcīnātajos nomoda sapņos, pārtis slīka drūmā klusumā, kuru pārtrauca viņa, jautājot, aicinās vai neaicinās uz savām kāzām „ministru”. „Labi,” viņš teica, un tas bija viss.

Bailes no laimes

Mana māte visu dienu bija suniskā omā, ko novēla gan uz šo, gan uz to, kaut patiesībā vienīgais iemesls viņas sliktajam garastāvoklim bija pats sliktais garastāvoklis. Nezinu, vai izskaidroju saprotami. Gadiem ejot, esmu sapratis, ka cilvēks, pirmkārt, dara kaut ko vienkārši tāpat, jo ķermenis to pieprasa, un tikai pēc tam to pamato, lai pielāgotu un pielāgotos iespaidam, ka paši vada savu dzīvi. Kāds, piemēram, negrib būt NATO ģenerālsēkretārs, jo tas saskanētu ar viņa idejām. Šis „kāds” grib par to būt, jo viņam patīk formas tērps vai viņš gūst prieku no spridzināšanas, bet vēlāk viņš sacer humānistisku runu, lai izliktos, ka ģenerāļa pakāpē viņu vilināja idejas, nevis otrādi.

Manai mātei bija daudz iemeslu būt nelaimīgai, taču nekas tā nespēja sabojāt viņas garastāvokli kā labas ziņas. Izdzirdusi labas ziņas, viņa izmisa, jo tas acumirkli atņēma viņai iemeslu būt nelaimīgai. Neskatoties uz to, viņas reaģēšanas spējas bija milzīgas. Divu stundu laikā, kurās viņa vinnēja loterijā un mans tēvs ar viņu sazinājās, lai paziņotu par algas paaugstinājumu, viņa atrada kādu svarīgu iemeslu, lai kristu izmisumā. Neatceros viņu redzējis esam laimīgu ilgāk par pusstundu no vietas. Trīsdesmit minūtes bija maksimums, ko viņa spēja izturēt prieka apskāvienos. Jau nākamajā sekundē nenovēršami uzradās kāda īsta vai iedomāta nelaime, kas viņai lika zibens ātrumā atgriezties pie ierasti sliktās omas. Man šķiet, ka viņa bija ļoti mānīcīga, turklāt bija pārliecināta, ka laime izraisa vēzi.

- Vai atceries tava tēva brālēnu, kas vienmēr bija priecīgs? – viņa pēkšņi, ienākusi mājās, tev pajautāja.

- Tas, kurš pagājušā nedēļā nokārtoja eksāmenus darbā *Correos*¹²⁴? – bailēs no vislaunākā viņai atbildi.

- Tas pats. Vārdu sakot, viņam ir piemetusies tromboze un viņš ir pa pusei paralizēts.

Ar to viņa iekrita varenā laba garastāvokļa panīkā. Manā gadījumā labs noskaņojums ir morāla uzvara, kas izcīnīta pret manas mātes dziļāko pārliecību. Joprojām nezinu, kā to esmu panācis, neiedzīvojoties cerebrālajā infarktā vai kuņģa čūlā. Jebkurā gadījumā dažreiz, jūtoties labi, mani joprojām moka vainas apziņa, kuru spēju noslēpt, lai nepievilktu liekas neveiksmes.

Tomēr ļaunais manas mātes nelāgajā raksturā ir, ka tad, kad atgadījās īsta nelaime, nabadzīte nezināja, kā uzvesties, lai mēs noticētu, ka viņa bija patiesi noraizējusies. Tobrīd, lai gan mēģināja to darīt, histēriski smaidot, viņa smējās, kā bija redzējusi filmās. Citiem vārdiem, dienā, kad ienācu mājās un redzēju savu māti smaidām, es sāku trīcēt, jo tas nozīmēja, ka kāds bija nomiris vai bijām pavisam izputināti. Un joprojām atrodas cilvēki, kuri man jautā, kāpēc kļuvu par rakstnieku.

¹²⁴ *Correos* – Spānijas pasta uzņēmums.

Visreālākais

Kāda amerikāņu meitene joka pēc iedzēra „Viagru” un ieguva spēcīgu erekciju. Lai gan mediķi brīdinājuši, ka tad, kad spiediens uz locekli ir ilgāks par četrām stundām, lai izvairītos no neatgriezeniskiem bojājumiem urīnizvadkanāla audos, ir jāvēršas pēc neatliekamās medicīniskās palīdzības, jaunieta tomēr negāja uz slimnīcu līdz pat trešajai dienai, kad pēc erekciju izraisošās tabletes norīšanas hipotētisko peni vajāja neciešamas sāpes. Ņemot vērā, ka mediķi nezināja, kā tādu neeksistējošu erekciju novērst, pagāja vēl dažas vērtīgas stundas, līdz uroloģijas nodaļas vadītājam, lai izbeigtu šo ekstravaganto priāpismu¹²⁵, ienāca prātā meitenei ieteikt viltus ejakulāciju.

Vecāki, kuri bija mormoņi, pretojās idejai, ka meitene masturbētu, pie tam neatbalstīja onānismu pēc būtības. Turklāt viņiem šķita, ka tas būtu sodāms vēl smagāk, ja to praktizētu ar iedomātu locekli. Kāds ļoti izglītots mediķis, kurš dežūrēja tajā dienā, mēģināja viņiem izskaidrot, ka vīrieša loceklis kā masturbācijas objekts vienmēr ir imaginārs, pat ja tam var pieskarties. Taču nebija līdzekļa, kā piespiest vecākus likties mierā, un slimnīcai, lai varētu turpināt iedomāto izlādi, gadījumā, ja būtu kāda, kura tāda nebūtu, nācās prasīt tiesneša atļauju, lai nekavējoties apturētu jaunieta sāpes un lai pazustu arī mākslīgais loceklis, ja vispār kāds ir īsts.

Ziņas vēsta, ka no nereālās ejakulācijas iegūtā iztēlotā sperma ir sasaldēta, un tagad tiek cerēts apaugļot neīstu olšūnu, lai iegūtu rēga embriju. Ja teorētiskie pamati nesabruks, būs iespējams iegūt neredzamu indivīdu. Man šķiet, ka tam nav nekādas vērtības. Šajā brīdī īsti novatoriski būtu apaugļot kādu, kurš ir reāls.

¹²⁵ *Priāpisms* - ilgstoša, sāpīga dzimumlocekļa erekcija, ko izraisa patoloģiski stāvokļi (mielīts, leikoze, gonoreja u. c.).

Muša

Manā skolā bija tāds Gutjēress, kuram bija jāiet pie okulista, jo kaut kas aizsedza viņa skatienu, un viņš atgriezās, teikdams, ka viņam ir aitu spindele¹²⁶. Kļūstot vecākiem, uzzinājām, ka runa ir par kādu slimību, kad redzes laukā redz necaurredzamus vai spīdīgus punktus, taču tas, ko tajos brīžos iedomājāmies, bija, ka tikmēr, kamēr mēs redzējām to, kas bija, – baltu teorēmu uz zila fona, noskrandušu mācītāju, priekšējā biedra pakausi -, Gutjēress vēroja mākonī ar mušām, kas viņam tēloja kādu erotisku ainu.

Tagad saprotu, ka nav viegli erotisku kaislību sasaistīt ar šo divspārnu insektu, apveltītu ar muti snuķa formā, bet ir tā, ka tajos laikos mēs bijām ļoti nabadzīgi un sajūsminājāmies par jebko. Mani ļoti iekarsēja vārds *metamorfoze*, bet tas, pēc kā man gandrīz prasījās pēc elpināšanas, bija šī procesa rečitatīvs, ko izdzīvoja mušas: oliņa, kāpurs, kūniņa un spārnots *imago*¹²⁷. Vēl šodien, kad pie sevis atkārtāju šo litāniju¹²⁸, manu venērisko elektrisko ķēdi uz īsu mirkli izgaismo zibens. Turklāt Gutjēress bija galvenais šīs klases fantāziju ierosinātājs, jo vienmēr pārvietojās aizdomājies, it kā redzētu īpašas visas lietas.

Ir tā, ka pirms dažām dienām es viņam uzskrēju virsū veselības centrā un jautāju par aitu spindelī. „Ir paaugusies,” viņš teica, „tagad tai ir spāres izmērs, ar šaurāku jostu; tā ļoti līdzinās Zvārgulītei, laumiņai no Pītera Pena.” Atgriezās savā vietā ar mušu aiz auss un no turienes ar skaudību vēroju Gutjēresu. Te pēkšņi iedomājos, ka, ja mēs būtu spējīgi noņemt mušu no auss aiz mugures un novietot acu priekšā, varbūt spētu sadzirdēt to, ko nedzirdam, un ieraudzīt to, ko neredzam. Šajos laikos tā nebūtu nekāda mazā veiksmē.

¹²⁶ *Spindele* - vidēji liels vai liels divspārņu kārtas kukainis, kura kāpuri ir zīdītāju parazīti. Aitu spindele reti kļūst par cilvēka parazītu, bet, kad iemājo cilvēkā, reizēm uzdēj oliņas arī uz acs tīklenes, kur sāk attīstīties kāpuri.

¹²⁷ *Imago* - kukaiņu attīstības stadija, kurā tie kļūst dzimumgatavi; kukainis šādā attīstības stadijā.

¹²⁸ *Litānija* - katoļu īpašas formas lūgšana, kas sastāv no vairākām īsām lūgšanām, kur diakons, priesteris vai kantors dzied vai saka pirmo daļu, uz ko draudze atbild ar noteiktiem vārdiem.

Aptaukošanās un apburtais loks

Dzirdēju kādu mediķi sakām, ka dzīvnieki brīvībā ēd tikai tik, cik nepieciešams, kamēr tie, kuri tiek turēti nebrīvā, pārbarojas. Lai kompensētu brīvības trūkumu, kā saprotu, ieslodzītie ēd vairāk. Varbūt viņi tā vietā, lai iegūtu brīvību, liek to mutē. Nezinu. Patiesībā ir tā, ka ir daudz resnu mājas suņu un tikpat daudz resnu mājas kaķu. Tāpat ir daudz resnu personu. Mēs īstenībā dzīvojam aptaukotā sabiedrībā. Pārbarotā, bet brīvā sabiedrībā. Vai vismaz tā domājam. Ja cilvēkiem piemērotu tos pašus kritērijus, ko dzīvniekiem, varbūt mums būtu jāsecina, ka arī mēs dzīvojam nebrīvā.

- Es apēdīšu šo vistiņu visu.

- Dēls, bet jau ar krūtiņu un nedaudz salātiem būtu gana.

- Jā, jā, bet esam taču nebrīvā.

Cilvēciskais radījums dzīvo nebrīvā, tāpēc tik daudz sver. Mūs iesloga darba laiks (vai tā trūkums), hipotekārais kredīts, nepieciešamība iegūt lielāku mašīnu kā kaimiņam, nedēļas nogales barbekjū... Ja mēs būtu brīvi (neviens nezina, kā tas izskatītos), mēs barotos racionālā veidā, kā pļavā govīs, kura velta kādu laiku ēšanai un kādu – meditācijai. Kā tādā brīdī var meditēt...

- Vēl divus hamburgerus, lūdzu.

- Ar vai bez fēču piedevām?

- Nerunā muļķības, hamburgers bez fēču piedevām nav hamburgers.

Liela daļa Rietumu sabiedrības problēmu rodas no pārēšanās. Pārbarošanās vienlaikus ir arī nebrīves simptoms. Mēs nebeigsim ēst kā barbari, līdz nebūsim brīvi, bet ko nozīmē būt brīvam... Starp citu varbūt ir kāds veids, kā būt brīvam, kas neietver arī daļu nebrīves? Pamestie suņi un kaķi ir pamesti, nevis brīvībā. Un zibenīgi paliek tievi, jo nezina, kā sev sameklēt lēcas. Īsumā, mēs dzīvojam apburtajā lokā. Tāpēc arī esam resni.

Tas, ko jums gribēju teikt

Tajā vakarā mana māte un mans tēvs kāda vai nekāda iemesla dēļ, vairs neatceros, bija sastrīdējušies. Man šķiet, ka viņi vairāk strīdējās bez iemesla nekā tā dēļ. Tas tāpēc, ka vakariņu laikā mana māte, redzējama, ka tēvs viņu nebeidz vērot, tam teica:

- Kas ir?

- Ir siekalas kaklā – mans tēvs atbildēja.

Es, kas vēl bija ļoti maziņš un nemanīja ironiju, biju iedvesmots. Mana māte jautāja, kas notiek, un mans tēvs viņai atbildēja, ka siekalas ir kaklā, it kā runa būtu par kādu retu, dīvainu, varbūt patoloģisku notikumu. Nesakot ne vārda, visu uzmanību koncentrēju uz muti un apstiprināju, ka arī man kaklā ir siekalas, un nezināju, kā to interpretēt.

- Man arī siekalas ir kaklā, – norūpējies teicu.

- Nu, esi uzmanīgs, ka nesaindējies, – tēvs piebilda, izgāžot pār mani savu slikto garastāvokli, kas radās, strīdoties ar manu māti.

Pēdīgi nospriedu, ka apstākļi, kad cilvēkam kaklā ir siekalas, var radīt traumu, un nākamās piecpadsmit dienas pavadīju paslepus spļaudoties. Dažkārt ļāvu siekalām mutē uzkrāties un, kad vairāk neietilpa, skrēju uz vannasistabu un tās izlādēju izlietnē. Lai gan ar laiku atklāju, ka siekalām būt kaklā ir tikai normāli, šajā mana ķermeņa zonā iemājoja sliktas sajūtas, no kurām nekad neesmu atkopies. Rīšana man prasa piepūli.

Manas psihoanalītiķes dīvānā, esot ar muti uz augšu, šī problēma saasinās vairāk, ja tas maz vairs ir iespējams. Siekalas, nu, - gravitācijas spēka ietekmē tās tūlīt tek virsū mandelēm.

- Man jau atkal siekalas iet kaklā – vienu dienu skaļi pateicu.

- Kā Jūs teicāt? – viņa jautāja.

Taisījos viņai izstāstīt šo stāstu, bet man uznāca tāds slinkums, ka ieslīgu klusumā. No tā laika esmu pārstājis rīt industriālus siekalu daudzumus, tāpēc ka, jo vairāk par to domāju, jo vairāk mani dziedzeri saražo. Un tas ir tas, ko jums gribēju teikt.

Varbūt arī ne

Ir radies jautājums, kāpēc audzēt aknas ir ētiski, savukārt uzražot veselu cilvēcisku būtni ir amorāli. Anglijā audzēt aknas ir atļauts, bet personas – aizliegts. Pārējā Eiropā ir aizliegts viss: gan personas, gan aknas. Amerikas Savienotajās Valstīs vari kultivēt aknas, bet nevari tās finansēt no valsts līdzekļiem. Apbruņojušies ar ētiskām un ekonomiskām šaubām, sāksim iet no beigām uz sākumu un no sākuma uz beigām kopš laika, kad tika izgudrota orgānu ziedošana. Vai tas būtu vairāk ētiski nekā ekonomiski vai drīzāk ekonomiski nekā ētiski? Visām šīm valstīm nav ne mazāko šaubu, ka uzvarēs ekonomiskais pamatojums, un ne bez iemesla, kaut vai tāpēc, ka bez pievienotās vērtības nav ētikas. Agrāk runāja, ka bez estētikas nav ētikas, bet šīs debates ir gājušas tālāk. Jebkurā gadījumā, bez aknām nav nekā: ne ētikas, ne estētikas, ne pievienotās vērtības, tā ka embriju klonēšana ir realitāte.

Ir tā, ka, ja nu gadījumā kādudien atteiktos darboties viena niere, kāds neirons, kāda garšas kārpiņa vai vēdera plēve, Jūsu pašu mājās būtu bioloģisks sakņu dārzs, kurš neaizņem daudz vietas un kurā var kultivēt rezerves orgānus. Solis, kas sperts Anglijā, iet tieši šajā virzienā. Jūs zem gultas varēsiet turēt tik daudz ziedotu orgānu, cik vien spējat nopirkt. Tas, kas nebūs atļauts, ir turēt savā īpašumā sevis paša kopumu. Respektīvi, Jūs vienlaicīgi nevarēsiet būt gan zem gultas, gan virs tās. Dublieris ir stingri aizliegts. Kāpēc? Ētikas dēļ, vismaz līdz brīdim, kad cipari neierosinās citu estētiku.

Jāņem vērā, ka būs cilvēki, kuri soli pa solim paslepus sāks atjaunināties no galvas līdz pirkstu galiņiem. Nevis ētikas, nevis estētikas, nevis ekonomijas, bet gan tīra narcisisma dēļ. Narcisisms – tas ir punkts, kas šajās debatēs nav ņemts vērā. Visbeidzot - viss būs atkarīgs no tā. Japāņi, lai cilvēki nemestos uz sliedēm, metro stacijās liek spoguļus, jo nevar vien spēt savākt liķus. Pateicoties spogulim, pašnāvnieks pirms lēkšanas ierauga sevi, un narcistiskais impulss to aptur. Pirms pieņemt likumus, varbūt mums būtu jāpaskatās uz sevi spogulī, lai redzētu, vai ir vērts radīt tik daudzas viena cilvēka kopijas. Varbūt arī ne.

Plaukstas

Vīrietis vai sieviete bez plaukstām nespēj ne nomazgāt seju, ne aizsiet sev kurpes, ne atpogāt viens otram kreklu. Nevar paraut sev matus, ne aizbāzt ausis, ne atvērt grāmatu, ne paņemt pildspalvu. Nevar lasīt un uzzīmēt sev mīļu seju, ne notraust bērniņam miegus. Pamoždamies no murgiem, nevar sev atviegloti paberzēt acis, ne uzlikt plaukstu vai tās virspusi uz sava bērna pieres, lai izmērītu temperatūru. Ne pārbaudīt, cik nogatavojies ir auglis, ne pārdalīt maizi vai vilkt ar pirkstu līdzī dzejoļa rindām. Nedz parādīt uz putnu kokā, ne spāri virs dīķa, ne sāpes kādā konkrētā vietā krūtīs vai kaklā. Sieviete vai vīrietis bez plaukstām nevar izvilkt trusi no cilindra, monētas no kabatas, ne nolakot sev nagus, ne aizvērt mirušo vecāku atvērtu acu plakstiņus. Pusaudži bez plaukstām nevar masturbēt, nedz arī apķert vidukli, nedz noņemt matu no pieres, ne izspiest sev pumpu uz sejas. Raudot nevar saķert galvu, ne aizdedzināt pirmās cigaretes, ne aizsniegt otram tās zonas, kurām vienīgais kompetentais redzes orgāns ir pirkstu gali. Zīdainim bez plaukstām nav kur uzkrāt atmiņas par savas mātes apakšveļu, ne arī par viņas krūšgalu tekstūru. Un joprojām ir vietas, kur plaukstām nav nekādas vērtības. Tās nogriež, kā nu kurš māc, nosviež ielas vidū, kur kareivji tās bradā ar tik apbrīnojamu neitralitāti, ar kādu mēs rudenī samīnām lapas. Nevar iedomāties lielāku nežēlību, nedz arī tik efektīvu lobotomiju¹²⁹, kā atraut no ķermeņa pārbijušās plaukstas. Iespējams, mēs tās neesam pelnījuši, vismaz ne tik ilgi, kamēr mums šķiet pieņemama iespēja, ka citi dzīvo bez tām.

¹²⁹ *Lobotomija* - mūsdienās reti lietota ķirurģiska iejaukšanās dažu psihisku slimību gadījumos, kad tiek izgriezta saite starp lielo smadzeņu priekšējo daļu un centrālajām daļām; dažos gadījumos nomierina, bet rada trulumu, parasti tiek aizstāta ar medikamentu lietošanu.

Kaka

Bija diendusas laiks, un es biju iezvēlies dīvānā, miegojoties ar kaut kādām televīzijas programmām, kad nācās pārdzīvot mistisku afektu, kura gaitā dievi (jo viņi bija vairāki) man atklāja, ka cilvēka dzīves jēga ir kaku ražošana. Tas, kā saprotat, bija pārsteigums ar lielo burtu, - tik liels, ka es atļāvos pārjautāt vēlreiz, - saņemot identisku atbildi. Acīmredzami, tāpat kā pārējie dzīvnieki, esam tikuši radīti, lai ražotu to, ko kļūdaini uztveram par atkritumiem; atkritumi esam mēs paši. Kaka ir zvaigzne, tāpēc eksistē tik plaša fēču klasifikācija, katra ar savu tekstūru un lielumu, sākot ar mušas un beidzot ar ziloņa kaku. Dievi mūs nemīl, nu, ne mūsu dvēseles dēļ. Taču mūsu ekskrementu dēļ, kuri baro un dod gaismu veģetācijas pasaulei, gan. Mēmi klusējošā veģetācijas pasaule ir izrādījusies visas radības kronis, tāpēc arī suņi paceļ kāju, ejot garām kokam: tas ir viņu čurāšanas paņēmiens, jo suņi zina, kādam mērķim šai pasaulē nākuši un kas ir kurš.

Un šī mistiski skatoloģiskā¹³⁰ afekta vidū domāju, ka sajūtas jau atkal mūs ir iegāzušas. Freids kādā slavenā rakstā teicis, ka cilvēka narcisisms vēstures gaitā ir pārcietis trīs lielus ievainojumus. Pirmais bija atklājums, ka neesam visuma centrs; otrais -, ka esam cēlušies no pērtiķa; trešais, – ka *Es* nav nekāda autoritāte. Mani kaitina, ka esmu atklājis ceturto, jo nekad neesmu apskaudis skaudro izgudrotāju likteni. Varbūt kādu dienu mans vārds būs kopā ar Koperniku, Darvinu, Freidu – ģēnijiem, kuri zināja, uz kuriem skatīties, lai neapstātos pie acīmredzamā. Labi, un? Kāda nozīme figurēt šo godājamo cilvēku sarakstā, zinot, ka vienīgais, ko dievi no tevis sagaida, ir, lai tu regulāri ietu uz tualeti?

¹³⁰ *Skatoloģisks* – uz skatoloģiju orientēts; *skatoloģija* - ekskrementu (jeb fekāliju, koprofītu vai vienkārši izmetumu) pētniecība.

Mītiskās teritorijas

Katram vecumam ir savas perversijas: tagad man sāp lumbāles¹³¹. Lumbāļu problēma ir tā, ka tās ir tīra metafizika. Ja man sāpētu kājas, tad man sāpētu kājas; ja - galva, tad - galva; ja - kakls, tad - kakls. Turpretī, ja man sāp lumbāles, man nesāp nekas, jo lumbāles neeksistē. Vārdnīca vēsta, ka runa ir par ķermeņa apvidu, kas atrodas muguras apakšējā daļā starp pēdējām ribām un *cresta iliaca*¹³². Īsumā - nevienam nepiederoša zeme; mītiska teritorija, nelokalizējams ķermeniskās kartes reģions. Lumbāles visvairāk līdzinās dvēselei, un patiesībā ir tā, ka arī dvēsele, par spīti tam, ka tā neeksistē, šad un tad mēdz mums sagādāt galvassāpes. Starpība starp vienām un otrām sāpēm ir tāda, ka dvēseles sāpes ir morālas, bet lumbāļu – fiziskas. Mēs, cilvēciskās būtnes, esam ļoti ambiciozas: mēs neesam ar mieru slimot ar reālām, kā aknu vai vezikulu¹³³, slimībām, mums kļūst slikti ar nereālām slimībām, kā dvēseli vai lumbago¹³⁴.

Pats vārds, kuru izmantojam, lai definētu šīs sāpes, - lumbago, - ir pilnīgi neuzticams. Lumbago, lumbago. Jo vairāk cilvēks to atkārto, jo vairāk pamana ko nereālu šajā skaņā. Nu beidz, jau pa gabalu redzams, ka tas nenozīmē neko. Saki *cefalalģija*¹³⁵, *tendinīts*¹³⁶, *migrēna*, *diareja*, un visi zinās, par ko runājam, bet pasaki *lumbago*, un tev nav pat ne mazākās nojausmas. Ķermenim lumbago ir tas pats, kas dvēselei depresija. Tāpēc tas ir tik grūti ārstējams. Man šķiet, ka patiesībā to nemaz neārstē. Pirms neilga laika kāds sporta zāles instruktors man rekomendēja dažus ļoti pazemojošus vingrinājumus, kur man bija jāstaipās, virs pleciem turot slotas kātu. Tā kā ar katru reizi man sāpēja arvien vairāk, piezvanīju vienam draugam, kurš specializējas sporta medicīnā, un kurš man ieteica, lai nekavējoties pārstāju šādi vingrināties.

- Tad tie nepalīdz pret lumbago?
- Tie ir labi, bet acīmredzot, tie tev nenāk par labu.
- Un ko tu man rekomendē?
- Lai citādāk sēdi.

Es to ņēmu vērā un sēdēju citādi, sakrustojot kreiso kāju pār labo, un dīvainā kārtā pāris dienās man pārgāja depresija. Jau kopš ziemas sākuma es biju nedaudz skumjš, nespējot atrast nekam jēgu, - un te pēkšņi tik vien, kā pārkrustojot kreiso kāju pār labo iepriekšējās labās pār kreiso vietā, kā to parasti darīju, sāku saskatīt savai dzīvei jēgu, tajā skaitā saslimšanā. Lai nu kā, lumbago

¹³¹ H.H.Mijāsa oriģināltekstā izmantots vārds *lumbarēs*, kas ir tikai viena daļa no medicīniska nosaukuma *vertebras lumbarēs* (no lat.val.*lumbar vertebrae*), kas nozīmē *jostas skriemeļi* jeb *lumbārie skriemeļi*.

¹³² H.H.Mijās šeit izmanto *cresta iliaca* – spāniski atveidots medicīniskais nosaukums no latīņu valodas. Šādu visticamāk to savās sarunās izmanto arī paši mediķi, jo arī Latvijas mediķi ikdienā izmanto latīniskā nosaukuma atveidojumu latviski, resp., *cresta iliaca*. Tulkojot no latīņu valodas, tas nozīmē *zarnu kaula leņķis*.

¹³³ *Vezikula* - pūšļveida izsitumi ādā.

¹³⁴ *Lumbago* - stipras sāpes krustos, jostas vietā.

¹³⁵ *Cefalalģija* – galvassāpes.

¹³⁶ *Tendinīts* - cīpslas iekaisums.

ir tāds pats vai ļaunāks, ja tas maz iespējams, bet to paciešu ar lielāku paļāvību. Es bez šaubām dotu priekšroku, ka man sāpētu kaut kas reāls, bet kādam, kurš nododas rakstīšanai, varbūt ir izdevīgāk sirgt drīzāk ar nereālām nekā reālām kaitēm. Es strādāju pie kāda darba tapšanas, kura darbība norisināsies tieši šajā mistiskajā teritorijā - lumbālu apvidū. Turpinājums sekos.

Lai dzīvo osmoze

Ilgu laiku ignorēju, ka sieviešu krūšu papildinājums ir krūšgali, un tas, godīgi sakot, nebija patīkams atklājums. Tomēr tagad vairs nebūtu spējīgs tās iedomāties citādas. Cilvēks pierod pie visa. Kad savai psihoanalītiķei stāstīju šo bērnības fantāziju par krūšgalu neesamību, viņa man jautāja, no kurienes tad, manuprāt, nāk piens, ar kuru mātes zīda savus bērnus.

- Krūšu gals neizskaidro visu – es atbildēju. Piena tēma ir apbrīnojama ar krūšgalu vai bez tā. Savā ziņā man šķita loģiskāk, ka bērni barojas, izmantojot osmozi.

- Izmantojot osmozi?

- Ja augi absorbē minerālus no zemes ar osmozes līdzdalību, neredzu, kāpēc arī mēs šādi nevarētu uzņemt pienu.

- Iespējams, Jūs būtu gribējis būt par kādu augu? – jautāja mana psihoanalītiķe.

- To es nezinu, – atbildēju un mainīju tēmu.

Stāstīju viņai, ka kādu laiku domāju, ka dēli dzimst sievietēm un meitas – vīriešiem. Man vienmēr ir bijusi ļoti simetriska realitātes uztvere, un tam par iemeslu ir tas, ka visa pasaule neatkarīgi no dzimuma dzima mātītēm, kas man likās disharmoniski. Tomēr nu jau vairs neesmu spējīgs iztēloties dzemdējošu vīrieti. Cilvēks pierod pie visa. Pie visa. Pietiek jau ar 2.kanāla dokumentālo filmu skatīšanos.

- Vai Jums būtu gribējies piedzemdēt meitu? – viņa jautāja.

- Es nezinu, – atbildēju, lai gan šī vēlme un iemiesošanās augā man šķita nesavienojamas. - Mainīsim tēmu.

- Vai Jums šķiet, ka patiešām maināt tēmu?

- Es nezinu – es atkārtoju. - Mainīsim tēmu.

Mana psihoanalītiķe kļuva klusa, bet tad es atcerējos, ka kāds skolabiedrs man bija stāstījis, ka sieviete piedzimst bez krūšgaliem un ka viņai tie parādās, kad piedzimst pirmais bērns. Patiesībā tas bija zīdains, kas viņai sūkšanas ceļā tos radīja. Dažkārt mēs piesūcāmies piepūstam balonam un redzējām, kā uzreiz izveidojās rudimentārs krūšgals, tāpēc šāds skaidrojums man šķita diezgan drošticams.

Es to stāstīju savai psihoanalītiķei, un viņa jautāja, vai man būtu gribējies būt vecākajam no brāļiem, lai izveidotu savai mātei krūšgalus.

- Nezinu, šķiet, ka būtu devis priekšroku veģetatīvajai tehnikai, osmozei – es uzstāju.

- Labi, laiks beidzies, - viņa teica. – Rīt turpinām.

Es piecēlos un gāju prom. Protams, kā ir, tā ir, bet tomēr varētu būt tā, kā to iedomājos es. Starp citu, manos piedāvājumos ir vairāk loģikas nekā dabā. Vismaz tik, cik tas attiecas uz zīdītājiem. Augi ir daudz delikātāki, daudz tīrāki. Augi ir talantīgi. Piedodiet, bet osmozei līdzīgo nav.

Insekti

Kāda žurnāliste jautāja, kāpēc manas slejas visbiežāk veidojas no trim rindkopām, un es atbildēju, ka tāpēc, ka tām ir tieksme līdzināties insektam, kurš apveltīts, kā jau ierasts, ar galvu, toraksu un abdomenu. Patiesībā es to pateicu tāpat vien, bet pēc tam, kad biju nolīcis klausuli, pamanīju, ka reti kuru reizi esmu bijis tik atklāts. Ja ir kaut kas, kas man viedokļu slejās patīk, tas ir to derīguma termiņš. Vairums no tām tiek uzrakstītas, publicētas un nomirst 24 stundās. Daži insekti nedzīvo daudz ilgāk. Reiz dzirdēju kādu ekspertu sakām, ka eksistē lērums artropodu¹³⁷, kuru vienīgā misija uz šīs zemes ir apaugļot karalieni, tāpēc tie neuzkavējas starp mums ilgāk, kā tieši tik daudz laika, lai izpildītu ātru kopošanās rituālu, bet pēc tam mirst. Tieši tāpēc tiem trūkst vēdera, nu, saprotams, ka aprīkot to ar orgānu, kuru tie steigā nespēj izmantot, dabai liecīs izšķērdīgi. Insektos man patīk arī tas, ka viņi elpo caur trahejām. Trahejas ir tīrākas nekā plaušas, kuras man vienmēr ir likušās cūcīgas. Turklāt tās ir novietotas toraksa laterālajā¹³⁸ zonā, kas nozīmē, ka ne gaisa uzņemšanā, ne izvadīšanā netiek iesaistīta mute. Visbeidzot, tiem ir daudz funkcionālāks dizains, daudz attīstītāks, kas retāk cieš avārijās. Un tās ir daudz praktiskākas nekā plaušas, bucojoties vari palikt pielīpis pie mīlotā vai mīlotās lūpām, neesot spiests ik mirkli atrauties, lai uzņemtu gaisu. No otras puses, cilvēki, kuri trahejas izmanto elpošanai, praktiski necieš no halitozes¹³⁹. Nav nekā sliktāka kā tās zīdītāju slejas, kas tev uzpūš savu dvašu vēl pirms avīzes atvēršanas un sabojā visu lasīšanas prieku.

Tas, kas man insektos nepatīk, ir abdomens, bet es atzīstu, ka te ir runa par kādiem nepamatotiem bioloģiskiem aizspriedumiem. Pat vislielākā insekta, kuru spējam iedomāties, abdomenā ir mazāk apzarnas¹⁴⁰ nekā paša sīkākā šī universa zīdītāja iekšējo orgānu komplektā. Cilvēks vienmēr raksta par to, ko zaudē, un es esmu pazaudējis spēju būt par insektu, bet ko tur varam darīt. Tāpēc manas slejas ir artropodi.

¹³⁷ *Artropodi* - posmkāji — bezmugurkaulnieku tips, ko iedala trilobītu, vēžveidīgo, zirneklveidīgo, merostomatu, pirmtraheātu, daudzkāju un kukaiņu klasē.

¹³⁸ *Laterāls* - tāds, kas attiecas uz sānu, saistīts ar to; tāds, kas atrodas sānos vai ir vērsts uz sāniem.

¹³⁹ *Halitoze* – slikta elpa.

¹⁴⁰ *Apzarna* - resnā zarna (kas reizēm kā desa tiek piepildīta ar gaļu).

Apkopējas

Kādā akadēmikas pasākumā, kas notika Ņujorkas Universitātē un uz kuru pirms neilga laika, lai gan visi runājām spāniski, bijām uzaicināti kā dažādu nacionalitāšu rakstnieku grupa, pēkšņi no publikas vidus iejaucās kāda sieviete. Pirmkārt, viņa mūs uzteica par to, ko līdz šim bijām sacījuši, un turpinājumā paskaidroja, ka viņa bija puertorikāniete un ka šajā pilsētā pelna maizi, pa naktīm tīrot birojus.

Es jau biju pazīstams ar šīm sievietēm, kuras, kad vairums pilsētas likās gultā, gāja uz ņujorkiešu ierēdniecības plašajām ēkām un pārlaida nakti, klīstot pa tukšajām telpām, velkot līdzī putekļsūcēju vai vicinot putekļu lupatu - mans hotelis atradās pretī vienai no šādām ēkām -, un, tā kā istabā draudēja ienākt vakars un bezmiegs, miegu mēģināju atvilināt, dzerot pēdējo ūdens glāzi, vienlaikus vērojot spokaino aktivitāti, kas šajā stundā norisinājās pretējā ēkā.

Sieviete ar milzu izveicību aprakstīja savas sajūtas, ka, ieejot liftā vai kāpjot pa spokainām kāpnēm, jūtas neaizsargāta un vientuļa.

Mēs visi bijām viņas stāsta fascinēti, bet vienlaikus jutāmies arī nedaudz neērti, jo nezinājām, uz ko viņa tēmē. Visbeidzot viņa paziņoja, ka lielākā daļa to sieviešu, kuras tīra birojus nakts maiņā, pastāvīgi cieš no situācijas, ka viņu priekšnieki, kuri pamatā ir baltie un ziemeļamerikāņi, viņām seksuāli uzmācas.

Šāds nobeigums tika uzņemts ar ilgu un neveiklu klusumu, ko beigās pārtrauca pasākuma vadītājs, pieklājīgi norādot, ka tas, lai gan ir šausmīgi, nav nekādi saistīts ar šo akadēmisko pasākumu. Vai tas patiešām nav nekādi saistīts? – tonakt, skatoties uz biroja ēku, kura bija iepretim manam hotelim, sev jautāju. Var jau būt, ka ne, bet tas ir vienīgais, ko mana atmiņa spējusi no šī brauciena saglabāt.

Sezonai raksturīga loģika

„Viss dzīvē notiek kāda mērķa vārdā,” paziņo kāds aktieris intervijā avīzē. Tas nozīmē, ka realitāte ir pakļauta kaut kam, ko nesaprotam. Šī muša, kas tikko ielīdusi glāzē, to ir izdarījusi kāda iemesla dēļ. Bušs ir kļuvis par Amerikas Savienoto Valstu prezidentu kaut kā dēļ. Organiskās vielas sadalās kaut kā dēļ. Ideja, ka viss notiek kaut kā dēļ, ir ļoti izplatīta, gandrīz tāpat kā pretējā -, ka viss ir absurds. Šo pēdējo nākas dzirdēt mazāk. Nevaru iedomāties pavāru apgalvojumam, ka pēc tomātos un paprikā šmorētās vistas¹⁴¹ receptes iedošanas kādam dzīvei trūkst jēgas.

- Tomātos un paprikā ceptā vista ir izcila, bet dzīve ir absurda.

Jautājums ir: vai bez zināmām ciešanām iespējams pārbaudīt, ka dzīve ir absurda? Varbūt ne. Šāda veida apgalvojumi satur zināmus pārmetumus. Kam? Mums nav ne jausmas. Turpretī ideja, ka dzīvē visam ir jēga, par to, kurš to teicis, rada laba cilvēka iespaidu. Šeit slēpjas reliģijas, maģijas, kāda augstāka izskaidrojuma meklējumu ataviskā autoritāte.

Ja tu patērē visa veida idejas, dažubrīd vari domāt, ka visam ir jēga (slēpti), un citos brīžos, ka viss ir absurds (demonstratīvi). Daudzas šādas idejas ir sezonas patēriņa produkti. Ziemā raisa apcerīgumu. Tas ir labs laiks pārdomām, ka viss notiek kāda mērķa dēļ. Ja tev birojā ir konflikts, tas radies kaut kā dēļ, ko varbūt tagad neizproti, bet tā jēga atklāsies daudz vēlāk (varbūt pēc nāves). Ir cilvēki, kuri, laimējot loterijā, kas ir tīra laimes spēle, uzskata, ka to ir kaut kādā veidā nopelnījuši, it kā tas, ka viņi būtu izvēlējušies šo, nevis citu biļetes desmitdaļu¹⁴², būtu notici kādas slepenas loģikas dēļ.

Viss dzīvē norisinās kāda mērķa vārdā. Viss dzīvē ir laimes spēle. Dzīve ir galējību pilna. Pārbaudīt, vai dzīve ir galējību pilna, ir kā apstiprināt, ka tas, ka viss notiek kāda mērķa dēļ, un tas, ka viss ir absurds, izrādās viens un tas pats. Tiek radīti divi spekulatīvi apgalvojumi. Kā pārvarēt šo nospiedošo simetriju? Nezinu. Mājieni, ka visam ir jēga, varētu izrādīties absurdi, bet tikpat labi tas tā arī varētu būt. Nav par ko.

¹⁴¹ Oriģinālā autors minējis populāru spāņu recepti *pollo al chilindrón*. Tā ir tomātos un paprikā apcepta un pēc tam sutināta vista, kurai pievienota arī vītinātā šķiņķa gaļa, sīpoli, ķiploki un olīveļļa.

¹⁴² Oriģinālā izmantots vārds *décimo*. Runa ir par Spānijas Ziemassvētku loteriju (*La Lotería de Navidad*), kurā var piedalīties ar dažādu vērtību loterijas biļetēm. Viens veids ir *décimos* jeb *desmitdaļa*, kas ir biļete, kuru katru vēl var sadalīt vairākās daļās jeb individuālajās biļetēs, kuras ir dārgākas, savukārt otrs veids ir *participaciones* (*piedalīšanās*) biļetes, kuras ir lētākas un ar kurām var piedalīties loterijā kopā ar kādu radu vai draugu, šo biļešu uzvaras gadījumā viss laimests tiek sadalīts tik daļās, cik biļešu ar vienādo sērijas numuru nopirkta.

Jāns

Mūsu kultūra ir duāla: mēs esam izgudrotāji stereofoniskajai un binomajai sistēmai; oderei un vākam; šķietamībai un realitātei; esencei un eksistencei; formai un dziļumam; individuālajam un kolektīvajam; aversam un reversam; proteīnu bāzei un nukleīnskābei; programmatūrai un aparatūrai. Daži no mūsu spožākajiem priekštečiem ir Kastors un Polluks, kas šobrīd veido Dvīņu zvaigznāju; vai Romuls un Rems, divi vilku mātes zīdīti dvīņi, kura ņēma nelabu galu. Nemaz nepieminot tādus tipus, kā Kains un Ābels, kurus šķīra ēzeļa žoklis. Visu šo pāru īpatnība ir tā, ka vienam no to locekļiem nācās iet bojā, lai izdzīvotu otrs. Mēs nevaram izdzīvot, neesot divatā, taču tajā pašā laikā otra eksistence ir neizturama.

Varbūt, lai kontrolētu duālo atraitņu pieaugumu, kuri beigās rada vairāk problēmu nekā pensionārs un bezdarbnieks kopā, romieši izgudroja Jānu¹⁴³, kurš nevis izrādīja ko uz āru, bet duālismu nesa sevī. Jānam ir divas sejas, ar vienu viņš skatās uz priekšu, bet ar otru – uz aizmuguri; noslēpums ir tāds, ka viņš vienlaicīgi nekad neredz vienu un to pašu, un ka, veidojot savu vienīgo ķermeni, tie ir nešķirami, kā averss un reverss vai signifikāts un signifikance.

Nu, Jāns ir neiznīcināms un vienots duālists, jo viņa identitātes viena otru ignorē tik daudz, cik ir nepieciešams. Romieši, kuri bija apķērīgi, to iecēla par durvju dievu – objekta, kurš atkarībā no nepieciešamības savieno vai atdala duālas telpas -, un, lai ar to vēl nebūtu gana, viņu apprecināja ar Kardeju¹⁴⁴, kas bija eņģu dieviete. Citiem vārdiem, duālā savienšanās vienmēr ir delikāts kultūras process, ko nevajadzētu jaukt ar šizofrēniskām pārdomām.

Nezinu, vai paskaidroju saprotami.

¹⁴³ *Jāns* (latīniski *Janus, Ianus*) – romiešu mitoloģijas dievs, durvju sargs, katra sākuma un beigu aizgādnis. No šī vārda izveidots romiešu jaunā kalendāra pirmā mēneša nosaukums *janvāris* (romiešu valodā *Ianuaris*).

¹⁴⁴ *Kardeja* (latīniski *Cardea, Carda*) – seno romiešu veselības, sliekšņu un eņģu dieviete, kas aizsargāja bērnus no vampīriem un raganām.

Suņa rēgs

Katru dienu ar savu suni šķērsoju pagalmu kādas mājas priekšā, kur agrākos laikos dzīvoja cits suns, kas mūs aprēja. Manējam spalva sacēlās jau dažus metrus pirms sasniedzām žogu, caur kura spraišļiem parādījās viņa ienaidnieka tumšais purns. Tikko tie sastapās aci pret aci, tie rādīja zobus un rīkoja plašas naida demonstrācijas, kamēr es savējo turēju pie pavadas. Runa bija par vairāk vai mazāk nevainīgu rituālu, pie kura visi bijām pieraduši. Kādu dienu suns-ienaidnieks aiz žoga neparādījās. Sagadīšanās pēc tajā pašā vakarā es tirgū satiku viņa saimnieku, kurš man pateica, ka suns nobeidzies. Es viņam izteicu līdzjūtību un palūdzu trīs ceturtdaļas kilograma jēra karbonādes.

Kopš tā laika pagājis apmēram gads. Tomēr katru reizi, kad ejam gar mirušā suņa mājas priekšu, manējais sabožas kā pirmoreiz un raida uz dārza pusi trīs vai četrus draudīgus rējienus. Mani tas uzjautrina, es jau to viņam vairākkārt un dažādās valodās (skaidrs, ka izņemot viņējo) esmu teicis, ka viņa ienaidnieks ir miris un ka tā viņš tikai nelietderīgi izgāž agresiju un adrenalīnu. Tomēr kādu dienu man pēkšņi atausa gaisma, ka mans suns rēja uz mirušā suņa rēgu. Ir acīmredzami, ka viņa tur nav, bet, kā pārliecināties, ka nav palicis viņa spoks. Es to pastāstīju kādam draugam, kuru piesaista ezotēriskas tēmas, un viņam tas šķita loģiski. Pasaule, viņš teica, ir pilna ar gariem, kurus mēs, cilvēciskās būtnes, neuztveram, jo, ja arī kādreiz mums šādas spējas bija, esam tās pazaudējuši. Mans kaķis, viņš piebilda, katru dienu dārzā spēlējas ar cita dzīvnieka rēgu, kura būtību vēl neesmu izdibinājis.

Spoki. Es visu laiku riņķoju ap šo jautājumu un nodomāju, ka arī es pats, lai sevi pasargātu no ireālām situācijām, dažkārt kļūstu tramīgs. Pietiek ar to, ka kāds atsauc atmiņā bērnības vai jaunības sāpīgu tēmu, lai es reaģētu tā, it kā šī situācija atkal draudētu atgriezties. Dažkārt pašam nemanot tas esmu es, kurš provocē to atkārtosanos, lai nešaubīgi attaisnotu savu agresivitāti. Patiesībā pasaule ir pilna ar rēgiem. Jautājums ir vienīgi, vai tie atrodas mūsu galvās vai ārpus tās.

Veidlapas

Tikko pamodies, ieraudzīju, ka uz mana krēsla roktura stjuarte bija atstājusi veidlapu, kas bija jāaizpilda, lai varētu iekļūt valstī, uz kuru devāties. Pārējie rindā gulēja pustumsā, jo bija nakts, un atstātas bija tikai tās gaismas, kuras norādīja tualetu statusu un krēslu apakšā iezīmēja eju. Sāku aizpildīt veidlapu, un viss bija skaidrs, līdz rindas apakšā, kur jāieraksta dzimšanas datums, ieraudzīju otru aili, kurā bija jānorāda arī nāves datums. Aizgrābts es pacēlu seju un, valdot šādi spocīgai atmosfērai, ieraudzīju tuvojamies stjuarti. „Sakiet, lūdzu,” – viņai klusā balsī teicu, kad viņa bija pienākusi pie manis, – „kas jāraksta šajā ailītē?” „Un kā Jums šķiet?” - viņa teica, ironiski mani aplūkojot, it kā es būtu izlicies par naivuli.

Tad pieņemot, ka nāve mani bija pārsteigusi, kamēr gulēju, ierakstīju tur datumu, kurā biju izbraucis no Madrides, un kurš vēl joprojām turpinājās. Pēc tam aizpildīju pārējo veidlapu, nolaidu krēsla atzveltni, aizvēru acis un pāris reizes iesnaudos. Pamodos stjuaršu rosīšanās dēļ, viņas sāka pasniegt brokastis. Bija atvērti logi (bija jau rītausma) un ieslēgtas gaismas. Redzēju veidlapu, bet devu priekšroku (pieņemu, baiļu dēļ) nepārbaudīt, vai ailīte par nāvi bijusi halucinācija. Nonācu galamērķī, iesniedzu lapu policijas kontrolei, paņēmu taksi, aizbraucu uz viesnīcu, izdarīju šajā pilsētā, ko tā no manis gaidīja, un ar dāvanām kofeī atgriezos mājās. Mana dienas kārtība kopš tā laika ir tāda pati kā vienmēr, manas attiecības ar cilvēkiem un darbu arī. Viss ir tāpat, bet kādā noslēpumainā veidā viss ir citādi, it kā es nevis dzīvotu, bet imitētu to dzīvi, kuru vadīju pirms brauciena. Tas nav nepatīkami, tikai dīvaini.

Horoskops

Neciešu, kad horoskopiem izrādās taisnība, jo tas man liek justies atkarīgam no tā, un man nepatīk dzīvot, esot atkarīgam no muļķībām, kurām neticu. Taču dažkārt tie trāpa tieši mērķī. Pagājušā svētdienā, piemēram, tas man teica, lai es mazliet ierobežojū smēķēšanu, jo varētu rasties kakla problēmas, un, kamēr to lasīju, pāris reizes iekrekšķējos: pieņemu, suģestijas pēc, jo jau divus mēnešus kā nesmēķēju. Un tā nu es, vingrinot materiālista racionalitāti, nokāpu lejā uz tabakas veikaliņu, nopirku tāda zīmola paciņu, kas nodara vislielāko kaitējumu un kas man arī vislabāk patīk, un, lai nedaudz pasmietos par visiem šiem svētdienas māņiem, jau laicīgi atgriezpos pie šī netikuma. Nākamajā dienā jutos kā izžmiegta lupata, taču nezināju, vai to novelt uz horoskopu vai cigaretēm. Varbūt tā bija šo abu lietu kombinācija. Ar horoskopu man ir tāpat kā ar aptaujām – nezinu, vai tās apraksta realitāti vai dod man pavēles.

Otrs mans stāsts par tabaku ir šāds, ka katru reizi, kad atmetu smēķēšanu, satieku kādu nožēlojamo, kurš arī nesmēķē, un tad es tūlīt pat aizdedzu cigareti, ja iespējams, viņa acu priekšā, lai sev iedvestu ilūziju, ka mēs neesam vienādi. Sliktums ir tas, ka divas dienas pēc tam, kad atkal esmu sācis atmet, uzduros kādam nejēgam, kurš smēķē kā skurstenis. Un tad, kad skatos viņā, kurš nespēj atturēties un sūkā šo absurdo objektu, man ir vēlme atmet nekavējoties, lai gan tādā veidā iedzīvojos nemiera lēkmē, kas piešķir horoskopam jēgu: dīvaina ir tā nedēļa, kuras horoskopā nav teikts, lai savaldu savus nervus.

Un, ja tā notiek ar mani, kurš netic nekam, – ne horoskopiem, ne smēķēšanas izraisītiem draudiem veselībai -, kas notiks ar tiem nabaga cilvēkiem, kuri dzīvo atkarīgi no vesela māņu kopuma? Kā viņiem racionālā veidā izlemt, kad atmet smēķēšanu?

Interpola aģents

Vidusskolā mana labākā drauga tēvs bija metāllējējs, bet viņa dēlam tas šķita nenozīmīgi, un kādu dienu viņš man paslepus pateica, ka metālliešana bija tikai aizsegs.

- Patiesībā, - viņš atzīmēja -, viņš ir Interpola aģents.

Dažkārt es šajā iestādījumā parādījos, un tas, ko viņu vienmēr redzēju darām, bija skaitām uzgriežņus un skrūves, vai ņemoties ap 40 vatu spuldzītēm, tāpēc jautāju, kur šis vīrs ņēma laiku, lai interpolētu; lai gan varbūt to darīja svētdienās, kurās - vismaz tajā laikā - strādāja tikai spiegi.

Pēc laba laika, kļūstot pieaugušiem, kādu dienu es ar draugu kopā ēdu, un es viņam atgādināju par šiem pusaugu meliem. Sākumā ļoti smējāties, bet pēc tam viņš kļuva nopietns un man atzinās, ka tas nereālais tēvs, Interpola aģents, bijis viņa dzīvē nozīmīgāks nekā īstais.

- Ko tu gribi pateikt?

- Tieši to, ko dzirdi. Es taču zinu, ka mans tēvs, objektīvi skatoties, nav bijis nekas vairāk kā nabadzīgs kvartāla veikalnieks, bet šis tēvs tikpat kā nemaz nav ietekmējis manu audzināšanu. Tas, kurš patiešām mani izveidoja, bija iedomātais. Viņš man deva vislabākos padomus un virzīja manu dzīvi tā, ka bez viņa eksistences es būtu citādāks. Nezinu – labāks vai sliktāks -, bet citādāks.

Man patika šāda atzīšanās, jo vienmēr esmu uzskatījis, ka nereālām lietām mūsu dzīvē ir daudz lielāka ietekme nekā reālām. Mans draugs tam bija dzīvs piemērs. Iedrošināju viņu turpināt runāt par reālām attiecībām ar nereālu būtni, un mans draugs man pastāstīja, ka, kamēr īstais tēvs, viņam sasniedzot astoņpadsmit gadus, bija piedāvājis cigareti, šis hipotētiskais tēvs viņam bija aizliedzis smēķēt.

- Iedomājies, - viņš papildināja -, ja es būtu ņēmis vērā metāllējēju, tagad būtu nelabojams smēķētājs. Atceries laiku, kad nodarbojies ar sportu?

- Skaidrs, ka atceros.

- Nu, arī tas bija, pateicoties viltus tēvam. Viņš pārliecināja, ka sports ir labākais veids, kā izvairīties no sliktas ietekmes, un viņam bija taisnība.

Mēs turpinājām runāt par šo tematu, kamēr mums atnesa kafiju, un tad viņš man atzinās, ka kādu dienu, kad viņa reālais tēvs bija uz nāves gultas, mans draugs pie viņa piegājis un teicis:

- Tēti, man tu neesi bijis vienkārši metāllējējs. Gribu, lai zini, ka biji Interpola aģents.

- Kāds aģents? – tēvs, jau ar vienu kāju viņšaulē, jautāja.

- Interpola. Tas ir spiegošanas veids. Starptautiskā policija, atbildīga par kārtības uzturēšanu pasaulē.

Šķiet, viņa tēvs pāris sekundes ar domīgu sejas izteiksmi turpināja viņā skatīties un beidzot teica:

- Kaut ko es pamanīju.

Tas ir, mēs nezinām.

Gūžas efekts

Mūsu vecmāmiņa krītot salauza gūžu – vismaz tā domājām mēs -, taču atbrauca ārsts un paskaidroja, ka bija noticis tieši pretējais: viņa bija nokritusi, salaužot gūžu. Cēloņa-rezultāta sakarības ir maldinošas. Pietiek samainīt notikumu kārtību, un realitāte būs ar kājām gaisā. Mana vecmāmiņa stāvēja iepretim savam kosmētikas galdiņam. Tad viņas ķermeņa svars salauza kaulu, un nabadzīte attapās uz grīdas. Bet, ja cilvēks atrod savu vecmāmiņu uz grīdas ar lauztu gūžu, vienīgais, ko tas nodomā, ir, ka kritiens ir bijis lūzuma iemesls, ne otrādi.

Noteikti, ka ikdienas dzīve ir pilna maziem notikumiem, kuros rezultāts tiek sajaukts ar to cēloņiem. Mediķis paskaidroja, ka vecīšu kauli esot no stikla, tāpēc neesot neparasti, ka kaut kas tiek salauzts tik vienkāršā veidā, kā stāvēt kājās. Tas par stikla gūžu pievērsa manu uzmanību. Mana vecmāmiņa bija pamanījies pārvērsties par caurspīdīgu večiņu. Es daudzkārt biju viņu salīdzinājis ar stikla stienīšu kopumu. Pārvietot viņu no gultas uz dīvānu bija biedējoši, jo ja nu viņa tajā brīdī „salūztu”. Nekad nebiju domājis, ka „salūšana” bija kas vairāk nekā ideja.

Un, ja vien ārsts nesaka pretējo, viņa lūzuma dēļ nomira. Kad atgriezāmies viņu apglabāt, nodomāju, ka man sniegta labākā filozofijas lekcija dzīvē. Kopš manas vecmāmiņas gūžas es pieradu apšaubīt it visu. Vai es biju skumjš tāpēc, ka mana sieva bija mani pametusi, vai mana sieva bija mani pametusi, tāpēc, ka biju skumjš? „Gūžas efekts” glabā radniecību ar „apburto loku”, lai gan tās ir atšķirīgas lietas. Svarīgais gūžas efektā ir, ka tas sevī ietver kādu uztveres kļūdu: optisku ilūziju. Viss notiek pretējā kārtībā, nekā tu to domā esam.

Mēs, cilvēciskās būtnes, esam pieraduši, ka lietas noris vienas pēc otrām. Visa mūsu kultūra ir būvēta uz šīs idejas, kas iet uz galu, kad tavai vecmāmiņai salūzt gūža un visi viņas kauliņi gāžas uz grīdas. Šajā dienā, tā teikt, tu zaudē nevainību. Sāc apšaubīt visu. Un, ja nu lietas nenotiek vienas pēc otrām vai vismaz ne tādā kārtībā, kā mums saka? Kādu dienu skolā man prasīja noskatīt alfabētu, un es to rečitēju no beigām, jo man bija paveicies ar disleksiju, kas mani pamudināja mācīties no aizmugures uz priekšu. Nenoriju nevienu pašu burtu, bet skolotājs par pārmērīgas nekārtības ieviešanu klasē man ielika nulli. Izglītība nesastāv tikai no parādību apgūšanas, bet gan no to novietošanas rindā. Sākumā garākās un tad īsākās, vai otrādi. Es, par spīti savai neattīstītajai disleksijai, būtu bijis normāls džeks, ja ne manas vecmāmiņas gūža, kas mani pārvērta nepārliecinātā indivīdā. Lai viņai vieglas smiltis...

NOBEIGUMS

Bakalaura darbā izvirzītais mērķis - izveidot teorētiskās literatūras apkopojumu, un, izmantojot interneta avotus un vārdnīcas, iztulkot Huana Hosē Mijāsa „*Articuentos escogidos*” izlasi latviešu valodā un apkopot izdarītos secinājumus – ir sasniegts.

Autore darba gaitā sastapās ar vairākām problēmām, bet tās visas pārvarētas veiksmīgi. Pirmkārt, latviešu valodā nav atrodama nekāda informācija par Huanu Hosē Mijāsu un viņa profesionālo darbību, visa šajā darbā apkopotā informācija par autoru un avīžstāsta žanru nākusi no interneta resursiem un ir tulkota no spāņu valodas, kas prasījis ievērojamu laika patēriņu. Jāpiebilst, arī Spānijā visaptverošu pētījumu par šo autoru nav, tāpēc tā apkopota, izmantojot daudzus nelielus pētījumus un publicistikas rakstus. Līdzīgi ir arī ar tulkošanas metodoloģiju aprakstošiem avotiem, no kuriem lielākā daļa tikusi tulkota no angļu valodas, un tikai neliela daļa nākusi no avotiem latviešu valodā.

Otrkārt, ievērojamas grūtības teorētiskās literatūras nodaļā radīja viedokļa raksta definīcijas atrašana latviešu valodā, turklāt noskaidrots, ka šis publicistikas žanrs, kas avīžstāstu ietvaros ir ļoti nozīmīgs, latviešu valodā nekad nav bijis aprakstīts nedz grāmatās, nedz studentu zinātniskajos darbos, savukārt ar šo tēmu saistīti literatūras avoti citās valodās autorei nav bijuši pieejami, tāpēc nācies pašai izveidot savu definīcijas variantu šim terminam.

Treškārt, ļoti lielas problēmas radījis H.H.Mijāsa pašradītā tekstu žanra nosaukuma „*articuento*” tulkošana, jo autorei akadēmisko studiju laikā iepriekš nav nācies saskarties ar neoloģismu radīšanas problēmu. Latviešu valodā atrodamajā tulkošanas teorētiskajā literatūrā nav atrodama informācija par jaunu literatūras žanru nosaukumu veidošanu, savukārt citās valodās sastopamā praktiskam pielietojumam ir pārāk vispārīga. Neskatoties uz to, šī problēma ir pārvarēta veiksmīgi, radot neoloģismu „avīžstāsts”.

Ceturtkārt, bijis jāsaprotas ar neskaitāmām specifiskām un dažādas sarežģītības pakāpes problēmām arī avīžstāstu tulkošanas gaitā, turklāt dažas no tām, piemēram, gramatisko laiku pārneses stratēģijas, ja mērķvalodā nav tāda gramatiskā laika, kā avotvalodā, vai zemsvītras komentāru izmantojums tulkojumos, nav aprakstīts nevienā no autorei pieejamiem teorētiskās literatūras avotiem, tāpēc ļoti daudzas problēmas risinātas, nerodot nekādu palīdzību teorētiskajā literatūrā.

Problēmas sagādāja arī tēmas potenciālais plašums – autores mērķis, rakstot šo bakalaura darbu, bija gūt ieskatu par autora dzīvi, karjeru, nozīmīgākajiem sasniegumiem, avīžstāsta kā žanra izcelsmi, tā iezīmēm un ietekmēm no citiem tekstu veidiem, taču, vācot teorētiskos materiālus, bieži nācies saskarties ar interesantām blakus tēmām vai niansēm, kas radīja grūtības nenovirzīties no šī darba ietvaros svarīgāko aspektu apkopošanas.

Autore uzskata, ka Huana Hosē Mijāsa avīžstāstu, kā arī citu darbu tulkojumam ir ārkārtīgi liels potenciāls, jo, pirmkārt, šī autora teksti pārstāv unikālu tekstu žanru, tie ir ļoti neparasti un par pat ierastām tēmām spēj runāt no ierastajam atšķirīga skatpunkta. Otrkārt, lai gan šie teksti ir mūsdienīgi un interesantā valodā raksta arī par latviešu lasītājam saprotamām un tuvām tēmām, tie Latvijā nav pazīstami. Treškārt, šāda veida tekstus, autoresprāt, latviešu lasītājs pieņemtu kā sev tuvu lasāmvielu, jo ir atvērts jaunajam un neparastajam. Noteikti ir vērts turpināt tulkot un pētīt arī citus avīžstāstus un to īpatnības, kā arī izdot latviešu valodā, jo šie teksti būtu izcils Latvijas lasītāja redzesloka papildinātājs.

KOPSAVILKUMS

Apkopojot darba gaitā iegūto informāciju par Huana Hosē Mijāsa daiļradi, avīžstāstu žanru un to specifiku, kā arī veicot praktisku tulkojumu, autore nonākusi pie šādiem secinājumiem:

1. Huans Hosē Mijās (*Juan José Millás*, dz.1946.g.) ir spāņu romānu, lugu, dzejas un avīžstāstu autors un žurnālists, viens no mūsdienu spilgtākajiem spāņu modernisma un postmodernisma rakstniekiem, „jaunās žurnālistikas” un „reportieriskā stila” pārstāvis, kurš izdevis ap 20 grāmatu, atsevišķi viņa darbi tulkoti pat 23 valodās.
2. 1993.gadā, sākot darbu laikrakstā *El País*, H.H.Mijās raksta viedokļu slejas un rada „*articuento*” jeb avīžstāsta žanru. Autores tulkojuma centrā ir „*Articuentos escogidos*” jeb „Avīžstāstu izlase”, no kā autore pēc saviem ieskatiem izvēlējusies tulkot 30 tematiski dažādākos un interesantākos avīžstāstus, kuru apjoms ir apmēram 200-350 vārdi, kā žanra izveides sākumā.
3. Avīžstāsti ir unikāls žanrs, īsā stāsta un viedokļa raksta hibrīds. Avīžstāsa un īsā stāsta kopīgās iezīmes ir norobežojums laikā un telpā, filozofisks zemteksts, konkrēts vēstījums, bet atšķirīgās – vairāki darbojošies tēli, negaidīti sižetiski pavērsieni un atrisinājumi. Avīžstāsta un viedokļa raksta kopīgās iezīmes ir periodiskums, aktualitāte, mērķtiecīgums, vienots stils, literāro un sarunvalodas reģistru izmantojums un sabiedrībā aktuālu notikumu apcere.
4. Avīžstāstu centrā ir nesens anekdotisks vai ētiski nozīmīgs notikums, bieži atspoguļojot kādu plašāku problēmu. To tematika ir ļoti daudzveidīga, izmantota krāšņa valoda, fantāzija, visdažādākie mākslinieciskās izteiksmes līdzekļi, eksplīcīti vai implicīti dialogi, slēpti zemteksti, enigmātiski nosaukumi, formāla interpunkcija, dažādu nozaru terminoloģija, izveidojot savādu noskaņu. Tekstiem ir neparasta kompozīcija, t.i., metaforiska secība, bieži ievads ir izlaists vai visas avīžstāsta daļas saplūdinātas kopā un ir nedalāmas viena no otras, sastopami vai nu induktīvi vai deduktīvi atrisinājumi.
5. Mūsdienu tulkošanas metodoloģijā dominē divas pamatmetodes – burtiskā un brīvā tulkošana -, kam izdalīti sīkāki apakšžanri, no kuriem izmantota semantiskā un komunikatīvā metode, ko autore centusies savā tulkojumā līdzsvarot, taču tajā pašā laikā šaubu gadījumos vienmēr tulkojumu tuvinājusi lasītājam.
6. Tulkojot Huana Hosē Mijāsa avīžstāstus, autore sastapusies ar dažādām un tulkošanas teoriju neaptvertām problēmām, kas apkopotas 5 grupās. Pirmā un atbildīgākā problēma ir „*articuento*” žanra nosaukums, kas tulkots kā „avīžstāsts”, otrā grupa ir oriģināltekstā ietverta sintaktisko konstrukciju pārnese tulkojumā, trešā grupa ir leksikas tulkošanas problēmas, meklējot katram gadījumam individuālu risinājumu, lai būtu pēc iespējas mazāk stila kļūdu un pārpratumu. Ceturtā ir idiomu, sakāmvārdu, izteicienu tulkošanas problēmu grupa, kur izmantoti aizvietošanas, aizņemšanās un kombinēšanas principi. Piektā grupa ir tulkojuma zemsvītras komentāri, kuri izmantoti, lai skaidrotu vissarežģītākos vai kontekstuāli nozīmīgākos vārdus un kultūras reālijas.

IZMANTOTO AVOTU UN LITERATŪRAS SARAKSTS

Avoti:

1. **Millás, Juan J.** *Articuentos escogidos*. Spānija: Seix Barral, 2012.

Literatūra:

2. **Bassnett, Susan.** *Translation Studies*. London; New York: Routledge, 2005.
3. **Benjamins, Valters.** *Illuminācijas*. Rīga, Laikmetīgās mākslas centrs. 2005.
4. **Escobedo, María.** *Entrevista a Juan José Millás*. Meta: *Cuadernos Hispanoamericano*. No.738, 2012. Alicante: Biblioteca virtual Miguel de Cervantes Pieejams: <http://bit.ly/1PIJ2D7> [Skatīts: 2015. 5.maijs]
5. **Ferguson C., Suzanne.** *Defining the Short Story. Impressionism and Form*. No: *The New Short Story Theories*. Athens: Ohio University Press, 1994.
6. **José Casals Carro, María.** *Juan José Millás: La realidad como ficción y la ficción como realidad (o cómo rebelarse contra los amos de lo real y del lenguaje)*. *Análisis de Juan José Millás, columnista de El País*. Meta: *Revistas Científicas Complutenses. Estudios sobre el Mensaje Periodístico*. Vol. 9. 2003. Pieejams: <http://bit.ly/1JObVcA> [Skatīts: 2015. 19.apr.]
7. **Koster, Cees.** *Textual presence of the translator. Translation Studies. Perspectives on an Emerging Discipline*. Cambridge; New York: Cambridge University Press, 2008.
8. **Kvašīte, Regīna.** *Latviešu valodas stili. Latviešu valoda*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2013.
9. **Landers, Clifford, E.** *Literary translation: a practical guide*. Clevedon: Multilingual Matters, 2001.
10. **Mancera Rueda, Ana.** *El 'articuento': una tradición discursiva a medio camino entre el periodismo y la literatura*. Pieejams: <http://bit.ly/1QijRyJ> [Skatīts: 2015. 4.marts]
11. **Mañas, José Ángel.** *La literatura española explicada a los asnos: Las columnas o „articuentos” de Juan José Millás*. No: *PliegoSuelto. Revista de Literatura y Alrededores*. 2015. Pieejams: <http://bit.ly/1EdvxPB> [Skatīts: 2015. 19.apr.]
12. **Mauriņa, Maiga.** *Īsais stāsts latviešu padomju literatūrā: žanra attīstības un teorijas jautājumi*. Rīga: Zinātne, 1975.
13. **Newmark, Peter.** *A textbook of translation*. Prentice Hall International: 1988. Pieejams: <http://bit.ly/1PINJwx> [Skatīts: 2015. 5.maijs]
14. **Ortega y Gasset, José.** *The Misery and the Splendor of Translation. The translation studies learner*. London; New York: Routledge, 2003.

15. **Ródenas de Moya, Domingo.** *La epistemología de la extrañeza en las columnas de Juan José Millás. Meta: El columnismo de escritores españoles (1975-2005).* No.16, 2006. Editorial Verbum, Madrid. Pieejams: <http://bit.ly/1ci7klI> [Skatīts: 2015. 05.maijs]
16. **Rozenbergs, Jānis.** *Latviešu valodas stilistika.* Rīga: Zvaigzne ABC, 1995.
17. **Sīlis, Jānis.** *Tulkojumzinātnes jautājumi. Teorija un prakse.* Ventspils: Ventspils Augstskola, 2009.
18. **Zahava, Irene.** *Word of Mouth. 150 Short-Short Stories by 90 Women Writers.* Freedom, California, The Crossing Press, 1990.
19. **Zavala, Lauro.** *El cuento ultracorto bajo el microscopio.* Revistas de Literatura, Vol.64 No.128, 2002. Pieejams: <http://bit.ly/1FyWlfJ> [Skatīts: 2015. 9.marts]

Vārdnīcas:

20. **Andersons, Indra.** *Svešvārdu vārdnīca: 25000 vārdu un terminu.* Rīga: Avots, 2008.
21. **Grīnberga-Sudmale, Elza.** *Sinonīmu vārdnīca skolām.* Rīga: Avots, 2001.
22. **Instituto Cervantes.** *Centro Virtual Cervantes.* Pieejams: <http://cvc.cervantes.es/lengua/refranero/Default.aspx> [skatīts: 2015. 13.marts]
23. **Latvijas Universitātes Matemātikas un informātikas institūta Mākslīgā intelekta laboratorija.** *Skaidrojošā vārdnīca.* Pieejams: www.tezaurs.lv [Skatīts: 2015. 5.maijs]
24. **Leodanska, Lilita.** *Spāņu-latviešu vārdnīca.* Rīga: Avots, 2004.
25. **Online Language Dictionaries.** Pieejams: <http://www.wordreference.com/> [Skatīts: 2015. 13.marts]
26. **Real Academia Española.** *Diccionario de la lengua española.* Pieejams: www.rae.es [skatīts: 2015. 13.marts]
27. **Restberga-Zalta, Mirdza.** *Latviešu-spāņu vārdnīca.* Ogre: Tipogrāfija Ogrē, 2006.
28. **Rollin, Nicholas, Carol Styles Carvajal.** *Pocket Oxford Spanish Dictionary.* New York: Oxford University Press. 2009.

Uzziņu literatūra:

29. **ABC.es.** *Santa Rita y el conjuro infantil de "lo que se da no se quita".* Pieejams: <http://bit.ly/1OXATdg> [Skatīts: 2015. 5.maijs]
30. **Biedriība Latvietis.** *Pieņemt mērus?* Pieejams: <http://bit.ly/1JOMDA1> [Skatīts: 2015. 5.maijs]
31. **Cookpad.** *Pollo al Jerez.* Pieejams: <http://bit.ly/1dKNtfb> [Skatīts: 2015. 5.maijs]
32. **Duiops: La Gran Web de los Seres Vivos.** *Lamelobranquios.* Pieejams: <http://bit.ly/1OXAjMD> [Skatīts: 2015. 6.marts]

33. **Oficiālā Latvijas Urologu asociācijas mājaslapa.** *Prostatas vēža hormonu terapija.* Pieejams: <http://bit.ly/1dKOrId> [Skatīts: 2015. 5.maijs]
34. **Rīgas Stradiņa universitāte.** *RSU veikts pētījums par smagākā insulta veida ārstēšanu ar ķirurģisku metodi.* Pieejams: <http://bit.ly/1JOmMTV> [Skatīts: 2015. 5.maijs]
35. **Un como.** *Cómo hacer pollo al chilindrón.* Pieejams: <http://bit.ly/1OXEojV> [Skatīts: 2015. 5.maijs]

Interneta resursi:

36. **Club Cultura: Club Escritores.** *Juan José Millás.* Pieejams: <http://bit.ly/1GMJfdZ> [Skatīts: 2015. 2.apr.]
37. **El País: Cultura.** *Juan José Millás gana el premio Don Quijote de Periodismo.* Pieejams: <http://bit.ly/1PITIHh> [Skatīts: 2015. 5.maijs]

SUMMARY

The title of this Bachelor's thesis is "The translation of Huan Hose Millas' "Selection of *articuentos*". The aim of this thesis is using literature and internet sources to collect the relevant information about the author and the genre *articuento*, investigate the modern translation methods, to do a practical translation of 30 selected *articuentos* and do an analysis on the results of this research.

The structure of the work consists of four divisions, two subdivisions and an appendix. The first two divisions of the thesis are purely theoretical while the second two divisions are related with practical research and translation. The main part of the information gathered in this thesis is from Spanish and English sources that have been translated and the minor part is from Latvian language.

The first division consists of accessible information about Huan Hose Millas' (*Juan José Millás*) life, accomplishments in literature and journalism, the basic information about the conditions and influences creating the *articuento* genre, the analysis and the unique characteristics of the genre. The second division is purely theoretical and is dedicated to explain the dominant modern translation theories and the usage of them in the translation of Huan Hose Millas' *articuentos*. The third division is dedicated to explain the main translation problems groups and the solutions encountered in the translation process and to summarize the conclusions. The fourth division contains a practical translation of 30 selected *articuentos*, and, finally, in the appendix there are Huan Hose Millas' original texts that have been translated as the practical part.

RESUMEN

El título del trabajo de grado es “Traducción de una selección de *Articuentos* de Juan José Millás” (“The translation of Juan José Millás’ “Selection of *articuentos*”). El objetivo del trabajo es, usando la bibliografía y las fuentes de Internet, obtener información relevante sobre el autor y el género del “articuento”, investigar los métodos de la teoría de la traducción moderna, realizar una traducción de 30 articuentos seleccionados y analizar los resultados del trabajo.

Los primeros dos capítulos contienen información puramente teórica, mientras que los dos siguientes están relacionados con la traducción práctica. La mayor parte de la información bibliográfica procede de fuentes españolas e inglesas, aunque también están presentes estudios en letón.

El primer capítulo consiste en la información accesible sobre la vida de Juan José Millás y sus logros en literatura y periodismo, la información básica de las condiciones e influencias de la creación del género “articuento”, el análisis y las características únicas de este género. El segundo capítulo está dedicado a explicar las teorías dominantes de la metodología moderna de la traducción y su uso en la traducción práctica de los articuentos. El tercer capítulo está dedicado a explicar los grupos de mayores problemas de la traducción, mostrando las soluciones ofrecidas y resumiendo todas las conclusiones. En el cuarto capítulo se puede encontrar la traducción práctica de 30 articuentos de Juan José Millás. El anexo contiene los originales de los articuentos traducidos en este trabajo de fin de grado.

1.pielikums. Huana Hosē Mijāsa „Avīžstāstu izlases” oriģinālteksti

la realidad visible no sea muy distinta: el 80 por ciento de la población mundial está constituido por pobres que no vemos, aunque ellos viven con la boca abierta, como bacterias, esperando que les caiga algo de nuestros cubos de basura: viven de las escamas muertas que desprendemos al andar. Y cada vez que realizamos un gesto cotidiano, como el de firmar un tratado de libre comercio o solicitar un préstamo a bajo interés, miles de ellos perecen ahogados en la tinta de la pluma. A veces, desde los pelos de una alfombra fabricada en la India o desde el corazón de la selva Lacandona, nos llega un alarido que el fundamentalismo de la moderación no nos deja escuchar.

Dios

En el campo suceden muchas cosas. Ahora mismo se ha detenido sobre el teclado del ordenador un saltamontes que mira con un ojo lo que escribo y con el otro me contempla a mí. Es evidente que no sabe lo que ve, pero no importa porque no mira para él, sino para alguien lejano: para Dios. Dios está ciego, de otro modo no se entiende que haya creado tantos ojos, y tan diferentes, para controlar el universo. La suma de la mirada del saltamontes y la mía arroja un resultado de superficies horadadas y cuerpos cavernosos por cuyos túneles se arrastra Dios intentando entender su creación.

Le grito al saltamontes que se aparte, pero no me oye. Quizá sea capaz de percibir el roce de una babosa sobre la hierba, pero no le llega mi voz, como a mí no me llega el ruido de su mandíbula al masticar. Los dos oímos

para otro: para Dios, sin duda, que está sordo. Por eso ha llenado el mundo de los insectos, mamíferos, aves y reptiles que graban toda clase de sonidos y conversaciones para él. La suma de lo que recogen mis oídos y los del saltamontes es la sinfonía con la que se desayuna Dios, mientras huele la mañana con nuestro olfato.

El saltamontes ha recogido un resto orgánico del teclado del ordenador —quizá una escama microscópica de la yema de mis dedos— y lo mastica al tiempo que yo trago saliva. ¿Comeremos también para Dios?, me pregunto. Dios no soporta no tener estómago, por eso ha llenado el universo de abdomenes especializados en digerir para él. Dios carece de vista, tacto, oído, olfato, gusto. Quizá no existe, así que para tapar esa carencia atroz ha llenado el universo de anélidos, lamelibrancos, vertebrados, acéfalos, reptiles... Todo te parece poco si no existes, y demasiado si un día, al asomarte a los ojos de un insecto, comprendes que aunque es él el que te mira, es otro el que te ve.

Vesícula

Estaba intentando concentrarme en la escritura de un cuento circular cuando sonó el teléfono y una mujer preguntó si me habían quitado hace poco la vesícula. Dije que sí, claro, porque era la verdad. Entonces, la que había se identificó y supe que se trataba de una novia de mi juventud que había devenido en patóloga. «Imagínate la gracia que me hizo cuando vi la etiqueta con tu nombre adherida a la víscera —dijo—, las vueltas que da la vida, ¿no? Habría pagado cualquier precio por te-

lunes telefoneé al médico para decirle que el analgésico me había producido leucopenia. «No digas tonterías—respondió—, la leucopenia consiste en una disminución de los glóbulos blancos: nada que ver con los síntomas que me cuentas.» Ahora pienso que me engañó para tranquilizarme porque lo cierto es que desde aquel día no encuentro sosiego en nada y tengo la autoestima, o quizá la autoleucopenia, por los suelos.

La espalda dolorosa

Había comenzado a juntar unos fascículos sobre el punto de cruz, cuando veo en el kiosco un coleccionable sobre la espalda. Dios mío, cuarenta entregas sobre la espalda y la gente se apunta, esto tiene que significar algo. De momento, quiere decir que esa parte del cuerpo, a la que nunca hemos prestado atención, cobra protagonismo sobre el pecho. Ya era hora: estaba uno harto de tanta delantera. Un baño en las aguas sosegadas y listas de la espalda siempre viene bien. Los viciosos pueden demorarse en los omoplatos, que son los pechos de la cara oculta de la luna; la escalera de servicio como si dijéramos. Con la primera entrega, de regalo, te dan una nuca, lo que es de agradecer. Uno siempre ha buscado algo infructuosamente en esa cavidad. La nuca es una boca silente cuyas obscenidades sólo entienden las yemas de los dedos.

Mucho nos tememos sin embargo que esta moda sea producto del dolor más que del placer. De unos años a esta parte la gente se queja de dolores de espalda. De hecho, sabemos de la existencia de esta zona anatómi-

ca porque duele. Todo lo que duele existe. De lo que no duele, sin embargo, unas cosas son ciertas y otras no. Los sueños agradables, por ejemplo, no tienen constatación real alguna, pero las pesadillas se materializan con más frecuencia de la deseable. Los fascículos, con excepciones, suelen explotar el territorio del dolor. Ahora han salido también unas entregas de kiosco para aprender a escribir; que es una de las cosas que más daño hacen, sobre todo cuando ves que no puedes, como lo de aprender inglés, que ni con vídeos. El inglés es para los españoles la espalda del castellano, hay zonas que no logramos alcanzar por más que extendamos los brazos.

Total, que estaba uno tan contento con los fascículos del punto de cruz, que son una cosa neutra, incolora o insípida, cuando lanzan este coleccionable sobre la espalda dolorosa. Cómo no comprarlo, si además te regalaban una nuca para atravesar las melancólicas tardes del otoño, mientras aprendes, con daño, a escribir cuentos en inglés. Soportamos la caída de la hoja gracias a los fascículos: creemos que su lectura cambiará nuestra vida, aunque el dolor de espalda sigue ahí, impertérito ante las demandas del mercado. Qué daño.

Un ruido

En Francia han trasplantado la mano de un cadáver a un señor que llevaba nueve años manco. Parece un avance médico, pero es una onomatopeya, o sea, un ruido que imita el sonido de otro ruido. Muchas veces, ve uno la propia mano acercándose al pan de cada día o al clítoris

de cada noche, y no puede evitar decirse: Dios mío ¿por qué tengo esa formación al extremo del brazo? Si los dedos de uno se vuelven huéspedes en más de una ocasión, ¿qué no sucederá con los ajenos? No es lo mismo el trasplante de un hígado o un páncreas que el de una mano. Sabemos que las vísceras existen, pero no nos han visitado nunca, de forma que nos las podemos imaginar como queramos. Personalmente, imagino mi hígado al jerez, y mis riñones encebollados, con una hoja de laurel. Al corazón lo veo siempre en mi cabeza como una bomba de relojería que estallará cuando menos lo espere. Cuento con ello, pues, y no tomo mayores precauciones, aunque he dejado de fumar una vez más para aliviar la culpa.

Pero con las manos no se puede fantasear: están presentes en todos nuestros actos cotidianos. Son más familiares que unos alicates de punta redonda para un electricista o que una llave inglesa para un fontanero. A la hora de quitar un tornillo, a cada uno le gusta usar su destornillador y no el del vecino, del mismo modo que ninguna mano es tan eficaz como la propia para el onanismo, y perdonen la comparación. En el antiguo zoológico de Madrid hubo un cuidador al que el león le arrancó el brazo derecho de una caricia. Durante mucho tiempo, según le he oído contar, era incapaz de mantener el equilibrio hasta que logró crearse un brazo fantasma con el que igualó el peso del izquierdo. Ese brazo virtual con el que todavía vive es tan real como una berraza, aunque nadie ha sido capaz de vérselo.

Lo que no puede ser real es la mano de un cadáver pegada al brazo propio, incluso aunque pueda uno pelar con ella un plátano, y perdonen de nuevo la comparación. Por eso digo que esa mano no es una mano, sino

una onomatopeya, o si ustedes lo prefieren, un ruido que imita la forma de los dedos.

¿De dónde?

La prensa viene informándonos con inquietante regularidad sobre los progresos de una mano muerta que fue trasplantada a un cuerpo vivo el año pasado en Francia. Hace unos meses nos dijeron que ya movía los dedos tímidamente, siendo capaz de tamborilear sobre una superficie plana. Ayer hemos sabido que puede escribir y conducir una moto. Se trata de una mano muy versátil, pues, y muy voluntariosa, de manera que llegará donde quiera. Y eso es lo que nos preocupa, que llegue donde quiera ella y no su nuevo dueño. Si la mano propia saca del botiquín un tubo de valium cuando lo que uno busca era una aspirina, ¿qué no podrá sacar una mano ajena, que además ha sido arrancada a un cadáver para ser cosida a nuestro brazo? ¿Será aficionada a los productos caducados? ¿Bajará del armario alto de la cocina una lata de sardinas (o, peor aún, de mejillones) pasada de fecha en lugar del paquete de galletas que le hemos ordenado buscar?

La cuestión plantea multitud de interrogantes de tipo fantástico antes que éticos. Las manos pasan mucho tiempo fuera de nuestra vista (en los bolsillos, en los armarios, debajo de la cama) sin rendir cuentas de lo que hacen por ahí. Esta ignorancia es tolerable cuando han crecido con nosotros y conocemos sus inclinaciones como ellas las nuestras. Aun así, no es raro que en determinadas circunstancias, y según la expresión acuñada

para explicar este sentimiento de extrañeza, los dedos se nos hagan huéspedes. ¿Cuántas veces no habremos sentido, al acariciar un cuerpo, al pelar un plátano o al tomar un objeto en nuestras manos, que el destinatario del placer o del horror era otro, quizá el fantasma de un difunto que utilizaba nuestros órganos a manera de prótesis? ¿Cómo soportar esto mismo con un miembro que no reconocemos?

Las manos, además, tienen memoria. Fíjense si no en la tendencia de los dedos a pasar su yema por las superficies que les recuerdan el tacto de un tejido remoto o la humedad de una hendidura orgánica. Si el seguimiento periodístico de la mano francesa nos inquieta tanto es porque evoca algo oscuro de nuestra propia historia. Todos estamos un poco trasplantados, sí. Pero ¿de dónde?

Continuará

¿Recuerdan a aquel individuo al que trasplantaron hace dos años la mano de un cadáver? Seguro que sí. No nos desayunamos con noticias tan biodegradables cada mañana. Durante todo este tiempo, los periódicos han venido informándonos de los progresos de esa mano. Un día, sus dedos golpeaban las teclas de un piano. Al poco, podían atar los cordones de un zapato. También habían aprendido a entrecruzarse con los de la mano contraria, en un gesto parecido al de la oración... Se trataba de una mano inteligente, en fin, que incluso escribía, aunque no nos dijeron si prosa o verso, novela o ensayo, biografía o humor. ¿Qué puede escribir la mano de un cadáver?

Nadie ha vuelto del mundo de los muertos para de-

cirnos si hay vida al otro lado, y de qué tipo. Nadie ha vuelto, excepto esa mano que llegó a estar enterrada, que acarició la seda del ataúd, el tejido de la mortaja, la oscuridad reinante debajo de la lápida. Quizá cuando esa mano fue arrebataada a un muerto para colocársela a un vivo, había conocido ya los placeres de la caricia de ultratumba. Es posible que se hubiera enamorado de un esqueleto, de un alma, de una momia. Tal vez, cuando le pusieron un bolígrafo entre los dedos, esa mano empezó a escribir un diario terrible sobre los sufrimientos que comporta regresar a la vida. O tal vez sólo escribía recetas de cocina para difuntos. No sabemos lo que comen los muertos. Ninguno ha regresado para decirnoslo. Pero quizá esa mano tuviera un instinto periodístico y después de atar los zapatos para satisfacer al respetable, se pusiera a describir los ingredientes de una paela para cuatro cadáveres.

No sabemos qué escribió, la verdad, cuando le pusieron una cuartilla delante. El caso es que el receptor, que vive en Australia, ha viajado hasta Lyon, donde se produjo el trasplante, para pedir de rodillas a los médicos que se la quiten. «No puedo ni verla», ha dicho. Pero los médicos han respondido que santa Rita Rita, lo que se da no se quita, y que el trasplante ha sido un éxito. Más que un éxito, yo diría que ha sido un *best seller*, pero un *best seller* de literatura de terror. Continuará.

Cuerpo y prótesis

Yo siempre tuve cuerpo. Y mis padres también, y mis hermanos, así como la gente con la que fui al colegio, o

sentí un hormigueo en el paladar y cuando fui con la lengua a ver qué pasaba, noté que los surcos habían cambiado otra vez de posición para construir una frase: «¿Te acuerdas?» «Claro», respondí enseguida, estremeciéndome como un adolescente. No se me ocurría nada que fuera al mismo tiempo muy corto y muy intenso. Entonces escribí: «¿Dónde estás?», a lo que ella respondió: «Lejos.» La lengua me dolía por el esfuerzo y mi mutismo empezaba a resultar incómodo en la reunión. Dije que me parecía todo muy bien, en especial algo que acababa de proponer mi jefe, y volví a concentrarme en aquellas extrañas conversaciones palatinas. Con grandes dificultades le pregunté ahora si se había casado, si tenía hijos, pero no quiso responder a estas cuestiones; en cambio, me advirtió: «Lleva cuidado.» Después no dijo nada más, pero desde entonces cada vez que me toco el paladar tengo la impresión de que estoy tocando el suyo y hasta mi lengua me parece que es la suya, y cuando mastico ya no sé si mastico para aquella mujer o para mí.

La lengua

Me quedé dormido con la boca abierta y se me fue la lengua. Estuve todo el día como si me faltara algo: no echaba tanto de menos su función como su volumen, que hasta entonces había llenado un espacio moral cuyo vacío resultaba insoportable. Los dientes se volvieron remotos: tenía que tocarlos con los dedos todo el rato para confirmar su existencia. Dejé de comer después del primer bocado porque los alimentos, de súbito, se habían vuelto tristes: rodaban por el borde de los labios y se de-

positaban en el fondo de la gruta bucal, sobre las glándulas productoras de saliva, con la amargura de las cosas que caen por un instinto puramente mecánico.

Esa noche estuve en una fiesta a la que había sido invitado y no hice más que observar las bocas de los otros por si reconocía en alguna de ellas a mi lengua. Advertí por primera vez que existe una gran variedad: las había pequeñas y ágiles; rosadas y oscuras; lisas y rugosas. No estaba seguro de cómo era la mía, pero decidí que se trataba de una lengua plana, sin grandes complicaciones musculares. En esto, oí hablar a una mujer detrás de mí. Me pareció que tenía dificultades con la erre, igual que yo. La seduje con los ojos y la besé en el pasillo con intención de arrancársela, pero la lengua de la mujer exploró brevemente mi cavidad bucal, y la abandonó enseguida con un movimiento de terror, como cuando descubres algo muy familiar en otro. Ella se alejó con los labios apretados.

Esa noche volví a quedarme dormido con la boca abierta y al despertar noté que había vuelto. La saqué delante del espejo y me pareció una lengua ajena: era muy gruesa y decía cosas que no me concernían. Además, pronuncia bien la erre y está un poco mordida, como si perteneciera a alguien que no dice siempre lo que piensa. De todas formas, es mejor que nada.

Curiosidades

Me ha dicho el médico que me pese cada mañana. De ese modo, si un día cojo unos gramos, al siguiente pondré los medios para perderlos. No es preciso añadir que

se trata de un médico obsesivo, pero ni los médicos ni las esposas nos tocan en la lotería. Si estoy con él, me digo, por algo será. De otro lado, me gusta la idea de corregir el martes los errores del lunes. Lo primero que hago al sentarme frente al ordenador, a primera hora, es repasar las páginas escritas la jornada anterior. Siempre tacho algunas palabras o añado otras. Gracias al médico obsesivo he empezado a relacionarme con mi cuerpo como si fuera una novela que escribo día a día. Hoy peso 200 gramos más que ayer por culpa de una cena que ni siquiera me hizo feliz. Pues nada: a tachar esos doscientos gramos a base de frutas y punto (punto y aparte).

Tachar kilos es tan difícil como tachar adjetivos. Se les coge cariño a los unos y a los otros. Aunque sabes que no le vienen bien a la escritura ni al cuerpo, nos cuesta cortar por lo sano, ésa es la verdad. Pero quiero insistir en la idea del cuerpo como novela; a veces, como novela de terror. Me hice unos análisis que me entregaron en un sobre cerrado donde ponía la palabra «confidencial». Iba por la calle con aquel sobre debajo del brazo como si fuera un agente del Centro Nacional de Inteligencia. Pero sólo era un espía de mi propio cuerpo. Se lo entregué al médico y fue entonces cuando me recomendó que me pesara todos los días, para tachar el miécoles los gramos de más escritos durante el martes. En eso estoy.

Para amortizar la báscula, me peso siempre que paso cerca de ella. Por las noches, no sé por qué, peso siempre dos kilos más que por la mañana. Pero son dos kilos que se tachan solos, también de forma inexplicable, durante el sueño, como si los gramos se colaran por un sumidero invisible. El otro día me desperté de madrugada y estuve una hora sobre el peso, para sorprender al cuerpo en el instante de adelgazar, pero es más difícil que ver crecer

la hierba. He hecho también experimentos con algunos libros. Las novelas pesan más por la noche que por la mañana. La poesía, en cambio, siempre pesa igual. Cuestión de metabolismo, supongo.

Delirios normales

En la última época de su vida, mi padre se ponía un traje encima de otro. Creía que tenía dos cuerpos y que su obligación era vestir a los dos. Uno de los trajes era de invierno y el otro de verano, porque cada cuerpo vivía en una estación. Exigía así mismo que se le sirvieran dos primeros platos, dos segundos platos y dos postres. Le dábamos también una comida de invierno y otra de verano. Así, un día podía comer de primero sopa y gazpacho; de segundo, solomillo y pescado a la plancha y, de postre, arroz con leche y helado. En realidad, comía como si tuviera tres cuerpos porque padeció durante aquella época una bulimia muy frecuente, según nos explicó el médico, a esas edades.

Como mi madre había muerto antes que él, algunos de mis hermanos sostenían que el segundo cuerpo de mi padre podría ser el de ella. Según tal teoría, al no ser capaz de asumir su fallecimiento, la había «incorporado» a su existencia, de tal modo que ahora era simultáneamente nuestro padre y nuestra madre. Yo no compartía esa opinión. Estaba seguro de que el segundo cuerpo de mi padre procedía más bien de la materialización de una idea fantástica que había tenido acerca de sí mismo a lo largo de la vida. Mi padre trabajó en las oficinas de unos grandes almacenes. Llegó a ser el respon-

Deseos

Todos los sueños se cumplen. Quizá no en quien los ha soñado, pero sí en otros. No hay un solo sueño por cumplir. ¿Que quisiste escribir una obra maestra? La historia de la literatura está llena de obras maestras. ¿Que habrías dado la mano derecha por ser un gran pintor? La historia del arte está llena de genios. ¿Que un gran arquitecto? Ahí tienes a Foster, a Calatrava, a Zumthor. ¿Que hubieras preferido ser famoso a secas, sin demostrar ningún mérito? Enciende la tele y la verás llena de gente que alcanzó tu sueño, que quizá no era el suyo. Muchas personas han destacado en esto o lo otro por casualidad, sin habérselo propuesto. No estaba en mi horizonte, dicen, jamás pensé que me convertiría en actor o en neurocirujano o en cómico o en obispo. Sin duda, fueron sueños de otros que se cumplieron en ellos.

También los deseos malos se cumplen. Si has imaginado disponer de un sótano secreto, con una presa a la que violabas a discreción, ahí tienes al monstruo de Amstetten. Si has fantaseado con la posibilidad de bombardear una población civil y enviar luego ambulancias a recoger los restos, ahí tienes a Bush. Si en sueños te has visto provocando una catástrofe económica de carácter planetario, ahí tienes a Madoff. ¿Que todos estos deseos que nacieron en ti no se han cumplido en ti? De acuerdo, pero seguro que tú has realizado algún sueño que pertenecía a otro. Quizá aprobaste a la primera las oposiciones a juez o a notario. Tal vez te tocó la lotería sin que nunca hubieras pensado en esa contingencia. Es posible que el ascenso a director general, que ni se te había pasado por la cabeza, se fraguara en la imaginación de un compañero que lo deseaba de verdad. La mayoría

de las ambiciones no se cumplen en quien las alimenta. Cada cuerpo, sin embargo, es dueño de su digestión y de su hambre y de su dolor. ¿Por qué?

Días extraños

Llevaba dos semanas sin que me doliera nada (pese a no estar muerto), por lo que acudí al médico, que me auscultó, me tomó la tensión y me miró la garganta sin observar, en efecto, nada raro.

—¿No me puedes dar un jarabe o algo para que me dueña un poco el estómago? —pregunté.

—Es mejor que tomes productos naturales —dijo—. Por las mañanas, en el café, pon una guindilla y echa un poco de vinagre.

Lejos de empeorar, mis digestiones mejoraron una barbaridad con aquella receta. Mis días se convirtieron en un extraño desierto de bienestar. Salía de la cama con un entusiasmo absurdo, trabajaba todo el día sin agotarme y por la noche, antes de dormir, hacía un cuadro de gimnasia aeróbica que había leído en una revista de deportes. Mis hijos, que tienen alergia al polvo y sufren de unas neuralgias enloquecedoras, empezaron a mirarme mal, como si me estuviera alejando de la familia, como si hubiera dejado de quererles. Mi mujer, cuya úlcera se abre en primavera como una sandía, me preguntó si había otra.

—¿Otra qué? —inquirí a mi vez desconcertado.

—Otra mujer, idiota. ¿De qué crees que hablamos?

—Sabes que no.

—Entonces por qué estás tan bien.

El punto ciego

Mi padre tenía en el rostro un punto ciego que lógicamente no se afeitaba, por lo que cada tres o cuatro días mi madre le pasaba la maquinilla para ponerlo al día. Durante las comidas, yo no podía dejar de mirar aquella sombra con forma de lenteja que solía destacar en su pómulo derecho. De pequeño, cuando me tomaba en sus brazos, disfrutaba pasando la yema del dedo sobre ella, con ese placer que proporcionan al tacto las irregularidades. Un día le pregunté por qué no se lo afeitaba y me respondió que aquellos pelos nacían en un lugar de la cara al que no accedía su vista. Un punto ciego, añadió. La expresión punto ciego me inquietó. Significaba que había cosas que uno no podía ver, aunque fueran visibles.

De noche, en mi cuarto, con la luz apagada, todo era un punto ciego. Pero después de aquella información, al encenderla, tenía miedo de no ver algo que sin embargo estuviera delante de mis ojos. Si le ocurría a mi padre, ¿por qué no a mí? A veces, sentado en la cama, me pasaba horas observando la realidad, buscando lo que no veía, cosa absurda por razones obvias. Crecí en cualquier caso, con el miedo a heredar aquel problema de mi padre. Me daba pánico mirarme un día en el espejo y no verme los dientes, o la lengua, o una de las orejas. Cada noche, antes de acostarme, revisaba todos los accidentes de mi rostro, incluidas las pecas, comprobando que no faltaba ninguno. Por supuesto, una vez hecha esa revisión, me bajaba los pantalones del pijama para acreditar que también el sexo, con sus complementos, continuaba en su sitio.

Desde hace algún tiempo, mis hijos me reprochan

que me deje sin afeitar un trozo de la cara, el mismo que mi padre no veía. Al principio no daba crédito. Pero cuando le pregunté a mi mujer, confirmó mis sospechas. Tengo, pues, un punto ciego, el mismo que mi padre. Eso, por lo que respecta a la vista, pero no puedo ni imaginar cuántos puntos ciegos hay dentro de mi cabeza de los que ni siquiera soy consciente y que los otros tampoco ven. Quizá sería más propio señalar lo que vemos, que es, frente a lo invisible, la excepción.

Heridas infantiles

Nuestro profesor de ciencias naturales, cuando éramos pequeños, decía que la costra era un tapón que hacía la sangre sobre las heridas para que no nos quedáramos vacíos. Se trataba de un profesor muy truculento, muy dado a lo morboso. Le gustaba, creo, que sintiéramos miedo. Hablaba también con un entusiasmo absurdo de la hemofilia, que consistía en la incapacidad del cuerpo para taponar las heridas. En mi clase no había ningún hemofílico, lo que nos permitía jugar con las heridas sin problemas. No había día en el que no nos hiciéramos hermanos de sangre de alguien. Para ello, había que cortarse previamente, por lo general en un dedo, con una cuchilla de afeitar. Ni a nuestros padres ni a nuestros profesores les parecían mal aquellos juegos. Tiempos raros aquellos. O éstos.

Ahora los niños no tienen costras en las rodillas. Ignoro cómo lo logran. Nosotros nos las arrancábamos con cierta crueldad para producir otra. El cuerpo humano, aseguraba nuestro profesor, tenía unos cinco litros

de sangre. Yo llené un día de agua cinco botellas de litro, con el grifo abierto a tope, y comprendí que desangrarse llevaba su tiempo. Aparecía la costra antes de que hubieras perdido medio vaso. Una vez pregunté a mi profesor cómo conseguían morir los que se abrían las venas. Me proporcionó una explicación muy sugestiva.

—Porque se meten en la bañera —dijo—, con el agua caliente, para evitar la coagulación.

La imagen del suicida en la bañera me persiguió durante años, sobre todo cuando pensé que podía tratarse también de una mujer. Me turbaba y me excitaba a la vez. Todos estos recuerdos me vienen a la mente cuando veo por la tele las noticias acerca de la pérdida de crudo provocada, en el fondo del mar, por la plataforma petrolera de BP. La hemorragia de petróleo se parece mucho a una pérdida de sangre en el interior de una bañera. Parece que los esfuerzos de los médicos (o de los ingenieros) por taponar la herida no dan, de momento, resultado alguno. ¡Lo bien que vendría ahí una costra como la que se formaba en nuestras rodillas! Cuando se acaba la noticia, cambio de canal en busca de otro donde continúen hablando de mi pasado.

Imágenes seductoras

Los niños, en Francia, juegan a no respirar. Aquí también, pero menos porque las modas llegan con retraso. La cosa es que cuando el cerebro se queda sin oxígeno, ataca al crío una especie de éxtasis, un placer que no proporciona ninguna droga: quizá el placer de encontrarse en la frontera misma de la muerte: un orgasmo

seco, por entendernos. Como todo placer, tiene su mecánica, que algunos perfeccionan con la llamada técnica del «pañuelo», también conocida como el «sueño indio». Consiste en atarse un pañuelo alrededor del cuello de tal forma que interrumpa o disminuya el paso de la sangre por la carótida. Los resultados son idénticos, pero más duraderos. A veces duran toda la vida, aunque quizá deberíamos decir toda la muerte, pues algunos de los practicantes fallecen.

En la antigüedad los niños venían de París. Más tarde, París exportó moda (y modas). En la última Pasarela Cíbeles hubo un desfile de lencería femenina muy de cabaret vienés, pero también muy parisino, lo que quiere decir que la ciudad de la luz no ha perdido su vieja influencia entre nosotros. Llamaba, por cierto, la atención el modo de andar de las modelos: lo hacían como si estuvieran muertas. Y no me refiero a su delgadez ni a su masa muscular, sino a la expresión de su rostro, a los movimientos de su cuerpo. En el sector textil se identifica la elegancia con la defunción. Y algo de eso hay, puesto que se vieron muchos modelos de ropa interior de luto. Daban ganas de levantarse y quitarse el sombrero. Un amigo mío que ve muertos (hoy los ve cualquiera, están a la orden del día) asegura que por el pasillo de su casa hay un desfile continuo de difuntas en paños menores. Caminan, dice, como las modelos de la Pasarela Cíbeles o de cualquier otra demostración de este tipo, así que no molestan. Por lo visto, en la casa donde él vive residió hace años un diseñador de moda famoso, también muerto.

Pero hablábamos de los adolescentes franceses y de los juegos respiratorios en los que incurren para captar imágenes hipnagógicas, a cuya seducción es muy difícil

escapar. El cerebro fabrica espontáneamente tales imágenes en los instantes inmediatamente anteriores o inmediatamente posteriores al despertar y tienen la calidad de una alucinación. Quiere decirse que son enormemente vividas y que te dejan un sabor a realidad impresionante durante todo el día, a veces durante toda la vida. Algunos éxtasis religiosos no son sino visiones de este tipo provocadas por una falta ocasional de oxígeno en el cerebro. Los americanos tienen, casi sin excepción, una bolsa de papel a mano para producirse una ligera asfixia en los momentos de tensión. Lo puede probar usted mismo en su casa, es muy sencillo. Si un día se siente acelerado, tápese la nariz y la boca con ambas manos y respire el anhídrido carbónico que expulsan sus pulmones. Al poco notará una paz semejante a la que produce el valium, pero sin sus efectos secundarios.

Hace años, murió ahorcado en su casa un ministro inglés aficionado a jugar con el cerebro de este modo. El hombre se había puesto unas medias negras con liguero, y me parece que un corsé, ahora no sé. Luego se había subido a una silla y se había pasado un cordel, cuyo cabo pendía de la pared, alrededor del cuello. El juego consistía en masturbarse de tal modo que la eyaculación coincidiera con la pérdida de oxígeno cerebral. Le fue tan bien que se murió mientras eyaculaba. El espectáculo, para quienes descubrieron el cadáver, fue sin embargo lamentable. No sabíamos que los ministros ingleses tenían esas aficiones (¿o sí?).

Al final, el juguete que más nos gusta es el cuerpo (el nuestro y el de los otros, claro). Mucha Play Station, mucha tele, mucho vídeo, mucho Internet, mucho lo que ustedes quieran, pero nada como tu propio cerebro, nada como tus propias manos, nada como tus propias papilas

gustativas para pasar un rato inolvidable. Ahí tienen a los niños franceses. Dice la prensa que han muerto más de 25 críos jugando al «sueño indio». Los indios hablaban de la muerte como de una especie de ensueño y no hay mejor juguete que el ensueño, esa situación en la que uno está con un pie en el sueño y el otro en la vigilia (uno en la vida y otro en la muerte). No hay circunstancia más creativa, ni más integradora. Pero no se da cuenta nosotros la buscamos, sino cuando al cuerpo le da la gana. Hay quien la busca desesperadamente, sea por medios mecánicos o químicos. Lo difícil es acertar en la presión del pañuelo o en la cantidad de miligramos. En esto, como en casi todo, lo que mejor funciona es la homeopatía, o sea, veneno, sí, pero en porciones controlables.

Inseguridades

Apuraba tranquilamente el gin-tonic de media tarde, cuando en la mesa de al lado un individuo le dijo a otro que estaba muy contento, porque el médico, tras un chequeo, le había dicho que todo estaba en orden.

—El colesterol y la tensión también —preguntó el otro—, ¿todo?

—Todo, sí. Me dan ganas de irme a bailar.

Los dos habían superado con creces (qué rayos significará creces) la cincuentena y parecían hermanos. Tras unos segundos de silencio, el que parecía más joven continuó preguntando.

—¿Y el PSA está en orden?

—En orden. Además me he hecho una ecografía pél-

vica y la próstata tiene el tamaño de un tipo de cuarenta años. Por otra parte, y como hace ya siete años que he dejado de fumar, me ha dicho el médico que tengo los pulmones de un no fumador. Como si no hubiera fumado nunca.

—¿Te importa que encienda un cigarrillo? —preguntó el hermano aguafiestas.

—Tú verás, son tus pulmones, es tu vida. Tienes cuatro años menos que yo, todavía estás a tiempo de dejarlo sin pagar por ello.

La conversación comenzó a parecerme sobrecogedor. Había por debajo de lo que hablaban una fe ciega en la culpa y una fe ciega también en la suerte. La vida era una combinación de suerte y de fe. Si dejabas de fumar y tenías suerte, podías regresar al principio, reiniciarte como un ordenador. La suerte, por su parte, se atraía con gestos de la voluntad.

El fumador dio un par de caladas, con la mirada perdida, como si buscara dentro de sí otro argumento para amargarle la tarde al hermano mayor.

—¿Te has hecho también una colonoscopia? —preguntó al fin.

—¿Una colonoscopia? No, ¿por qué?

—A partir de los cincuenta conviene. Un vecino mío estaba bien de todo, excepto por unas formaciones musgosas que le salieron en el intestino, a la altura del colon. Duró dos meses, y no había fumado nunca.

—No hay modo de estar seguro de todo —respondió con expresión de derrota el mayor.

—Es lo que te quería decir —concluyó el fumador.

Ojo con la automedicación

Es conocido que sólo tomamos conciencia del cuerpo cuando nos duele algo. Carecemos de cabeza, por citar un órgano, hasta la aparición de la primera migraña (o de la primera idea obsesiva). Personalmente, prefiero que me duela algo. No que me duela mucho, se entiende, pero sí lo bastante como para que me resulte imposible olvidar que soy frágil, que tengo que morir, que la plenitud no es de este mundo (ni de ningún otro, que se sepa). Una pequeña dolencia crónica, no demasiado molesta, le obliga a uno a relativizar las cosas y lo mantiene atado a la tierra, al polvo (es decir, al cuerpo). Por alguna razón, yo soy mejor persona cuando me duele algo que cuando no me duele nada (no descarto que estos ataques de bondad estén relacionados con las medicinas, sobre todo las que incluyen alguna porción de codeína, una sustancia que me inclina al bien).

En cualquier caso, tampoco es habitual que no duela nada. Un cuerpo estándar de hombre (1,75 de estatura y 70 kilos de peso) posee más complejidades que un rascacielos de doscientos metros. Los rascacielos disponen de un servicio de mantenimiento preparado para reparar en el acto cualquier desperfecto. Los cuerpos tienen la Seguridad Social, que no es tan solícita como los fontaneros o los albañiles de los hoteles de 400 habitaciones. De ahí la automedicación y, en general, la autoayuda. ¿Que hay una migraña en el último piso? Pues analgésico al canto (mejor con codeína). ¿Dolor en las lumbares? Ibuprofeno a toda pastilla (y perdón por la redundancia). ¿Dificultades con el sexo? Viagra a granel. Y así, mal que bien, vamos tirando.

Con los países sucede algo parecido a lo que ocurre

de lo que él se dio cuenta. Finalmente, cuando el niño se durmió, cenaron ellos. Luego se sentaron a ver la televisión. Ponían una película de miedo. En uno de los descansos, la mujer se volvió y le dijo:

—Dime una cosa y nunca más volveremos a hablar sobre el asunto: ¿tú eres él?

—Sí —respondió el hombre feo.

En ese instante salió de la pantalla de la televisión un grito, el grito de la protagonista de la película de miedo. Nunca supieron si había gritado por lo que sucedía dentro de la película o fuera de ella.

Vísperas de la boda

Estaba tomándose el gin-tonic de media tarde cuando en la mesa de al lado un hombre le preguntó a una mujer si era capaz de imaginarse una libélula gorda.

—Pero gorda gorda —añadió—, como tu madre.

—¿Estás comparando a mi madre con una libélula? —preguntó la mujer.

—Si hubiera libélulas gordas —dijo él—, estoy seguro de que se parecerían a tu madre.

—Pero ¿qué tiene mi madre de libélula?

—No sé, la expresión de la cara, los movimientos de las piernas... Además, cuando riega las plantas, se acerca y se aleja de ellas con movimientos semejantes.

La mujer cortó un trozo de su tortita, que untó con nata, y se lo llevó a la boca pensativa, como tratando de decidir si el hombre trataba de piropear o de insultar a su progenitora. Por fin, pasados unos segundos, preguntó:

—¿Te imaginas un hipopótamo delgado?

—¿Cómo de delgado?

—Pues que se le notaran las costillas.

—No es fácil, pero sí.

—Pues si hubiera hipopótamos delgados serían igual que tu madre.

Aunque me pareció advertir en las palabras de la mujer una intención ofensiva, lo cierto es que el hombre no se dio por enterado.

—A mi madre —se limitó a señalar— no se le notan las costillas.

—Pero actúa como un hipopótamo. La ves avanzar en toda su delgadez por el pasillo y te dices: ahí viene un hipopótamo famélico.

Yo di un sorbo a mi gin-tonic e imaginé una escena de documental de La 2 en la que una libélula gorda se posaba sobre el cuerpo de un hipopótamo delgado. Parecía una escena surreal, un regalo onírico. Mientras me perdía en estas ensoñaciones potenciadas por el alcohol, la pareja se hundió en un silencio hosco que rompió ella preguntando si invitaban o no invitaban a su boda al «ministro». «Vale», dijo él, y eso fue todo.

Una erección inesperada

En la mesa de al lado, a la hora del gin-tonic de media tarde, dos hombres jóvenes apuraban sendos whiskys con expresión de circunstancias. Iban trajeados y daban la impresión de esperar a alguien, quizá a sus esposas, para acudir al teatro, por ejemplo. Uno de ellos llevaba la cabeza afeitada, lo que me hizo pensar que era policía.

es un cuerpo real. Las mucosidades forman parte de nuestra naturaleza.

—Pues yo te daba a ti todas mis mucosidades —contestaba el policía—, y toda mi saliva. Detesto la saliva.

Entonces entraron en la cafetería dos mujeres jóvenes que resultaron ser las parejas del juez y el policía. Eran muy bellas, cada una con sus intestinos y con sus mucosidades. Pedí otro gin-tonic platónico, que me sirvió la camarera alta, y me acomodé detrás del periódico para continuar escuchando la conversación. Pero se fueron enseñuñada, quizá al teatro, y yo me quedé pensando en las vísceras de las mujeres, lo que me provocó una erección inesperada.

El miedo a la dicha

Mi madre estaba todo el día de un humor de perros que achacaba a esto o a lo otro, cuando lo cierto es que la única razón de su estado era el mal humor mismo, no sé si me explico. Con los años, he comprendido que uno hace primero las cosas porque sí, porque se lo pide el cuerpo, y luego las justifica para proporcionar y proporcionar la impresión de que dirigimos nuestras vidas. Uno no quiere, por ejemplo, ser secretario general de la OTAN por coherencia con sus ideas. Uno quiere ser eso porque le gusta el uniforme o encuentra placer en bombardear, y más tarde se fabrica un discurso humanitario para aparentar que han sido las ideas las que le han arrastrado al generalato y no al revés.

Mi madre tenía muchos motivos para ser desgraciada, pero nada le ponía de tan mal humor como las bue-

nas noticias. Frente a las buenas noticias se desesperaba porque le quitaban momentáneamente los motivos para la desdicha. No obstante, su capacidad de reacción era enorme. A las dos horas de que le tocara la lotería o de que mi padre le comunicara que acababan de subirle el sueldo, ella encontraba alguna razón de peso para hundirse en la miseria. No recuerdo haberla visto feliz durante más de media hora seguida. Treinta minutos era lo máximo que podía resistir en brazos de la dicha. A partir del segundo siguiente ocurría indefectiblemente una desgracia real o imaginaria que le hacía regresar a cien por hora a su mal humor habitual. Yo creo que era muy supersticiosa y que estaba convencida de que la felicidad producía cáncer.

—¿Te acuerdas de ese primo de tu padre que estaba siempre tan contento? —te preguntaba de repente al entrar en casa.

—El que aprobó las oposiciones a Correos la semana pasada? —respondías tembéndote lo peor.

—El mismo. Pues le ha dado una trombosis y está paralítico de medio lado.

Con lo cual crecí con un pánico enorme al buen humor. El buen humor, en mi caso, ha sido una conquista moral lograda en contra de las convicciones más profundas de mi madre. Todavía no sé cómo lo he conseguido sin padecer un infarto cerebral o una úlcera de estómago. En cualquier caso, a veces todavía me da culpa sentirme bien, por lo que procuro disimularlo para no atraer desgracias innecesarias.

Lo malo, no obstante, del mal carácter de mi madre es que cuando sucedía una desgracia de verdad no sabía la pobre cómo comportarse para que nos creyéramos que estaba realmente afectada. Entonces se reía, aunque

intentaba hacerlo con una risa histérica, como la que había visto en las películas. O sea, que el día que entraba yo en casa y veía a mi madre riéndose, me echaba a temblar porque eso significaba que se había muerto alguien o nos habíamos arruinado definitivamente. Y todavía hay gente que me pregunta por qué me hice escritor.

Lo real

Una chica estadounidense se tomó por juego una Viagra y tuvo una erección fantasmal. Pese a que los médicos han advertido que cuando el miembro permanece en tensión más de cuatro horas seguidas hay que acudir a un servicio de urgencias para evitar daños irreparables en el tejido de la uretra, la joven no fue al hospital hasta el tercer día, presa ya de unos dolores insoportables en el pene hipotético aparecido tras la ingestión de la pastilla eréctil. Dado que los facultativos no sabían cómo detener aquella erección inexistente, pasaron todavía unas horas preciosas antes de que al jefe de urología se le ocurriera proponer a la chica una eyaculación fantasmal para acabar con aquel caso de priapismo extravagante.

Los padres, que eran mormones, se opusieron a que la joven se masturbara, pues además de no estar de acuerdo con el onanismo en general, les parecía que éste podría ser más condenable si se practicaba con un miembro ilusorio. Un médico muy culto que había ese día de guardia intentó explicarles que el miembro masculino objeto de la masturbación es siempre imaginario, aun cuando se pueda tocar. Pero no hubo forma de sacar a los padres de sus trece y el hospital tuvo que conseguir

una autorización del juez para proceder a la descarga imaginaria, en el caso de que haya alguna que no lo sea, cesando de inmediato los dolores de la joven y desapareciendo al instante el miembro falso, si hay alguno verdadero.

La noticia es que han congelado el semen quimérico obtenido de la eyaculación irreal y ahora pretenden fecundar con él un óvulo aparente para obtener un embrión fantasma. Si los fundamentos teóricos no fallan, podrían conseguir un individuo invisible. A mí, personalmente, me parece que eso no tiene ningún mérito. Lo novedoso a estas alturas sería fecundar a alguien real.

La mosca

En mi colegio había un tal Gutiérrez que tuvo que ir al oculista porque le pasaba algo en la mirada, y volvió diciendo que tenía la mosca oftálmica. De mayores sufrimos que se trata de una enfermedad que hace ver puntos opacos o brillantes en el campo de la visión, pero lo que imaginamos en aquellos momentos es que mientras nosotros veíamos lo que había —el teorema blanco sobre fondo azul, el cura zarrapastroso, la nuca del compañero de delante— Gutiérrez contemplaba una nube de moscas que representaban para él alguna escena erótica.

Ya comprendo que no es fácil relacionar la pasión erótica con ese insecto díptero provisto de boca en forma de trompa, pero es que en aquellos años éramos muy pobres y nos excitábamos con cualquier cosa. A mí me acaloraba mucho la palabra metamorfosis, pero lo que

me ponía al borde de la parada respiratoria era el recitado de ese proceso que atraviesan las moscas: huevo, larva, pupa e imago alada. Aún hoy, cuando repito para mí esa letanía, un rayo ilumina brevemente mis circuitos venéreos. Además, Gutiérrez se encargaba de alentar esta clase de fantasías porque andaba siempre ensimismado, como si viera cosas distintas de las que miraba.

El caso es que hace unos días coincidí con él en un ambulatorio y le pregunté por la mosca oftálmica. «Ha crecido —me dijo—, ahora tiene el tamaño de una libélula, con la cintura más estrecha; se parece mucho a Campanilla, el hada de Peter Pan.» Volví a mi sitio con la mosca detrás de la oreja y desde allí observé a Gutiérrez con envidia. De súbito, pensé que si fuéramos capaces de quitarnos la mosca de detrás de la oreja y colocarnosla delante de los ojos quizá podríamos escuchar cosas que no oímos y ver cosas que no miramos. Para los tiempos que corren, no sería poca dicha.

Obesidad y círculo vicioso

Le oí decir a un médico que los animales en libertad sólo comen lo que necesitan, mientras que los que permanecen en cautividad se sobrealimentan. Comen más los cautivos, entiendo, para suplir la falta de libertad. O se meten la libertad por la boca en vez de sacarla. No sé. Lo cierto es que hay muchos perros y muchos gatos domésticos gordos. También hay muchas personas gordas. Vivimos de hecho en sociedades obesas, sobrealimentadas, pero en sociedades libres, o eso pensamos. Si aplicáramos a los hombres el mismo criterio que a los animales,

quizá deberíamos concluir que también nosotros vivimos en cautividad.

—Me voy a comer este pollo entero.

—Pero si con la pechuga y un poco de ensalada sería suficiente, hijo.

—Ya, pero es que estamos en cautividad.

El ser humano vive en cautividad, por eso pesa tanto. Somos cautivos del horario laboral (o de su ausencia), de la hipoteca, de la necesidad de tener un coche más largo que el del vecino, de la barba del fin de semana... Si estuviéramos libres (que ni siquiera sabemos ya en qué consistiría) nos alimentaríamos de forma razonable, como la vaca en el prado, que dedica un tiempo a comer y otro a meditar. Quién medita con la que está cayendo.

—Otras dos hamburguesas, por favor.

—¿Con o sin materia fecal?

—No diga tonterías, una hamburguesa sin materia fecal no es una hamburguesa.

Gran parte de los problemas de las sociedades occidentales provienen de la sobrealimentación. La sobrealimentación es a su vez un síntoma de cautividad. No dejaremos de comer como bárbaros hasta que no seamos libres, pero en qué consiste ser libre. ¿Acaso hay alguna forma de ser libre que no implique un grado de cautividad? Los perros y los gatos abandonados están abandonados, no en libertad. Y adelgazan a cien por hora porque no saben buscarse las lentejas. Vivimos, en fin, dentro de un círculo vicioso. Por eso estamos gordos.

Los viejos se vuelven muy egoístas. En esto, advertí que a mi madre le faltaba un diente, precisamente un incisivo. Le conté lo que me había pasado con el tubo del dentífrico y vi que intercambiaba con mi padre una mirada de inteligencia. «Mañana lo traigo si no te lo crees», dije, pero me respondió que se iban de viaje a los santos lugares. Sobre la tele vi folletos de una agencia de viajes del PSOE con fotografías de Maastricht y Suresnes.

Empezaron a hacer la maleta para que me marchara; entonces les pedí que por lo menos me prestaran un valium, pero mi madre se equivocó y me pasó una anfetamina, así que llevo toda la noche sin pegar ojo, maldiciendo a este partido que me ha arrebatado el cariño de mis mayores. Creo que me voy a cortar una oreja para meterla en una lata de berberechos, a ver si viaja como el diente y se la encuentran mis padres cuando paren a tomar un aperitivo.

Lo que les quería decir

Mi padre y mi madre habían discutido esa tarde por alguna razón, o por ninguna, no me acuerdo. Creo que discutían más veces por ninguna que por alguna. El caso es que a la hora de la cena, mi madre, como viera que mi padre no dejaba de observarla, le dijo:

—¿Qué pasa?

—La saliva por la garganta —respondió mi padre.

Yo, que era muy pequeño y no advertí la ironía, me quedé impresionado. Mi madre preguntaba qué pasaba y mi padre le respondía que la saliva por la garganta, como si se tratara de un hecho excepcional, raro, quizá

patológico. Sin decir nada, concentré toda la atención en mi boca y comprobé que también a mí me pasaba la saliva por la garganta, lo que no supe cómo interpretar.

—A mí también me pasa la saliva por la garganta —dije asustado.

—Pues lleva cuidado, no te envenenes —añadió mi padre, descargando sobre mí el mal humor provocado por la discusión con mi madre.

Deduje, en fin, que el hecho de que a uno le pasara la saliva por la garganta podía tener efectos perniciosos y me pasé los siguientes quince días escupiendo a escondidas. A veces, dejaba que la saliva se acumulara en la boca y cuando ya no me cabía más, corría al baño y la descargaba sobre el lavabo. Aunque con el tiempo averigüé que lo normal era que la saliva pasara por la garganta, se me instaló en esa zona del cuerpo un malestar del que nunca me he recuperado. Me cuesta tragar.

En el diván de mi psicoanalista, al permanecer boca arriba, el asunto se complica más, si cabe, pues la saliva, debido a la fuerza de la gravedad, se desliza enseguida hacia la faringe.

—Ya está pasándose otra vez la saliva por la garganta —dije el otro día en voz alta.

—¿Cómo dice usted? —preguntó ella.

Iba a contarle la historia, pero me dio tal pereza que me hundí en el silencio. Desde entonces no he parado de tragar cantidades industriales de saliva, porque cuanto más pienso en ello, más producen mis glándulas. Y eso es lo que les quería decir.

Aventura nocturna

Me desperté a las cuatro de la mañana con la obsesión de que si no me cortaba en ese mismo instante las uñas de los pies sucedería una catástrofe. No tenía ni idea de qué tipo de catástrofe ni su relación con mi aseo personal, pero la evidencia de que no había otra salida me arrancó de la cama, desde donde me dirigí a tuestas al cuarto de baño que, increíblemente, no se encontraba en su sitio. Abrí más los ojos y advertí, a la luz que entraba por la ventana, que tampoco aquella era mi habitación ni, la mujer que dormía en la cama, mi esposa. Angustiado por este desorden, abandoné sigilosamente el dormitorio y salí al pasillo, que resultó no ser tampoco el pasillo de mi casa. Me quedé paralizado, sin saber qué hacer, pues no era cuestión de irme a la calle en pijama.

En esto, se abrió la puerta de una de las habitaciones y salió de ella un joven en calzoncillos y camiseta, con cara de espanto. «¡Tú no eres mi hijo!», dije. «¡Ni usted mi padre!», dijo él. Le rogué entonces que se asomara sin hacer ruido al dormitorio del fondo, para comprobar si la mujer que dormía allí era su madre. Volvió demudado, asegurando que no la conocía de nada. Ante el desconcerto del muchacho, que temblaba de pánico, decidí tomar el mando de la situación. Le recomendé entonces que volviera a la cama e intentara dormir como si se encontrara en la suya. «Lo más probable —dije—, es que al amanecer todo haya vuelto a la normalidad.» El joven regresó apesadumbrado a la habitación y yo al dormitorio, donde me acosté junto a la desconocida procurando no rozarla siquiera. Al rato, mientras le daba vueltas al suceso, el más extraño de mi vida, me quedé dormido. Cuando sonó el despertador, mi casa era otra vez mi

casa, mi esposa era mi esposa y, mi hijo, mi hijo. También yo era yo, o eso me pareció. De todos modos, me corté las uñas de los pies.

Quizá no

Se pregunta uno por qué es ético reproducir un hígado e inmoral fabricar un ser humano entero. Y es que en Inglaterra han autorizado los hígados, pero han prohibido a las personas. En el resto de Europa está prohibido todo: las personas y los hígados. En Estados Unidos puedes cultivar hígados, pero no puedes financiarlos con fondos públicos. Desde que se descubriera la donación vamos del todo a las partes y de las partes al todo llenos de dudas éticas y económicas. ¿Será esto más ético que económico o más económico que ético? No les quepa la menor duda de que vencerá lo más económico, no por nada, sino porque no hay ética sin plusvalía. Antes se decía que no había ética sin estética, pero ese debate ya está superado. En cualquier caso, sin hígado no hay nada: ni ética, ni estética, ni plusvalía, así que la clonación de embriones es un hecho.

La idea es que usted tenga en su propia casa un huerfano biológico que no ocupe mucho, en el que pueda cultivar órganos de repuesto, por si un día le fallara un riñón, una neurona, una papila gustativa, un entresijo. El paso que han dado en Inglaterra va precisamente en esta dirección. Usted podrá tener debajo de la cama tantos órganos donados como sea capaz de pagar. Lo que no le permitirán es gozar del conjunto de sí mismo. Es decir, que usted no podrá estar al mismo tiempo debajo de la

cama y encima de ella. Queda terminantemente prohibido el doble. ¿Por qué? Por ética, al menos hasta que los números no aconsejen otra estética.

Cabe pensar que habrá gente que pieza a pieza acabe por recomponerse clandestinamente desde los pies a la cabeza. No por ética, ni por estética, ni por economía, sino por puro narcisismo. Este es el punto que falta por introducir en el debate: el del narcisismo. Finalmente, todo va a depender de eso. Los japoneses están poniendo espejos en el metro para que la gente no se atroje a las vías, pues no dan abasto a recoger cadáveres. Gracias al espejo, el suicida se ve antes de saltar y un impulso narcisista le detiene. Antes de legislar, pues, deberíamos mirarnos al espejo, a ver si vale la pena sacar tantas fotografías de uno mismo. Quizá no.

Sólo fumo en presencia de mi abogado

No tenemos ni idea de cuánto dura un catarro. Ni cuánto un ataque de culpa. Ni siquiera sabemos cómo se cogen unos y otros. Hay gente que va a cuerpo todo el invierno sin constiparse y personas acorazadas que empiezan a moquear en octubre y no paran hasta la primavera. También hay quien, sin hacer daño a nadie, vive en un sobresalto moral permanente y quien duerme a pierna suelta tras haber bombardeado a la población civil de una ciudad indefensa. Por mi parte, establecí esta asociación entre el catarro y la culpa hace años, en la consulta de mi psicoanalista. Sucedió, como todo, por casualidad. El caso es que había dejado de fumar para mejorar mi salud pulmonar, y a los dos días de tomar una decisión tan

que el para mis intereses literarios me resfrié. No podía comprender que el cuerpo respondiera de este modo al hecho de haber abandonado el tabaco y así se lo expliqué a mi psicoanalista.

—Quizá está usted buscando, de manera inconsciente, una excusa para volver a fumar —dijo ella.

Lo cierto es que al salir de la consulta me fumé un par de cigarrillos seguidos. Al día siguiente se me había quitado el catarro, pero me sentía culpable de haber caído de nuevo en el vicio. Parecía que estaba condenado a vivir con la culpa o con el catarro. Así lo expresé durante la siguiente sesión, mientras observaba una mancha en el techo de la consulta:

—O culpable o acatarrado. Parece que no tengo salida. Mi psicoanalista intentó explicarme que el tabaco no podía haberme quitado el catarro, a lo que contesté que mi experiencia me decía que sí. He combatido durante toda mi vida la tos con un Marlboro. No digo que el tabaco no dé cáncer, no soy tan insensato, pero tiene virtudes terapéuticas para el resfriado común (y para la literatura). Mi psicoanalista se rió. No la vi reír porque él estaba colocado de tal forma que me resultaba imposible verle la cara, pero escuché claramente el sonido de su risa. Pregunté de qué se reía y dijo que se había limitado a carraspear. «Distingo una risa de un carraspeo —dije—, no trate de engañarme.» «¿Quién está tratando de engañarse?», preguntó ella.

Llevaba razón. Iba a aquella consulta para combatir la culpa, no para averiguar si ella se reía o carraspeaba. Lo que sucedió es que al poco de empezar la terapia salió a relucir el asunto del catarro y me pregunté si podía curarme también allí de la tendencia a resfriarme para matar dos pájaros de un tiro. Cogía tres o cuatro cata-

rrros al año que, sin anularme absolutamente, me impedían llevar una vida normal. No podía besar apenas, por ejemplo. Por aquella época, yo besaba mucho, pero no está bien visto besar con catarro. De nada me servían las vacunas anticatarrales, ni los remedios de parafarmacia (tomaba cantidades industriales de equinácea), ni el gorrro de lana con el que salía a comprar el periódico. Con los primeros fríos llegaban también los primeros mocos. Había leído en una revista que la tristeza predispone al catarro y yo era una persona triste. Tal vez, pensé, combatiendo la pena se me quitaran los catarros.

—¿Y por qué es usted una persona triste? —preguntó mi psicoanalista.

—Porque me siento culpable.

—¿Culpable de qué?

—De todo, incluido el calentamiento global.

—¿Qué tiene que ver usted con el calentamiento global?

—El otro día arrojé a la basura unas pilas agotadas del mando a distancia de la tele. Sabía que no se deben tirar a la basura, pero lo hice por pereza. Además, no reciclo.

—¿Por qué no?

—Por maldad.

—¿Es usted malo?

—No lo sé, el caso es que ni reciclo ni cuido el medio ambiente.

—¿Piensa que si corrigiera esos excesos se acatararía menos?

—Yo no vengo aquí a combatir el catarro, sino la culpa.

—Pero ha sido usted quien ha establecido la asociación entre una cosa y otra.

Todos nuestros diálogos eran así. Nos pasábamos la terapia haciendo círculos viciosos. Finalmente mi psicoa-

nalista se trasladó a Valladolid recomendándome a un colega con el que ni siquiera llegué a establecer contacto telefónico. Desde entonces, combato la culpa con el catarro y el catarro con la culpa. Cuando estoy acatarrado, no me siento culpable. Cuando me siento culpable, no estoy acatarrado. De este modo, voy tirando, como la mayoría de la gente. En cuanto al tabaco, sólo fumo ya en presencia de mi abogado.

Manos

Un hombre o una mujer sin manos no se pueden lavar la cara, ni atarse los zapatos, ni desabrocharse el uno al otro la camisa. No pueden mesarse los cabellos, ni taparse los oídos, ni abrir un libro, ni tomar una pluma. No pueden leer ni dibujar el rostro que acarician, ni quitar las legañas a un bebé. No pueden, al salir de una pesadilla, frotarse los ojos con alivio, ni colocar la palma o el envés sobre la frente de su hijo para medirle la temperatura. Ni comprobar el grado de dureza de una fruta, partir el pan, o recorrer con la punta del índice los versos de un poema. Ni señalar podrían un pájaro en un árbol, una libélula sobre el estanque, un dolor en un punto concreto del pecho o la garganta. No podrían sin manos una mujer o un hombre sacar un conejo de la chistera ni unas monedas del bolsillo ni pintarse las uñas, ni clausurar los párpados de los padres fallecidos con los ojos abiertos. Unos adolescentes sin manos no pueden masturbarse ni cogerse de la cintura, ni retirarse el pelo de la frente, ni quitarse los granos de la cara. No pueden sostenerse la cabeza al llorar, ni encender los primeros

cigarrillos, ni alcanzar aquellas zonas del otro en las que el único órgano de visión competente son las yemas de los dedos. Un bebé sin manos no tiene dónde almacenar la memoria de la ropa interior de su madre ni la textura de sus pezones. Aun así, hay lugares en los que las manos no valen nada. Las cortan como quien poda, arrojándolas al medio de la calle, donde los soldados las pisotean con la neutralidad asombrosa con que nosotros pisamos las hojas del otoño. No cabe imaginar mayor crueldad ni lobotomía tan eficiente como la de arrancar del cuerpo las manos espantadas. Quizá no nos las merezcamos, al menos mientras nos quepa en la cabeza la posibilidad de que otros vivan sin ellas.

La caca

Era la hora de la siesta y me encontraba tumbado en el sofá, aturdiéndome con un programa cualquiera de la tele, cuando sufrí un arrebato místico en cuyo transcurso los dioses (porque eran varios) me revelaron que el sentido de la vida del hombre era la producción de caca. La sorpresa, como comprenderán, fue mayúscula, de modo que volví a preguntar y recibí idéntica respuesta. Por lo visto, hemos sido creados, al igual que el resto de los animales, para producir aquello que tomamos equivocadamente por un residuo; el residuo somos nosotros. La caca es la estrella, por eso hay tantas clases de heces, cada una con su textura y su tamaño, desde la de la mosca a la del elefante. Los dioses no nos quieren, pues, por nuestra alma, sino por nuestros excrementos, que alimentan y dan lustre al mundo vegetal. El mundo vege-

tal, a la chita callando, resulta que es el rey de la creación, de ahí que los perros levanten la pata cuando pasan junto a un árbol: es su modo de orar, porque los perros saben a qué han venido a este mundo y quién es quién.

Una vez más, pensé en medio de aquel arrebato místico-escatológico, los sentidos nos han engañado. Decía Freud en un célebre artículo que el narcisismo del hombre ha sufrido a lo largo de su historia tres grandes heridas. La primera fue descubrir que no éramos el centro del universo; la segunda, que descendíamos del mono; la tercera, que el yo no manda nada. Me fastidia haber dado con la cuarta, pues jamás he envidiado el destino cruel de los descubridores. Quizá algún día mi nombre figure junto al de Copérnico, al de Darwin, al de Freud, genios que supieron mirar adonde debían para no dejarse arrastrar por las apariencias. Bien, ¿y qué? ¿Qué importa figurar en ese cuadro de honor cuando sabes que lo único que los dioses esperan de ti es que vayas al baño con regularidad?

Quizá soy uno de ellos

Como todos los domingos, fui a ver a mi padre a la residencia. Aunque hace tiempo que no me reconozco, tengo la impresión de que le resulto familiar. Por eso procuro hablarle de cualquier cosa mientras él mira al vacío. De vez en cuando, fija la vista y pronuncia una incoherencia. Seguramente no hay nadie ya dentro de él, pero se trata del cuerpo de mi padre, de sus ojos, de sus manos, de su boca... Un cuerpo sin nadie, o sin apenas nadie, puesto que él mismo no sabe cómo se llama ni quién es ni qué

fui enormemente feliz con aquella combinación de sanguijuela y labios. El animal se desprendió por fin y la chica lo observó con expresión de triunfo sobre el suelo de la cocina. Luego me miró con expresión divertida y me ofreció el cigarrillo, del que di una calada mientras ella lo sostenía entre sus dedos. Estoy hablando, pues, de una experiencia sexual en toda regla y con sus dosis, por tanto, de pánico y felicidad. Nunca fui tan dichoso ni estuve tan asustado. Arrojam los restos de aquella combustión amorosa (la sanguijuela y la colilla) al retrete, tiramos de la cadena y cada uno volvió a lo suyo, como si no hubiera ocurrido nada.

Pasados unos días, busqué la palabra sanguijuela en un diccionario que daba vueltas por casa. Decía así: «Anélido acuático de hasta doce centímetros de largo y uno de grueso, cuerpo anillado y una ventosa en cada extremo, con la boca en el centro de la anterior. Vive en las aguas dulces y se alimenta de la sangre de los animales a los que se agarran.» Creo que me pareció todo muy sexual, especialmente lo de la ventosa y el cuerpo anillado. No sabía qué rayos podía significar «anélidos», ni tuve la curiosidad de buscarlo, pero me enamoré de aquella palabra. Todavía me gusta. Anélido. Pero el diccionario incluía una segunda acepción: «Persona que va poco a poco sacando a alguien dinero, alhajas y otras cosas.»

Como se diera la circunstancia de que poco después echaran de casa a aquella chica, que al parecer llevaba realizando pequeños hurtos desde que empezara a trabajar con nosotros, deduje que era una sanguijuela con forma de persona. Y ahora viene lo mejor: se parecía mucho a la actual Demi Moore. Tengo una fotografía que lo demuestra.

Territorios míticos

Ahora me duelen las lumbreras: cada edad tiene sus perversiones. El problema de las lumbreras es que son pura metafísica. Si me dolieran los pies, me dolerían los pies; si la cabeza, la cabeza; si la garganta, la garganta. En cambio, si me duelen las lumbreras, no me duele nada, porque las lumbreras no existen. El diccionario dice que se trata de una región del cuerpo situada en la parte baja de la espalda, entre las últimas costillas y la cresta íliaca. Una tierra de nadie, en fin; un territorio mítico, una región ilocalizable en el mapa corporal. Las lumbreras son lo más parecido al alma y lo cierto es que también el alma, pese a no existir, nos da más de un quebradero de cabeza. La diferencia entre uno y otro dolor es que el del alma es moral y el de las lumbreras, físico. Los seres humanos somos muy ambiciosos: no nos conformamos con enfermar de las cosas reales, como el hígado o la vesícula, sino que nos ponemos mal de las irrealidades, como el alma o el lumbago.

La misma palabra que utilizamos para definir este dolor, lumbago, es completamente inverosímil. Lumbago, lumbago, cuánto más la repite uno, más advierte lo delirante de su sonido. Por favor, se nota a la legua que no significa nada. Dices cefalea, tendinitis, migraña, diarrea y todos sabemos de lo que estamos hablando, pero dices lumbago y te quedas a oscuras. El lumbago es al cuerpo lo que la depresión al alma. Por eso es tan difícil de curar. De hecho, creo que no se cura. Hace poco, un monitor de gimnasia me recomendó unos ejercicios muy humillantes, que consistían en hacer flexiones sujetando un palo de escoba sobre los hombros. Como cada vez me doliera más, telefoné a un amigo especializado en medi-

cina deportiva que me dijo que abandonara de inmediato tales ejercicios.

—¿No son buenos para el lumbago entonces?

—Son buenos, pero es evidente que a ti no te hacen bien.

—¿Y qué me recomiendas?

—Que te sientes de otra forma.

Le hice caso, me senté de otra forma, cruzando la pierna izquierda sobre la derecha, y a los pocos días, curiosamente, se me quitó la depresión. Llevaba, desde que comencé el invierno, un poco triste, sin encontrarle sentido a nada y de repente, con sólo cruzar la pierna izquierda sobre la derecha, en lugar de la derecha sobre la izquierda, como hacía habitualmente, comencé a encontrarle sentido a la vida, incluso a la enfermedad. En cambio, el lumbago sigue igual o peor, si cabe, pero lo llevo con más resignación. Desde luego, preferiría que me doliera algo existente, pero para alguien que se dedica a escribir quizá sea más beneficioso padecer de cosas irracionales que de las de verdad. Estoy dándole vueltas a un relato que sucedería precisamente en ese territorio mítico: en la región lumbar. Continuará.

Mi dedo índice

Llegué al hotel, exploré la habitación y el cuarto de baño, vacié la maleta, colgué las camisas y salí a dar un paseo por aquella ciudad desconocida. De súbito, me llamó la atención el escaparate de una tienda de ropa. Lo curioso es que no había en él nada especial: un par de maniqués que representaban a una mujer y un niño

(madre e hijo) de la mano. El niño llevaba un uniforme colegial y una mochila. La madre, una falda escocesa, una blusa blanca, una rebeca azul y un bolso de los de bandolera. Ninguno de los dos maniqués tenía cabeza, lo que cada vez es más frecuente. En esta ocasión me conmovió tanto esa ausencia que estuve un rato poniéndolo rostros a la mujer y al niño. Casi siempre me sabía la cara de mi madre de joven y la mía de niño. Durante unos instantes me sentí transportado a la época en la que me llevaba de la mano al colegio.

Tras un rato de observación, advertí que los maniqués no pertenecían al mismo fabricante, por lo que el niño no podía ser hijo de la mujer, a menos que fuera adoptado. Aquello me produjo un malestar inexplicable. Presa del desasosiego, continué andando. Al rato, no obstante, me encontré de nuevo delante del escaparate, pues había dado de forma inconsciente una vuelta a la manzana. En este segundo encuentro, se me heló la sangre en las venas (dónde, si no) al advertir que al niño le faltaba, como a mí, una falange del dedo índice de la mano derecha. La perdí de pequeño, al pillarme con una puerta jugando con mis hermanos. Guardo un recuerdo confuso del dolor, del grito que di y de las carreras de mi madre (mi padre no se encontraba en casa) intentando encontrar a un vecino que nos llevara al hospital. También recuerdo el gesto de pánico de mi hermano Román, que había cerrado la puerta cuando yo tenía el dedo dentro, junto a una de las bisagras cuyo brillo me había llamado la atención. Nunca supe si lo había hecho a sabiendas o no. Quizá él tampoco. En cualquier caso, ha arrastrado siempre esa culpa que ha dificultado nuestras relaciones.

Muchos años después de aquel accidente, cuando le

dije a mi madre que quería ser escritor, me miró la mano, como si la ausencia de aquella falange pudiera impedir-melo. Es cierto que tengo que coger el bolígrafo de forma un poco extraña, pero eso jamás me ha impedido escribir. A veces, por el contrario, pienso que tal dificultad ha influido de forma positiva en mi estilo. Se escribe desde la carencia, desde la negación, y el hecho de que mis ejercicios de caligrafía fueran el resultado de una conquista, en ocasiones heroica, imprimió carácter, creo, a mi letra y, en consecuencia, a mi escritura. Hace años, un cirujano plástico me propuso un arreglo que rechacé. No sólo he aceptado vivir con una mano coja, sino que he hecho de ello una marca.

Ahí estaba yo, en fin, frente a aquel escaparate de una ciudad desconocida, pero también frente a mi vida. La existencia está llena de coincidencias portentosas. Si fuéramos capaces de reparar en todas las casualidades aparentes que se dan minuto a minuto a nuestro alrededor, nos quedaríamos asombrados del hilo conductor que atraviesa cada uno de los sucesos de la vida diaria, engarzándolos, sometiéndolos a una unidad de la que no somos conscientes. Quedaba por resolver el asunto de que los maniqués pertenecieran a fabricantes distintos, pero también aquello tenía sentido si pensamos que mi hermano Román, el mismo que había ocasionado el accidente en el que perdí medio dedo, solía decirme que yo era adoptado.

Entré en la tienda y compré la ropa del niño y de la mujer ante la mirada de sorpresa del dependiente. Al regresar al hotel, extendí las prendas sobre la cama y tuve la revelación de que aquel vestuario era real. Quiéreme decir que quizá era lo único real de mi vida. He tenido en ocasiones la sensación de vivir situaciones irreales,

pero nunca la de encontrarme ante un exceso de realidad. Tal era lo que sentía. Los pantalones del niño, su jersey de pico, así como la falda, la blusa y la rebeca de la mujer, que, adoptiva o no, era su madre, tenían una consistencia extraña, poseían la calidad de las cosas estables, sólidas, permanentes, macizas. Nunca yo mismo había sido tan real como en la habitación de aquel hotel de una ciudad completamente desconocida para mí. Me llevé aquellas ropas a casa y, sin decir nada a nadie, las escondí en el sótano, junto a mis herramientas, pues soy aficionado al bricolaje. De vez en cuando, me asomo a ellas, las huelo y me siento real.

Viva la ósmosis

Durante mucho tiempo ignoré que los pechos de las mujeres estuvieran rematados por un pezón, y no fue un descubrimiento agradable, la verdad. Ahora, sin embargo, no sería capaz de imaginarlos de otro modo. Se acostumbra uno a todo. Cuando le conté a mi psicoanalista esta fantasía infantil sobre la ausencia de pezón me preguntó que de dónde creía entonces que salía la leche con la que las madres amamantaban a sus hijos.

—El pezón no lo explica todo —respondí yo—. El asunto de la leche es increíble con pezón o sin él. En cierto modo, me parecería más lógico que los niños se alimentaran por ósmosis.

—¿Por ósmosis?

—Si las plantas absorben los minerales del suelo por ósmosis, no veo por qué no podríamos nosotros tomar la leche de ese modo.

—¿Acaso preferiría haber sido usted un vegetal? —preguntó mi psicoanalista.

—No lo sé —respondí yo y cambié de tema.

Le conté que durante un tiempo pensé que los niños nacían de las mujeres y las niñas de los hombres. Siempre tuve una percepción muy simétrica de la realidad, de manera que el que todo el mundo, con independencia de su sexo, naciera de las hembras me parecía desproporcionado. Ahora, sin embargo, no soy capaz de imaginar a un hombre pariendo. Se acostumbra uno a todo, a todo. No hay más que ver los documentales de La 2.

—¿Le gustaría a usted haber parido a una niña? —preguntó.

—No lo sé —respondí, aunque me parecía un deseo incompatible con el de querer ser un vegetal—. Cambiemos de tema.

—¿Cree usted que está cambiando de tema en realidad?

—No lo sé —insistí—. Cambiemos de tema.

Mi psicoanalista se quedó callada y entonces recordé que un compañero de colegio me había contado que las mujeres nacían sin pezón y que les aparecía cuando tenían el primer hijo. En realidad era el bebé el que se lo fabricaba a base de chupar. A veces, chupábamos globos hinchados y vetamos cómo se formaba enseguida un pezón rudimentario, por lo que la explicación me pareció bastante verosímil.

Se lo conté a mi psicoanalista y dijo si me habría gustado a mí ser el mayor de los hermanos para hacerle los pezones a mi madre.

—No lo sé, creo que hubiera preferido la técnica vegetal, la ósmosis —insistí.

—Bueno, es la hora —dijo ella—. Mañana seguimos. Me levanté y me fui. Las cosas eran como eran, desde luego, pero podían haber sido como las imaginaba yo. De hecho, había más lógica en mis propuestas que en las de la naturaleza. Al menos por lo que se refiere a los mamíferos. Los vegetales eran más sutiles, más limpios. Los vegetales están llenos de talento. Y es que como la ósmosis no hay nada, con perdón.

La pasión por la sinopsis

El sueño del hombre es tener concentrado mucho poder en un espacio muy reducido. La caja fuerte responde a ese ideal, lo mismo que el mando a distancia. En la primera, por pequeña que sea, cabe un diamante con sus dólares; con el segundo, puede uno viajar de una película de vaqueros a otra de ciencia-ficción sin abandonar el sofá. Hay un cuento de Borges, *El Aleph*, donde se habla de un punto en el que sucede de forma simultánea todo lo que en la realidad se nos muestra sucesivamente. Y en los bancos tienen una habitación con las paredes llenas de monitores para contemplar al mismo tiempo la actividad de cada una de las dependencias del edificio entero. La más alta expresión de esa forma de poder es el botón nuclear, con el que te puedes cargar medio planeta utilizando un dedo. Tenemos tendencia, en fin, a la sinopsis.

A cabo de leer un artículo sobre el poder curativo de las plantas de los pies. Según su autor, en ese breve espacio corporal está contenido todo el organismo, con sus vísceras y sus vesículas, sus bacinetes y sus fosas. De manera que si tienes problemas con el bazo, pongamos por

Tuberías

Si uno fuera capaz de reunir los patios interiores a los que se ha asomado a lo largo de su vida, formaría con ellos un sistema endocrino tan complejo como el del aparato digestivo. Lo curioso es que son idénticos unos a otros, se hayan visto en Bruselas o en Nueva York, en Copenhague o en París, a los cuatro o a los cuarenta años. Llegas a un hotel de una ciudad desconocida, en donde ni tú mismo sabes todavía quién eres, abres por curiosidad la ventana del cuarto de baño y allí están las mismas tuberías de tu infancia atravesando idénticas paredes grises con manchas de humedad. No importa el número de estrellas del hotel, ni su situación, tanto como tu habilidad para detectar las aberturas tras las que se agazapan.

Otro día estás comiendo en un restaurante caro, donde vete a saber por qué medio has conseguido que te inviten unos anfitriones de lujo, cuando cometes el error de visitar el servicio, y también allí, inevitablemente, das con el ventanuco que te asoma a ese raro espacio que ya viste en Zamora o Murcia, en Valencia o Bilbao, en Buenos Aires o Berlín. Si en alguno de estos lugares alejados de tu geografía o tu bolsillo tienes problemas de identidad, basta con que busques el agujero atravesado por ese hilo conductor para averiguar de golpe quién eres y de dónde vienes. Hasta en las novelas hay patios interiores cuya suma compone un tubo digestivo que recorre la historia de la literatura. Algunos hombres, a medida que crecen, intentan separar este recurso arquitectónico de su existencia, lo que es tan difícil como vivir sin estómago. A través de los patios interiores hacemos una digestión de lo que somos, pero también de lo que queríamos

cuando, asomados al de la adolescencia, fumábamos los primeros cigarrillos clandestinos soñando en un futuro con las tuberías empotradas.

Los insectos

Me preguntó una periodista que por qué mis columnas solían componerse de tres párrafos y le dije que porque tenían la pretensión de parecerse a un insecto de los dotados, como viene siendo habitual por otra parte, de cabeza, tórax y abdomen. Lo dije por decir, la verdad, pero después de colgar el teléfono me di cuenta de que pocas veces había sido tan sincero. Si algo me gusta de la columna es su caducidad. La mayoría de ellas se escriben, se publican y mueren en 24 horas. Algunos insectos no viven mucho más. Le oí decir a un experto que existe una variedad de artrópodo cuya única misión en el mundo es fecundar a la reina, por lo que no permanece entre nosotros más que el tiempo justo de practicar una cópula rápida y luego se muere. De hecho, catece de estómago, pues a la naturaleza le parecía un derroche dotarlo de un órgano que, con las prisas, no iba a llegar a utilizar. Me gusta también mucho de los insectos el hecho de que tengan la respiración traqueal. Las tráqueas son más limpias que los pulmones, que siempre me han parecido una porquería. Además, están colocadas en la zona lateral del tórax, lo que quiere decir que no implican a la boca en la toma ni en la expulsión de aire. Tienen, en fin, un diseño más funcional, más avanzado, con menos averías. Y para besat son también más prácticas que los pulmones, ya que puedes permanecer pegado a los labios

del amado o amada sin tenerle que separar cada poco para tomar aire. Las personas que tienen respiración traqueal, por otra parte, carecen prácticamente de halitosis. No hay nada peor que una de esas columnas mamíferas que te echan el aliento antes de abrir el periódico y te arruinan la lectura.

Lo que menos me gusta de los insectos es el abdomen, pero reconozco que se trata de un prejuicio biológico injustificado. Hay menos entresijos en el abdomen del insecto más grande que seamos capaces de imaginar que en el paquete intestinal del mamífero más diminuto del universo. Uno siempre escribe de lo que pierde y yo me he perdido ser insecto, qué le vamos a hacer. Por eso mis columnas son artrópodos.

Nacer

El feto oye en el útero ruido de tuberías, aunque la madre esté escuchando a Mozart. Mozart llega, con suerte, a través de la placenta, como las proteínas, pero por el oído el bebé sólo escucha borborismos, gárgaras. Es posible que las oiga como una amenaza, pues él será desaguardo más pronto que tarde. Tal vez en el quirófano hayan puesto a Vivaldi, pero él sólo oirá el ruido de las esclusas orgánicas a través de las que su cabeza se abre paso. Enseguida, alguien cortará el cordón umbilical, que es la tubería por la que aún permanece aferrado a la madre, y el niño será lanzado al abismo de una existencia propia. No es raro que ese cordón sea sustituido por un vínculo invisible que mantiene a los hombres, incluso a los hombres muy mayores, unidos de por vida a la madre.

Pensaba estas cosas en un hotel cuyas cañerías no hacían más que sonar. Me encontraba lejos de casa, en un país cuyo idioma me era desconocido y cuyas costumbres me resultaban extrañas, cuando no hostiles. Me había metido en la cama por meterme en algún sitio, y entonces las cañerías comenzaron a sonar. Hablaban el mismo idioma que las de mi país. Apliqué el oído y a través de aquellos sonidos familiares fui recorriendo todas las cosas en las que había vivido. En la primera de la que tengo memoria, había un patio interior muy estrecho por el que descendían todas las tuberías del edificio, que tenía bronquitis aguda. Fue la música que me acompañó a lo largo de la infancia. Reconocí ese ruido antiguo, así como el goteo de un grifo mal cerrado o roto, en el hotel.

Pero había algo que sonaba raro en aquel festival de fontanería, como cuando escuchas tu propio idioma en un acento que nunca antes habías oído. Me dio por pensar que aquello que no acababa de reconocer era lo mismo que percibe el feto en el interior del útero: un ruido de tuberías, desde luego, pero amortiguado por la barrera de líquido amniótico que nos protege del exterior. Bajo las sábanas, lejos de mi país, recorriendo los rincones más extraños de aquella cama y de mí mismo, tuve la impresión de regresar a lo más antiguo y nací de nuevo. Pero al poco de nacer bajé a recepción y me hicieron pagar la cuenta. Nada es gratis.

La respiración pulmonar

Durante una época escribí en una revista de medicina y humanidades. Procuraba, por experimentar, dar a mis

lar. Colgó lleno de palpitaciones: la voz había abierto en su memoria sentimental una grieta por la que comenzó a salir enseguida una aguja de gas. Volvió a marcar con- fiando a los dedos la reproducción del error y respondió de nuevo la mujer. Él permaneció en silencio, absorbiendo con los sentidos la atmósfera de la habitación lejana. No se oía la televisión ni la radio: tampoco ruido de niños. Imaginé que vivía sola en un apartamento igual que el suyo y lo reprodujo sin dificultades. Ella, a su vez, callaba. Quizá su voz había levantado también un registro mal cerrado en las sentinas de su memoria. La imaginó con un libro en el sofá.

Durante años había soñado que se encontraban en la calle y ahora, en lugar de sus cuerpos, se cruzaban sus voces, pero la de ella tenía la densidad de un cuerpo. «Diga», repitió al fin, y él paladeó ese «diga» con las membranas del oído, igual que en otro tiempo había saboreado sus muslos con sus dedos. Era un «diga» mojado por la excitación. De manera que también ella vivía sola y los sábados por la tarde leía: tenía la voz de los que se refugian de las horas dentro de una novela. «¿Es el supermercado?», preguntó. «Sí», escuchó al otro lado, tras un titubeo: «¿Qué desea?» Recitó el pedido y al final la mujer añadió que había yogures en oferta. Después de los yogures, no supo continuar. Ella, tampoco, así que dijo que se lo enviarían y colgó sin solicitar la dirección, lo que acabó de delatarla. Telefoné de nuevo, lleno de remordimientos, pero sus dedos no se atrevieron a equivocarse una vez más. Se habían cruzado, pero después de unos instantes prefirieron simular que no se conocían. Él reprimió un sollozo y, ahora sí, llamó al supermercado.

Limpiadoras

En un acto académico celebrado en la Universidad de Nueva York, al que fuimos invitados no hace mucho un grupo de escritores de distintas nacionalidades, aunque todos de habla española, intervino de repente una mujer que se encontraba entre el público. Primero nos felicitó por todo lo que hasta entonces habíamos dicho, y a continuación nos explicó que ella era portorriqueña y que se ganaba la vida en aquella ciudad limpiando oficinas por las noches.

Yo ya conocía a estas mujeres que entraban en los grandes edificios de la burocracia neoyorquina cuando la mayoría de la población se metía en la cama, y que se pasaban la noche deambulando por aquellos espacios vacíos arrastrando una aspiradora o blandiendo una gamuza para el polvo: mi hotel se encontraba frente a uno de estos edificios y, como solía llegar tarde e insomne a la habitación, intentaba atraer el sueño bebiendo el último vaso de agua, mientras contemplaba la fantasmal actividad que se desarrollaba a esas horas en el edificio de enfrente.

La mujer describió con enorme habilidad el sentimiento de indefensión y soledad que provocaba a tales horas entrar en un ascensor o bajar por unas escaleras fantasmales.

Todos estábamos fascinados por su relato, pero también un poco incómodos, porque no sabíamos hacia dónde se dirigía. Finalmente, denunció que la mayoría de aquellas mujeres que limpiaban oficinas en turno de noche padecían una situación permanente de acoso sexual por parte de sus jefes, que por lo general eran blancos y norteamericanos.

Este final fue saludado por un largo e inquietante silencio que el moderador rompió al fin, señalando educadamente que aquello, aun siendo terrible, no tenía nada que ver con aquel acto académico. ¿Realmente no tenía nada que ver?, me pregunté esa noche frente al edificio de oficinas que había frente a mi hotel. Quizá no, pero es lo único que mi memoria ha logrado salvar de ese viaje.

Verano 1

Tuve, durante la siesta, una ensoñación en la que ocurría un desastre nuclear al que sólo sobrevivíamos El Corte Inglés y yo. Al principio, como es natural, nos desesperábamos, pero luego, viendo que la vida continuaba, decidíamos incorporarnos a su corriente con la naturalidad que éramos capaces de aportar a una circunstancia tan rara. Así pues, muchos días, al salir de la oficina, donde no habían quedado en pie ni los percheros, iba a los grandes almacenes y compraba cosas precisas e imprecisas, en confuso desorden, como antes de la catástrofe. El establecimiento me atendía con la eficacia habitual en él, con su sonrisa, y si algo no me gustaba me devolvía el dinero, que yo me apresuraba a gastar en otra cosa. Por mi cumpleaños recibía siempre una tarjeta de felicitación. Un día, después de pagar, le pregunté a El Corte Inglés qué tipo de sociedades consideraba él más atractivas, las consumistas o las ahorradoras. Noté que no quería comprometerse, aunque finalmente respondió que las consumistas, pues hacían circular el dinero y con él el oxígeno necesario para el funcionamiento del cuerpo social. Pero yo soy muy perspicaz, no es fácil enga-

ñarme, y me di cuenta de que había mentido: El Corte Inglés prefería las personalidades ahorradoras, aunque dependiera de los temperamentos despilfarradores. La existencia es así: a veces uno tiene que vivir de lo que más detesta en sí mismo o en los otros. Regresé a casa preocupado, pensando que los grandes almacenes, tan atentos siempre a mis necesidades, no me querían por mí, sino por mi dinero, lo que me pareció más difícil de sobrellevar que el propio desastre nuclear. Entonces desperté con el hígado bañado en pacharán y escribí a El Corte Inglés manifestándole todas estas dudas. Pero no me ha contestado todavía.

La tabla de multiplicar

En la mesa de al lado, un individuo pelirrojo confesó a una mujer rubia que a él le había costado más trabajo dejar de creer en Dios que dejar de fumar.

—Son cosas distintas —señaló la rubia.

—Bueno —respondió el pelirrojo—, Dios tiene también su nicotina y sus alquitranes, o sea, que crea dependencia.

En esto llegó mi gin-tonic de media tarde cuyo primer sorbo puso en marcha los neurotransmisores adormecidos por el calor. La comparación entre Dios y el tabaco resultaba, desde luego, sorprendente, pero estimulante también, de modo que pegué el oído a la conversación entre el hombre y la mujer.

—A veces —decía ahora el pelirrojo—, del mismo modo que doy una calada furtiva a un cigarrillo, creo en Dios un momento y luego lo dejo.

Pagaron, se levantaron y salieron. Calculé que el perro, tras lo sucedido, había vuelto a creer en Dios y que después de echar un polvo con la rubia volvería a encender un cigarrillo. Por mi parte, pedí otro gin-tonic y me puse a recitar mentalmente todas las listas que aún conservaba en la memoria. Me atasqué en la de las mujeres que no me habían querido.

Lógicas estacionales

«Todo en la vida pasa por algo», afirma un actor en una entrevista del periódico. Quiere decir que la realidad está al servicio de un sentido que se nos escapa. Esa mosca que acaba de detenerse en el cristal lo ha hecho por algo. Bush ha llegado a la presidencia de los Estados Unidos por algo. La materia orgánica se descompone por algo. La idea de que todo sucede por algo está muy extendida, casi como su contraria: la de que todo es absurdo. Esta última se escucha menos. No imagino a un cocinero asegurando que la vida carece de sentido tras dar la receta del pollo al chilindrón.

—El pollo al chilindrón es excelente, pero la vida es absurda.

La cuestión es ésta: ¿se puede asegurar que la vida es absurda sin cierto desgarró? Quizá no. Este tipo de afirmaciones incluyen un reproche. ¿A quién? No tenemos ni idea. En cambio, la idea de que todo se encuentra al servicio del sentido proporciona al que la dice una imagen como de buena persona. Ahí está el prestigio atávico de la religión, de la magia, de la búsqueda de una explicación superior.

Si consumes toda clase de ideas, puedes pensar unas temporadas que todo tiene un sentido (oculto) y, otras, que todo es absurdo (manifiestamente). Muchas ideas de este tipo son productos de consumo estacionales. El invierno invita al recogimiento. Es una buena época para pensar que todo sucede por algo. Si tienes un conflicto en la oficina, es por algo que quizá no comprendas ahora, pero que manifestará su sentido más tarde (quizá después de la muerte). Hay gente que hasta cuando le toca la lotería, que es puro azar, piensa que se lo ha merecido de algún modo, como si hubiera elegido ese décimo y no otro en función de una lógica secreta.

Todo en la vida pasa por algo. Todo en la vida es puro azar. Los extremos se tocan. La prueba de que los extremos se tocan es que asegurar que todo pasa por algo y que todo es absurdo viene a ser lo mismo. Constituyen dos enunciados espectaculares. ¿Cómo escapar de esa simetría agobiante? No sé, quizá dejando caer que, aunque resultaría absurdo que todo estuviera al servicio de algo, podría ser así. De nada.

Soy muy feliz

Acabábamos de empezar a comer cuando sonó el teléfono. No me moví, porque siempre lo coge mi mujer, pero esta vez continuó sirviéndose las manitas de cerdo como si no ocurriera nada. «¿No oyes eso?», le dije. «¿Qué?», preguntó ella. «El teléfono», respondí. Laura giró un poco el cuello, dirigiendo la oreja buena hacia el aparato y negó con la cabeza. No insistí porque hace años tuve una crisis con alucinaciones auditivas, entre otros sínto-

Falleció cuando se dirigía al hospital, dentro de una ambulancia, y aunque le hicieron dos o tres autopsias, resultó imposible saber si había muerto de todo o de nada.

Rareza

El sol se detuvo a esa hora del atardecer en que las gondolinas emborronan el aire, pero la gente no prestó atención a esta rareza hasta que el desfase entre el reloj y la luz resultó excesivo. No anocheó ese día, no se cerraron las flores ni se abrieron los bares; las gallinas volvieron a poner y los girasoles, firmes, mantuvieron la mirada al sol. Por la televisión desfilaron científicos y adivinos, mientras los corresponsales de aquellos lugares donde no había amanecido narraban las normas de seguridad impuestas por las autoridades para aquella noche de duración imprevisible. Desde las regiones del globo donde la parada se había producido a punto de anochecer, o al alba, llegaban imágenes de una población taciturna por el peso de aquel crepúsculo inconcluso.

Aquí se recomendó a la gente que durmiera, aunque fuera de día, y muchos lo intentaron, pero sus sueños tenían el color blanquecino de las películas veladas. En las camas los matrimonios se abrazaban mudos de pánico, temiendo que aquella paralización del universo fuera el preámbulo de algún sufrimiento insoportable. Cada vez que se despertaban, contemplaban el sol con la boca fruncida en un agujero de ansiedad. Comenzaron a circular previsiones mortíferas.

En esto, un viejo de Aluche que llevaba varios días durmiendo la mona se levantó y fue al baño para aliviar la vejiga; al tirar de la cadena, el mundo se puso nuevamente en marcha, como algunos electrodomésticos defectuosos al recibir un golpe. Los girasoles bajaron la cabeza, las flores se cerraron, los bares se abrieron y el mundo exhaló un suspiro cósmico. El viejo borracho, que nunca supo las consecuencias de aquel gesto suyo, continúa bebiendo cerveza por las tardes mientras discute con otros jubilados sobre la perfección del universo.

Jano

Nuestra cultura es dual: somos los inventores del sistema estereofónico y el binomio; del forro y la funda; de la apariencia y la realidad; de la esencia y la existencia; de la forma y el fondo; de lo individual y lo colectivo; de la cura y la cruz; de la base proteínica y el ácido nucleico; del *software* y el *hardware*. Algunos de nuestros más ilustres antepasados son Cástor y Pollux, que en la actualidad componen la constelación de Géminis; o Rómulo y Remo, dos gemelos amamantados por una loba que acabaron mal. Eso por no citar a tipos como Cain y Abel, entre quienes se interpuso la quijada de un burro. La particularidad de todas estas parejas es que uno de sus miembros tenía que perecer para que sobreviviera el otro. No podemos vivir sin ser dos, pero al mismo tiempo se nos hace insoportable la existencia del segundo.

Quizá para controlar el aumento de los viudos duales, que al final dan más problemas que un pensionista y un parado juntos, los romanos inventaron a Jano, que

lleva la dualidad dentro en lugar de llevarla fuera. Jano tiene dos rostros y con uno mira hacia delante y con el otro hacia atrás; el secreto es que nunca ven lo mismo al mismo tiempo y que, al formar parte de un solo cuerpo, son inseparables, como la cara y la cruz o el significado y el significante.

Jano es, pues, una dualidad unitaria e indestructible, porque sus identidades se ignoran tanto como se necesitan. Los romanos, que eran listos, lo hicieron el dios de las puertas —esos objetos que comunican o separan, a conveniencia, los espacios duales— y, para rematar la faena, lo casaron con Cardea, que era la diosa de los goznes. O sea, que la articulación de lo dual es siempre un proceso cultural delicado que no debe confundirse con el recurso esquizofrénico.

No sé si me explico.

En el pasillo

Había estado todo el día en casa, solo, leyendo cosas que no me convienen, y a última hora decidí fumarme un cigarro en el pasillo para estirar las piernas. Lo recorrí de arriba abajo muchas veces, imitando los gestos del que pasea por una avenida, cuando noté que entre el pasillo y yo estaba sucediendo algo inquietante. Más que moverme por él, me parecía oírlo como se oye un verso o una sinfonía. Cerré los ojos para escuchar mejor, y entonces me di cuenta de que, en lugar de estar yo dentro del pasillo, era el pasillo el que estaba dentro de mí.

Sin dejar de andar con los ojos cerrados me dirigí a la puerta y llegué sin dificultades hasta el ascensor, y aun-

que pareció que me metía en él, fue en realidad el ascensor el que me penetró. Y con el ascensor dentro y los ojos cerrados llegué a la calle, y noté que, a medida que avanzaba hacia la estación de metro, también la calle se iba metiendo en mí. Y, bueno, hubo un momento en el que ya todo el universo mundo estaba dentro, de manera que no me costaba ningún trabajo tomar decisiones. Así que decidí entrar en un restaurante barato, muy mal iluminado, que vi cerca del tercer espacio intercostal. Pedí una sopa y un filete y me fui sin tomar café, porque en la mesa de al lado había un sujeto con cara de desesperación que hacía mucho ruido al masticar. Luego estuve de copas por un barrio chino que encontré cerca de la faringe, cuando me dirigía a una ciudad que había en la cabeza, y pasé un rato estupendo con una mujer que nunca se me habría ocurrido que pudiera estar dentro de mí. Fue entonces cuando pensé que si me asomaba fuera a través de un ojo o de un oído podría ver la maquinaria o el lugar desde el que se dirige el universo.

Levanté, pues, un párpado, y lo que vi fue un pasillo oscuro y un espejo.

El clavo

Estaba acostado, con la almohada doblada debajo de la cabeza, fumándome el último cigarrillo de la jornada mientras me entregaba a fantasías adolescentes de sexo y éxito, cuando vi en la pared de enfrente una mancha que tenía la forma de un insecto de la variedad de los estuchados. Me armé con el zapato, pero al acercarme vi que se trataba de un clavo de cabeza ancha cuya sombra, desde

bíamos llegado. Perdí de vista el coche cuando giró por el edificio de la Audiencia, pero lo seguí imaginariamente unos metros más y al poco hice que se estrellara imaginariamente contra el monolito de la Libertad. Corrí en esa dirección para ver los cadáveres, pero no había ningún coche estrellado. Comprendí que había entrado en una mala racha y desecé que me cayera encima una cornisa, pero la buena suerte se había terminado, así que llegué vivo a la oficina y aquí estoy, haciendo las tonterías de siempre.

El perro fantasma

Paso todos los días con mi perro por delante de una casa con jardín donde en tiempos vivió otro perro que nos ladraba. Al mío se le erizaban los pelos unos metros antes de llegar a la verja tras cuyos barrotes aparecía el rostro oscuro de su adversario. Una vez cara a cara, se enseñaban los dientes y hacían grandes manifestaciones de odio mientras yo sujetaba al mío de la correa. Se trataba de un rito más o menos inocente al que todos estábamos acostumbrados. Un día el perro enemigo no apareció tras la verja. Casualmente, esa misma tarde me encontré en el mercado con su dueño, que me dijo que había muerto. Le di el pésame y pedí tres cuartos de kilo de chuletas de cordero.

De eso hace ya un año, más o menos. Sin embargo, cada vez que pasamos por delante de la casa del perro muerto, el mío se eriza como la primera vez y lanza hacia el interior del jardín tres o cuatro ladridos de advertencia. A mí me hace gracia, pues ya le he dicho varias veces

y en distintos idiomas (menos en el suyo, evidentemente) que su enemigo está muerto, y que por lo tanto hace un gesto inútil de agresividad y adrenalina. El otro día, sin embargo, se me ocurrió de súbito la posibilidad de que mi perro ladrara al fantasma del animal fallecido. Es obvio que él no está, pero cómo asegurar que no se ha quedado su fantasma. Se lo comenté a un amigo aficionado a asuntos esotéricos y no le pareció descabellado. El mundo, dijo, está lleno de espíritus que los seres humanos no percibimos porque hemos perdido esa capacidad, si algún día la tuvimos. Mi gato, añadió, juega todos los días en el jardín con el fantasma de otro animal cuya naturaleza no he logrado averiguar.

Fantasmas. Estuve dándole vueltas al asunto y pensé que yo mismo me pongo muchas veces en guardia para defenderme de situaciones irreales. Basta que algo evoque un asunto doloroso de la infancia o de la juventud para que reaccione como si la situación aquella volviera a repetirse. A veces soy yo, sin darme cuenta, quien provoca su repetición, para justificar mi agresividad sin duda. El mundo está, en efecto, lleno de fantasmas. La pregunta es si se encuentran dentro o fuera de nuestra cabeza.

Formularios

Al despertar, vi que la azafata había dejado sobre el brazo de mi asiento el formulario que era preciso rellenar para entrar en el país al que nos dirigíamos. El resto del pasaje dormía en medio de la penumbra, pues era de noche y sólo permanecían encendidas las luces que indi-

caban la situación de los baños y las que en los bajos de los asientos delimitaban el pasillo. Comencé a rellenar el formulario y todo fue bien hasta que debajo de la línea en la que se solicitaba la fecha de nacimiento encontré otra donde había que anotar la de la muerte. Sobrecogido, levanté el rostro y vi avanzar a una azafata en medio de aquella atmósfera espectral. «Por favor —le dije en voz baja cuando llegó a mi altura—, ¿qué hay que poner en esta casilla?» «¿Usted qué cree?», respondió ella observándome con ironía, como si me estuviera haciendo el ingenuo.

Suponiendo entonces que me había sorprendido la muerte mientras dormía, puse la fecha en la que había salido de Madrid, y en la que aún nos encontrábamos. Luego rellené el resto del formulario, tumbé el respaldo del asiento, cerré los ojos y di un par de cabezadas. Me despertó el ajeteo de las azafatas, que comenzaban a servir el desayuno. Las luces estaban abiertas (había amanecido) y las luces encendidas. Vi el formulario, pero preferí (por miedo, supongo) no comprobar si lo de la casilla de la muerte había sido una alucinación. Llegué a destino, entregué el impreso en el control de policía, tomé un taxi, fui al hotel, hice en aquella ciudad lo que se esperaba de mí y regresé a casa con regalos en la maleta. Mis rutinas son desde entonces las de siempre, mi relación con las personas y con el trabajo también. Todo sigue igual, pero de algún modo misterioso todo es diferente, como si, en vez de vivir, imitara la vida que llevaba antes del viaje. No es desagradable, sólo raro.

Habitaciones sin alma

Llego a la habitación de un hotel de nivel medio que tiene todo lo que se le supone: la cama, desde luego, las mesillas de noche, una mesa, una tele, y hasta una butaca en la que descansar o leer. No hay en ella, digamos, nada raro, distinto a aquellas otras habitaciones en las que he pasado tantas noches. Sin embargo, me dan ganas de dar la vuelta y salir corriendo. No lo hago. Coloco disciplinadamente la maleta sobre el mueble destinado a ello y la abro para que respire, pero lo dejo todo dentro, como con miedo a que la ropa se contamine de la atmósfera reinante. De todos modos, me acerco al armario, corro la puerta y lo huelo conteniendo el ataque de angustia que se anuncia desde el estómago. Un armario vacío, con perchas tristes, tristesimas, perchas como costillas sin carne. Hay en la parte de debajo de este vacío de madera una caja fuerte de hierro con la puerta abierta. Me acerco a la ventana, descorro las cortinas, y miro afuera. Aunque la habitación no da a un aparcamiento (lugar triste donde los haya), se observa un paisaje ciudadano que conduce también a la desolación. Como ha comenzado a anochecer, acciono todos los interruptores, todos, provocando una sensación contradictoria, pues cuantas más luces se encienden más oscura está la habitación. Los vatios se restan en vez de sumarse.

Te dices: «Total, por una noche...», que viene a ser como decir en la ruleta rusa: «Total, por una bala...» Esa bala te puede matar. Esa habitación puede permanecer en la memoria el resto de tu vida. No hay nada peor que abandonar una habitación de hotel llevándosela dentro. Pero la cuestión es ésta: ¿por qué este cuarto, siendo idéntico a tantos otros por los que he pasado, me provo-

cuarto de baño, pero hizo un gesto en el que implicó a la nariz del tal modo que los ojos y la boca se pusieron a las órdenes del olfato componiendo un mensaje de censura. La noticia se difundió con rapidez, pues esa noche, durante la cena, notó que era tratado con el desprecio, o acaso la piedad, de un ex rehabilitado. Tras el postre, mientras la familia se agrupaba en torno al televisor, él se retiró al cuarto de baño y se fumó un cigarro sin boquilla para notar mejor el peso de la nicotina y de la culpa en el fondo de los pulmones. La nicotina no hizo nada en esa ocasión, pero la culpa resucitó una tos acantonada desde hacía meses en el tejido epitelial de la conciencia.

Con la tos recuperó también su identidad perdida. Entonces, intentó recordar quién había sido durante la época de abstinencia, y vio a un tipo que imitaba sus gestos y que se acostaba en su cama, pero que no era él. Estaba tan excitado por este reencuentro consigo mismo que entró en el salón riendo y tosiendo como el que vuelve a casa. Pero su mujer le miró y él se dio cuenta de que su casa había sido ya ocupada por el otro.

Horóscopo

Detesto que el horóscopo lleve razón porque eso me hace vivir pendiente de él y no me gusta vivir pendiente de tonterías en las que no creo. Pero a veces acierta; el domingo pasado, por ejemplo, me dijo que controlara un poco el tabaco porque podía tener problemas con la garganta, y mientras lo leía carraspeé un par de veces: por sugestión, supongo, porque llevaba más de dos meses sin fumar. De manera que, en un ejercicio de racionalidad

materialista, bajé al estanco, me compré un paquete de la marca que más daño me hace, que es también la que más me gusta, y regresé al vicio provisionalmente para reírme un poco de todas esas supercherías dominicales. Al día siguiente estaba hecho polvo, pero no sabía si atribuirlo al horóscopo o a los cigarrillos. Quizá fue una combinación de las dos cosas. Con el horóscopo me pasa lo mismo que con las encuestas, que no sé si describe la realidad o me da órdenes.

Otra historia que tengo con el tabaco es que cada vez que lo dejo me encuentro con algún miserable que tampoco fuma, de manera que enseguida enciendo un cigarrillo, delante de él a ser posible, para hacerme la ilusión de que no somos iguales. Lo malo es que a los dos días de haber vuelto me tropiezo con algún imbécil que fuma como un carretero, así que cuando me veo en él, cuando compulsivamente ese objeto absurdo, lo tengo que abandonar de inmediato, aunque entonces entro en un estado de ansiedad que también le da la razón al horóscopo: es rara la semana que no dice que controle mis nervios.

Y si esto me pasa a mí, que no creo en nada, ni en los horóscopos ni en los efectos devastadores del tabaco sobre la salud, ¿qué será de esa pobre gente que vive en ganchada a un conjunto de supercherías? ¿Cómo deciden de un modo racional cuándo deben dejar de fumar?

Un brujo fantástico

En mi afán socialdemócrata por dejar de fumar y no ser el día de mañana una carga para el contribuyente, acudí

ellos. Mis poderes tenían un radio de actuación de quince o veinte metros, siempre y cuando no hubiera ninguna pared por medio.

El caso es que un día, por casualidad, llegó a mis manos una revista de budismo y me volví bueno. No fue un proceso rápido, no quiero decir eso; de hecho, tardé quince o veinte días. Y es que en aquella revista se anunciaban unos libros que empecé a leer y cuyas enseñanzas me fueron cautivando poco a poco. Dejé de fumar porque comprendí que con el tabaco no sólo dañaba mis pulmones, sino que alteraba el equilibrio universal, ya que formamos parte de un todo, o sea, que mis pulmones no me pertenecían. Digamos que me los habían prestado y mi obligación era cuidarlos para que en el futuro, cuando yo me muriera, otro pudiera respirar con ellos. En Madrid hay muchos lugares para ejercer la sanidad, de forma que me matriculé en un cursillo de filosofía oriental, en el que comprendí enseguida el daño que me había hecho a mí mismo al odiar a los otros. El odio es el tabaco del espíritu; cada vez que odias un cuarto de hora a alguien, es como si te fumaras dos paquetes enteros de Camel, es decir, que se te queda el alma llena de nicotinas y alquitranes. Por eso suele decirse que el odio se vuelve siempre contra uno. En mi caso no era exactamente así, puesto que había logrado matar a mi jefe de un infarto, pero esto es una cosa excepcional. Lo normal es que el rencor, como la nicotina, te produzca dificultades respiratorias.

Así que perdoné a todo el mundo e intenté que todo el mundo me perdonara a mí. En la oficina continuaba separando papeles verdes y amarillos, pero ahora ponía un gran amor en ello. No hay tarea lo suficientemente absurda si la realizas con amor. Dejé de odiar también a

los miembros del Gobierno y a la jerarquía eclesiástica y en mi infinita estupidez pensaba que su destino era mucho más duro que el mío. Intentaba contribuir, en suma, desde mis modestas posibilidades de funcionario de Correos, al establecimiento de la paz universal.

Y creo que estaba a punto de conseguirla, cuando una noche soñé que volvía a fumar. Me desperté sudando y abrí el cajón de la mesilla, pero no había ningún cigarrillo. Entonces me lancé a la calle y busqué un bar de esos que no cierran en toda la noche. Compré dos paquetes de Camel y estuve fumando hasta el amanecer. Con cada calada, me iba volviendo otra vez malo, así que por fuera fumaba y por dentro odiaba. Odié a mi jefe, a mis compañeros, a los miembros del Gobierno hasta el nivel de subsecretario, y a la jerarquía eclesiástica de diácono para arriba. En la oficina expliqué que había vuelto a fumar porque en la secta me habían hecho comprender que ése era mi destino, pero les oculté que era de nuevo una mala persona. Así que ahora los odio sin que se den cuenta y es un odio más eficaz que el de antes. Un odio que atraviesa las paredes.

El agente de la Interpol

El padre de mi mejor amigo, durante el bachillerato, era ferretero, pero a su hijo le parecía poca cosa y un día, en secreto, me dijo que la ferretería era una tapadera.

—En realidad —añadió—, es agente de la Interpol. Yo me asomaba a veces al establecimiento y siempre lo veía allí, contando tuercas y tornillos, o despachando bombillas de 40 vatios, y me preguntaba de dónde saca-

ba el hombre tiempo para interpolar, aunque quizá lo hacía los domingos, durante los cuales, en aquella época al menos, sólo trabajaban los espías.

Pasado el tiempo, ya de adultos, mi amigo y yo estábamos comiendo un día juntos, cuando le recordé aquella mentira adolescente. Al principio nos reímos mucho, pero luego él se puso serio y me confesó que aquel padre irreal, el agente de la Interpol, había sido más importante en su vida que el verdadero.

—¿Qué quieres decir? —pregunté.

—Exactamente lo que oyes. Ya sé que mi padre, objetivamente hablando, no fue más que un humilde tendero de barrio, pero ese padre apenas ha influido en mi educación. El que de verdad me hizo fue el imaginario. Él me dio los mejores consejos y orientó mi vida de tal modo que sin su existencia yo habría sido diferente. No sé si mejor o peor, pero diferente.

Me gustó aquella confesión, pues siempre he mantenido que las cosas irrealmente han determinado nuestras vidas mucho más que las reales. Mi amigo era un ejemplo vivo. Le animé a que continuara hablando de la relación real con un ser inexistente y mi amigo me contó que aquel padre hipotético le había prohibido fumar, mientras que el de verdad le ofreció un cigarrillo al cumplir los dieciocho años.

—Imagínate —añadió—, si llego a hacer caso al ferretero, ahora sería un fumador empedernido. ¿Recuerdas la época en que me dio por practicar deporte?

—Claro.

—Pues fue gracias al padre falso también. Me aseguré que el deporte era lo mejor para evitar malos rollos, y tenía razón.

Continuamos hablando del asunto mientras nos ser-

vían el café y entonces me confesó que un día, encontrándose al borde de la muerte el padre real, mi amigo se acercó a él y le dijo:

—Papá, tú no has sido para mí un simple ferretero. Quiero que sepas que fuiste un agente de la Interpol.

—¿Un agente de qué? —preguntó el padre con un pie en el más allá.

—De la Interpol. Una especie de espía. Un policía internacional encargado de velar por el orden mundial.

Por lo visto, su padre se quedó mirándolo unos segundos, con rostro pensativo, y finalmente dijo:

—Pues algo había notado yo.

O sea, que no sabemos.

Descredítos

Pregunté a un psiquiatra si el Papa, habida cuenta de que se cree el representante de Dios en la Tierra, era un delirante y me dijo que no, pues los delirios compartidos son, técnicamente hablando, otra cosa. Total, que si a usted se le aparece la Virgen es muy probable que lo ingresen y lo sometan a una o dos sesiones de *electroshock*. Pero si se le aparece en compañía de unos amigos o de unos pastorcillos no pasa nada. Se me olvidó preguntar cuántas personas deben participar de un delirio para que deje de serlo, así que lo siento, pero no puedo proporcionar en estos momentos esa información. En cualquier caso, mucho me temo que su cuñado de usted y usted no son suficientes para legitimar una quimera.

que se metió en un cine cualquiera, más solo que la una, y se pasó la película durmiendo.

Fantástico

Al abrir la ventana, ha salido volando un pájaro al que he seguido con la vista. En medio de esta operación ha ocurrido algo que me ha hecho comprender que el pájaro volaba dentro de mi cabeza, o de mi mente, que es más grande que mi cabeza. No quiero decir con esto que el pájaro no estuviera fuera, sino que lo que llamamos ver es, en cierto modo, reflejar. El pájaro huía dentro de mí como hubiera huido dentro de un espejo, si allí hubiera habido un espejo. A partir de ese instante, la realidad cobró una rara calidad alucinatoria. El agua de la ducha, el lavabo, el bidé, el retrete, todo eso que pasaba fuera ocurría inmediatamente dentro, al modo de un eco. Yo mismo era un eco. Cuando me miré en el espejo, comprendí que yo estaba dentro de mí afeitándome, peñánndome, cepillándome los dientes. Durante el resto del día, en la calle, en la oficina, en el restaurante, tenía la impresión de moverme por el interior de mí mismo por que todo estaba dentro a la manera de una alucinación. Recordé una escena de un programa infantil de la tele en el que un muñeco animado intentaba explicar al público la diferencia entre dentro y fuera. Ahora estoy dentro, ahora estoy fuera, decía saliendo y entrando de un recipiente. Lo repitieron muchas veces, lo que me tendría que haber hecho sospechar que la diferencia entre una cosa y otra no está nada clara. Eso sin contar con que para estar dentro de una cosa has de estar fuera de otra.

232

Yo estuve todo el día dentro de mí. Y dentro de mí estaban las calles y los semáforos y los automóviles. Por cierto, que un motorista chocó con la parte trasera de un taxi y salió volando por encima del coche, cayendo de espaldas sobre el asfalto, al otro lado. Un ejército de gente lo socorrió dentro de mí. Cuando se levantó, di la vuelta y seguí mi camino por el interior de mí mismo, recorriendo las calles que dentro de mi cabeza me conducían a casa. ¿Y los ciegos, dirán algunos, están dentro o fuera? Los ciegos están, si cabe, más dentro de sí mismos que nosotros. Mira con qué agilidad se mueven, gracias a la punta del bastón, por el interior de su cabeza, y por el de la nuestra, que quizá sean la misma. Todo es fantástico.

El efecto cadera

Nuestra abuela se rompió una cadera al caerse, eso es lo que creíamos nosotros, pero llegó el médico y dijo que había sucedido justamente lo contrario: se había caído al romperse una cadera. Las relaciones causa-efecto son engañosas. Basta cambiar el orden de los hechos para que la realidad se ponga patas arriba. Mi abuela estaba de pie, frente a su tocador. Entonces, el peso de su cuerpo quebró un hueso y la pobre fue a parar al suelo. Ahora bien, si uno se encuentra a su abuela en el suelo, con la cadera rota, lo único que piensa es que la caída ha sido la causante de la rotura y no al revés.

Seguramente, la vida diaria está llena de pequeños acontecimientos cuyos efectos se confunden con sus causas. El médico nos explicó que los ancianos tienen la

233

cadera de cristal, de modo que no es raro que se les rompa por el simple hecho de permanecer de pie. Lo de la cadera de cristal me llamó la atención. Mi abuela se había ido convirtiéndose en una anciana translúcida. Yo la había comparado muchas veces con un conjunto de varillas de vidrio. Daba miedo trasladarla de la cama al sofá, por si se «rompía». Nunca pensé que lo de «romperse» fuera algo más que una imagen.

Y se murió a causa de la rotura, si el médico no dice lo contrario. Cuando volvíamos de enterrarla, pensé que me había dado la mejor lección de filosofía de mi vida. A partir de la cadera de mi abuela me acostumbre a ponerlo todo en cuestión. ¿Estaba triste porque me había abandonado mi mujer o mi mujer me había abandonado porque estaba triste? El «efecto cadera» guarda alguna relación con el «círculo vicioso», pero son cosas diferentes. Lo importante del efecto cadera es que comporta un error de percepción: una ilusión óptica. Las cosas suceden en el orden contrario al que tú las aprecias.

Los seres humanos estamos acostumbrados a que las cosas ocurran unas después de otras. Toda nuestra cultura está montada sobre esa idea que se va al carajo cuando a tu abuela se le rompe una cadera y va a dar al suelo con sus huesos. Ese día, como si dijéramos, pierdes la inocencia. Empiezas a dudar de todo. ¿Y si las cosas no sucedieran unas detrás de otras o no al menos en el orden que nos dicen? Un día, en el colegio, me preguntaron el alfabeto y lo recité al revés porque tenía una suerte de dislexia que me obligaba a estudiar de atrás hacia delante. No me comí una sola letra, pero el profesor me puso un cero por introducir en la clase una cantidad de desorden que él consideró excesiva. La educación no sólo consiste en aprender cosas, sino en colocarlas en fila. Primero las

más altas y después las más bajas, o al revés. Yo, pese a mi dislexia incipiente, habría sido un tipo normal de no ser por la cadera de mi abuela, que me convirtió en un individuo desconfiado. Que en paz descanse.

Los números

Dado que mis padres se separaron al poco de que yo me independizara, pensé que quizá no lo habían hecho antes para evitarme los sufrimientos que se atribuyen a los hijos de las parejas divorciadas. Pero a mí la idea de que hubieran permanecido unidos sin quererse durante todos aquellos años me quitaba el sueño. «Lo normal es que los hijos se culpen de que los padres se separen, no de que hayan vivido juntos», me dijo un psicólogo, aportando al caso abundante documentación. Pero a mí todo lo normal me parece muy raro, así que no me ayudó gran cosa.

Por las noches me quedaba despierto hasta las tantas, dándole vueltas al asunto, obsesionado con la idea de que los momentos de dicha familiar que guardaba en mi memoria hubieran sido un espejismo. Y es que si aplicaba ahora la lupa a las cenas navideñas de la infancia no me costaba advertir en sus rostros gestos de desesperación. Qué espanto, pensaba, que toda aquella felicidad se convirtiera de súbito, como el día de Reyes, en una mentira. Comencé, pues, a pedirles por teléfono que se reconciliaran, pero ellos decían que no estaban enfadados y que me metiera en mis asuntos. Mamá era más dura. Papá no solía colgarme, pero iba y venía del aparato masticando cosas mientras yo hablaba al vacío.

Bakalaura darbs

“ _____ ”

tēmas nosaukums

izstrādāts Latvijas Kultūras akadēmijas _____ katedrā

katedras nosaukums

Ar savu parakstu apliecinu, ka bakalaura darbs izstrādāts patstāvīgi; izmantojot citu autoru darbos publicētus datus, definējumus un viedokļus, dotas precīzas norādes (atsauces) uz to ieguves avotu; iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: Linda Mičule _____ .____.2015.

Paraksts

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: _____ .____.2015.

Akadēmiskais amats, grāds, vārds, uzvārds

Paraksts

Recenzents: _____

Akadēmiskais amats, grāds, vārds, uzvārds

Darbs iesniegts ____ .____.2015.

Studējošo servisa speciālists : _____

Vārds, uzvārds

Paraksts

Darbs aizstāvēts LKA bakalaura gala pārbaudījumu komisijas sēdē ____ .____.2015.

Prot. Nr. _____ vērtējums _____

Komisijas sekretārs: _____

Vārds, uzvārds

Paraksts